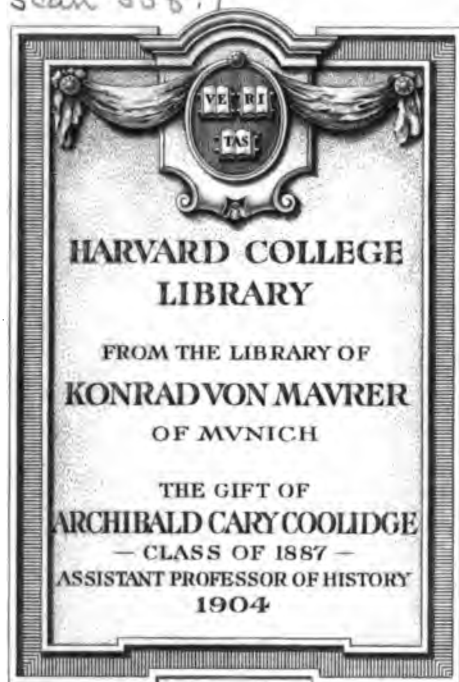

VE RI
TAS
HARVARD COLLEGE
LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
KONRAD VON MAVRER
OF MVNICH
THE GIFT OF
ARCHIBALD CARY COOLIDGE
— CLASS OF 1887 —
ASSISTANT PROFESSOR OF HISTORY
1904

SKRIFTER UTGIFNA AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPET

SAMLAREN

TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

ELFTE ÅRGÅNGEN 1890.

Innehåll:

UPSALA 1891.
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

SAMLAREN

TIDSKRIFT

UTGIFVEN

AF

SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT.

ELFTE ÅRGÅNGEN

1890

UPSALA 1891
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING

Innehåll.

Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte.

Den 22 Mars 1890 sammanträdde Svenska Literatursällskapet i Upsala till sitt tionde allmänna årsmöte, hvarvid afgafs följande:

Årsberättelse för arbetsåret 1889.

Då Sällskapets sekreterare grefve E. Lewenhaupt för närvarande befinner sig i utlandet och Docenten H. Schück, som åtagit sig att sköta sekreterarebefattningen under hans frånvaro, af en tillfällighet är frånvarande, har han anmodat undertecknad att på grund af de förda protokollen uppsätta årsberättelsen.

Under det tilländalupna arbetsåret har till Sällskapets medlemmar utdelats »Samlaren X» jemte ett gemensamt Register öfver de 10 första årgångarne, »Svensk Bibliografi 1481—1600» af *G. E. Klemming*, h. 1, »1500- och 1600-talens visböcker» utg. af *A. Noreen* och *H. Schück* III, innehållande Barbro Banérs visbok, samt »Skrifter från reformationstiden i urval» utgifna af *Aksel Andersson* och *Henrik Schück*, 1 och 2.

Till »Samlaren» hafva bidrag lemnats af kammarherre C. Silfverstolpe, kand. A. Hammarskjöld samt biblioteksamanuenserne E. Lewenhaupt och E. H. Lind. Registret till de utkomna årgångarne är utarbetadt af amanuensen R. Almqvist.

Såsom gåfva har Svenska Literatursällskapet af frih. N. Silfverschiöld erhållit 351 kronor, utgörande omkostnaden för klichéerna till det förr omnämda arbetet »Svensk Bibliografi», samt af 2:ne medlemmar, som önska blifva okända, 200 kronor för utgifvande af »Skrifter från reformationstiden».

Årsafgifter hafva erlagts af 391 medlemmar. Arbetsutskottet har under året haft 2:ne sammanträden.

Upsala den 22 Mars 1890.

L. Bygdén.

Därefter föredrogs följande

Revisionsberättelse

öfver Svenska Literatursällskapets räkenskaper för år 1889.

Sällskapets ***inkomster*** *under året hafva varit:*

Saldo från föregående år		2,553: 81.
Årsafgifter af 391 medlemmar		1,955: 00.
Svenska Akademien för 20 exemplar		100: 00.
1 ständig medlemsafgift		50: 00.
Årsafgifter från föregående år, 25 st.		125: 00.
Såldt af lagret		221: 10.
Räntevinst		108: 18.
Debiterade frakter		98: 25.
Gåfva af Frih. N. Silfverschiöld till klichéer för »Sveriges bibliografi»		351: 00.
Gåfva af 2 medlemmar för utgifvande af »Skrifter från Reformationstiden»		200: 00.
Summa kronor		5,762: 34.

Sällskapets ***utgifter*** *under året hafva varit:*

Författarehonorar		321: 87.
Boktryckareräkning		1,441: 25.
Klichéräkningar		351: 02.
Bokbindareräkning		59: 65.
Distribution (inberäknadt porto och frakter)		185: 06.
Annonsering		11: 70.
Saldo behållning		
Utlånadt mot revers	2,000: 00	
I Upsala Sparbank	884: 45	
I Uplands Ensk. Bank	439: 24	
I kassan	68: 10	3,391: 79.
Summa kronor		5,762: 34.

Räkenskaperna utvisa sålunda en behållning af 3,391: 79.

Revisorerna föreslå, att af sagda behållning 800 kr. må läggas till den förutvarande grundfonden (stor 2,000 kr.).

Räkenskaperna voro samvetsgrant förda, och är det revisorerna en kär plikt att föreslå, att Sällskapet tacksamt beviljar skattmästaren full ansvarsfrihet för det gångna året.

Upsala den 7 Mars 1890.

S. J. Boëthius. *Robert Almqvist.*

Sedan full ansvarsfrihet blifvit skattmästaren beviljad, antogs revisorernas förslag att afsätta 800 kronor till förstärkande af grundfonden, hvarigenom den komme att stiga till 2,800 kronor.

Vid derefter enligt stadgarne företagen utlottning af en ledamot i Sällskapets arbetsutskott afgick vice bibliotekarien *L. Bygdén*, men återvaldes.

Till revisorer valdes professor *P. A. Geijer* och fil. kandidat *B. Risberg* samt till deras suppleanter docenten *C. V. Wahlund* och bokhandlaren *A. Josephson.*

Härefter höll v. Bibliotekarien *Bygdén* ett föredrag om "*Ursprunget till historien om Fale Bure*".

Vid arbetsutskottets samma dag hållna sammanträde omvaldes Professor *C. R. Nyblom* till ordförande, Biblioteksamanuensen grefve *E. Lewenhaupt* till sekreterare och Biblioteksamanuensen dr. *Aksel Andersson* till skattmästare.

Utskottets öfriga medlemmar äro Professor *A. Noreen*, Docenten *H. Schück* och vice Bibliotekarien *L. Bygdén.*

L. B.

Då i »Samlaren» för 1888 utdrag ur bref till Atterbom från tondiktaren A. F. Lindblad genom C. R. Nybloms försorg offentliggjordes, väcktes tanken på att bland Lindblads efterlemnade papper möjligen några bref af Atterbom från samma tidsperiod kunde finnas. De utdrag ur dessa, som här nedan följa, torde kanske ännu närmare belysa brytningen mellan de båda stormännen inom literaturen, Geijer och Atterbom.

Af de Atterbomska brefven framgår tydligt, att Lindblad, oaktadt sin varma beundran och vänskap för Geijer, dock aldrig svek sin från början intagna ställning af Atterboms vän, och att denne i hela sitt lif aldrig glömde att så varit fallet. Såväl slägtband som inre sympati hade redan tidigt ställt den unge Lindblad i förtroligt vänskapsförhållande till Atterbom, och Lindblad beskrifver i sina minnen deras första bekantskap, som gjordes år 1822 på Bleckensta i Östergötland hos Prostinnan Kernell, hvilkens måg Lindblad sedermera blef. Han skrifver bland annat:

»Atterbom var de Kernellska syskonens kusin och han vistades vanligen der om sommarmånaderna. En sådan man hade jag ej förr råkat ut för. Han var en liten, spensligt bygd man, med stort, äfven i yttre afseenden ovanligt ljust hufvud. Något rödsprängda ögon, äfven *då* krämpfull och sjuklig, med ett stilla tankfullt väsende, oupphörligt i sitt inre arbetande och mediterande, dock utan att någon tankspriddhet någonsin röjde sig. En egenhet hos honom var, att synbarligen oupptagen och ouppmärksam *af* och *på* allt

som rörde sig omkring honom, såg och hörde han dock allting, och kunde för de samtal, i hvilka han ej deltagit, och som vi andra tyckte han visat sig alldeles likgiltig för, en lång tid efteråt fullkomligt redogöra.

Det hörde till den tidens föreställningar, (de ungas näml., ty de beherska tiden) att poetiskt sinne var oförenligt med praktiskt förstånd — ja, man gick kanske så långt, att med tillgjord försakelse af det sista, köpa sig reputation för att ega det förra. — Detta fel må gälla »uppvaktningar», i det fosforistiska hofvet, men var ej att tillskrifva skolans hufvudman. Han var, som Geijer en gång sade om honom, ärligare än någon af hans vänner — (Atterbom sjelf bland dessa inbegripen) — kunde tro eller fatta. Hans praktiska oförstånd, oförmåga var så litet tillgjord, att den tvärtom utgjorde grundämnet i hans natur, vilkoret för hans snille, som i denna sin blindhet vågade vara, vågade säga, hvad han med vanlig mensklig beräkning och praktisk omdömesförmåga icke skulle vågat, och hvarigenom ej så många vänner, men desto flera fiender tillfördes».

M. G.

Utdrag ur Atterboms bref till Lindblad.

Upsala 25 Mars 1838.

Att Du, Din Sophie[1]) och mina andra vänner i Stockholm ären nöjda med mitt svar[2]) på Geijers recension[3]) fägnar mig hjertligen[4]).

d. 28. — Mer, än dessa ord, kann jag ej skrifva sistlidne Söndags afton; då var här barnbal och ett surr af främmande, som räckt i flera dagar. Isr. Ekenstam med dotter kom hit i Fredags, och afreste ej förr än i dag vid middagstiden, tillika med Fredrik Ekenstam och Ad. Busch[5]), som i går anlände hit, den ene från Umeå, den andre från Fahlun.

Hvad nu det först omtalta ämnet angår, så var min första föresats att *icke* svara; men jag insåg snart, att jag *måste*. Jag tog alltså »Gud i hågen», och skref så, som jag gjort. Det lyckades mig att dermed åtminstone inom min närmaste krets hämma och reda en uppstigande förvirring, som ej blott fylde hela staden med kif och split, utan äfven hotade spränga mångåriga förtroliga vänskaps- och umgänges-förhållanden. Huru pass *uppmuntrande* den Geijerska recensionen skulle förekomma mig, så omedelbart ofvanpå allt hvad under de sist genomlefda månaderna vederfarits mig, och midt under de ekonomiska bekymmer, som genom vågspelet att utgifva mina skrifter betydligen ökats, vill jag lemna osagdt. Händelsen gjorde ock, att jag fick läsa detta Lit. Blad omedelbart

1) Lindblads hustru.

2) Literaturföreningens Tidn. n:r 11. Bihang I. d. 14 Mars 1838.

3) Literaturbladet N:o 2.

4) Se Lindblads bref till Atterbom af d. 17 Mars 1838 i »Samlaren» för 1888.

5) Anförvandter.

efter en genom posten erhållen högst öfverraskande underrättelse om en aktad väns — en genom stora själsegenskaper och ovanlig bildning utmärkt prests — hastiga frånfälle, i sin bästa ålder, hvarigenom en fattig enka och späda barn blifvit försatta i den sorgligaste belägenhet*). — Du ser, att på den eftermiddagen icke tröto mig anledningar till besinnande af alltings fåfänglighet och förgänglighet. Detta var en Lördag, och Måndagen derefter måste jag börja mina offentliga föreläsningar för denna termin, hvilket, under förevarande omständigheter, icke heller kostade *litet* på mig, emedan jag ansåg mig, genom åtskilliga af Geijers utlåtelser, äfven prostituerad inför studerande ungdomen i min egenskap af Professor. Föröfrigt var mig genast klart, huru det Geijerska omdömet skulle komma att tagas af en allmänhet, sådan som den svenska; att det skulle begagnas af Aftonbladet etc. såsom det allra yppersta åt mina belackare gifna handtag, och jemväl af de mera välsinnade i landet betraktas såsom en förkastelsedom, hvarigenom Geijer lagt *sin* auctoritet till Stockholms-publicisternes, för att bekräfta *deras* påståenden om min galenskap och mitt ovärde. Allt detta har ock till punkt och pricka inträffat, och jag erhåller nästan dagligen tidender, än från den ena orten, än från den andra, huru mycket G:s åtgärd skadar mig både i anseende till reputation och afsättning; så att, om Gud ej underligt vänder saken, har denne man, som ansetts för en af mina förnämsta vänner — och som *par cœur* är min vän ännu i dag! — gjort mig större skada, än alla mina fiender tillsammantagna genom snart 30 års bemödanden. Och *likväl* är denna recension skrifven i verklig välmening, och innehåller om mig mycket godt, hjertligt, vackert; men *sättet*, hvarpå det hela är ställdt, och *tonen* af vissa tirader, äro sådana, att de hos alla dem, som icke fullt ut känna G:s personlighet och kunna psychologiskt förklara alltsammans, helt och hållet

---

*) Du kände ju den nyss till komminister i Skenninge utnämnde *Malmsten?* Han besökte mig, såsom nygift, med sin hustru och AnnaLisa Sondén, sommaren 1836 på Steninge[1]) och vistades der hos mig, i glädje och trefnad, några dagar.

1) Atterboms sommarbostad under flere år.

utplåna hvarje för mig fördelaktigt intryck af det öfriga. Att han skulle, bland åtskilligt vänligt, äfven säga mig åtskilliga skarpa saker, väntade jag, och det var ej deröfver, som jag blef misslynt. Men allt, hvad han i klandrande väg ville lägga mig på sinnet, hade han kunnat säga lika öppet, lika oinskränkt — och ändå i ett annat *skick* och *maner*. Den anmärkningen kan föröfrigt i allmänhet göras, att den del af hans uppsats, som egentligen beträffar *mig*, snarare recenserar min personlighet såsom menniska, än sjelfva den ifrågavarande boken. Sjelf fann han, såsnart han sett sitt omdöme svart på hvitt, att han bort yttra det annorlunda — och betygade mig detta missnöje öfver sig sjelf lika *hjertligt*, som sedermera sin fägnad öfver mitt svar. Kort sagdt: hans recension är skrifven på samma vis, som han icke sällan i enskildt sällskap bland goda vänner plägar häfva ur sig allt, hvad ögonblickets stämning ingifver honom — godt och ondt om hvartannat — *oskrädt*.

De första åtta dagarna led jag öfver all beskrifning. Det förekom mig, som hade jag från *sträckbänken* hunnit till *rådbråkningen*. Jag förlorade sömn, matlust, var feberaktig, och nära att bli sjuk. Men då insåg jag, att *döden* icke vore det bästa sätt att reparera mina affärer — och så »rappade jag mig tillsamman» (som Hæffner brukade säga) och lefde upp igen. Det *värsta*, som i literär väg kan drabba mig, är nu *skedt*. Sådant är också en lycka — och jag är nu lugnare, än jag varit i långlig tid. Du skall få se, att jag, med Guds hjelp, hädanefter skall *aldrig* på min auctorsbana *förlora contenancen*.

Geijer lärer ämna, att i sin nästa nummer på något vänligt sätt nämna om mitt svar, eller till och med införa något deraf. Så har Malla[1]) sagt åt Ebba[2]). Svårligen kan han reparera, hvad som skett; emellertid visar detta hans goda vilja.

Jag har bedt en ung älskvärd fransman, *Marmier*, som är i Sverige för att studera Sveriges språk och vitterhet, göra Din och Almqvists bekantskap. Håll till godo verserna till honom.

---

1) Öfverstinnan Silfverstolpe.

2) Atterboms hustru.

30 Mars.

Jag tillbragte i går hos Geijers — ensam med dem — en ganska treflig afton. Omständigheter (icke ovilja) hade gjort, att jag icke varit synlig i deras hus under den sista besynnerliga tiden — och jag hade förnummit, att de derföre misstänkte mig vara, om icke ond, dock ledsen på dem. Jag gick derföre dit, med afsigt att *visa* mig i högsta grad upprymd; men jag *blef* det ock verkligen, emedan jag snart fann mig vara på det mest omisskänneliga vis välkommen. *Ond* på Geijer har jag egentligen ingen enda stund varit; men visserligen något *gramse*: ty nekas kan icke, att saken gäller *mitt* skinn förtvifladt.

Under denna sista tid har jag räddat mig inom *romerska* Poesiens sköte, och med stort nöje förnyat åtskilliga gamla bekantskaper, dem jag nu bättre förstår. Särdeles har jag läst *Propertius* med stor förtjusning. Frukterna häraf skola bli synliga i mina *Souvenirs d'Italie,* som jag i sommar, återflyttad till Steninge, ämnar redigera. — Jag har, för utgifvandet af de båda tryckta delarna, utvräkt omkring 1300 Rdr Banco. De äro att betrakta såsom kastade i sjön, der jag får vara glad, om jag *par hasard* uppfiskar en och annan sedel. Frågan är nu blott, om jag skall våga kasta andra 1300 Rdr dit efter, för att få det följande (Vandringsminnen, Fågel blå, ny upplaga af Lycksalighetens Ö och lyriska saker från de sista åren) utgifvet. Å ena sidan står mitt öde, min kärlek till min konst, min heder; å andra sidan stå hustru och barn, dem jag är på god väg att bringa till tiggarstafven. Dock, kanhända yppar sig för dem snarare en hjelp, än jag nu kan förmoda; det är nämligen möjligt, att i samma ögonblick, som jag ryckes ifrån dem, den *förbannelse,* som under min lifstid är fästad vid mitt *namn,* och som i ej ringa mån drabbar dessa oskyldiga varelser, försvinner.

En stor poetisk composition har jag för framtiden i sigte — äfvenså en Poesiens Historia, som småningom uppväxer ur mina föreläsningar. Om den förra planen (Carl XII i Ryssland och Turkiet), som innebär ett slags Svensk Lusiad (Camoëns), har jag

talat med Almqvist. — Men *tid! sinnesledighet! lynne!* Poeterne i Augusti tidehvarf hade godt; de fingo landtgårdar, och sluppo att vara Professorer. Föröfrigt voro de goda vänner, och recenserade hvarandra, icke på ett *stjelpande*, utan på ett *hjelpande* vis — liksom Gœthe och Schiller.

Upsala 27 Maj 1838.

För några dagar sedan adresserade jag till *Dig* ett bref till vår vän *Svedbom*, innehållande en hop recommendations-biljetter och kort till allahanda literatörer m. m. i Danmark och Tyskland. Jag hoppas, att det riktigt framkommit, och af honom riktigt blifvit afhemtadt. — Både Böttiger och han äro förmodligen nu från Stockholm afresta. Allt godt öfver dem båda! — Om Böttiger återkommer *frisk*, så erhåller jag i honom, hvad jag här*) mer än allt annat saknar och behöfver, en *poetisk* (sjelf poet varande) vän och rådgifvare.

Allt ondt har en öfvergång — och således lider nu det år, som förflutit sedan första bandet af mina poemer utkom, till sitt slut. Det har — särdeles i sina sista månader, eller sedan det Geijerska Lit. Bladet — varit ett af de obehagligaste i min lefnad, ja, i vissa afseenden, det allra obehagligaste. Om det slagit en och annan nubb i min likkista? I det fallet var Geijerska recensionen en dragspik. Men jag är segsliten. Ebba säger, att mitt *lynne* har under denna sista tid blifvit *tio år äldre*. Tilläfventyrs! *Det* är icke omöjligt. Få nu se, om sommaren, den återskänkta ensligheten och umgänget med naturen kunna medföra någon föryngring. Det vissa är, att jag 1836 kom till Steninge i en helt och hållet ynglings-artad sinnesstämning, med åtskilliga förhopp-

---

*) »Ja, recht in seinem Zorn hat das gerechte Wesen
Mir diesen trocknen Ort zur Wohnung auserlesen!»

Dessa verser af den gamle hederlige Haller, dem jag för någon tid sedan blef varse, ligga mig alltsedan beständigt i minnet, emedan de på det nogaste betecka förhållandet mellan mig och Upsala.

ningar och illusioner, af hvilka jag *nu* äger ingen qvar — utom den enda som ännu icke alldeles velat vika; nämligen att jag har någon smula talent, och att denna en gång skall af en insigtsfull och ädelmodig domare vitsordas för hvad den är, med tillägg, att jag deraf gjort allt hvad *kunnat* göras under en sammanfattning af alla de för dess utveckling mest ogynsamma omständigheter.

För att förtjena detta omdöme, men visserligen ännu mera för att lemna under och bakom mig (så vidt som möjligt) alla det dystra närvarandes skyar, genom en ny

»Ritt in's alte romantische Land»,

har jag beslutat, att genast efter min ankomst till Steninge kasta mig in i en större composition. Det leker mig i hågen, att göra *Fågel Blå* färdig. Också har jag i sinnet en plan till dramatisk behandling af *Sigurds-sagan* — sjelfständig, ehuru i åtskilligt sammanträffande med Fouqué's. Tillåtes mig utgifva dessa båda, tilllika med en *ny* och förbättrad (d. v. s. förkortad) *upplaga* af *Lycksalighetens Ö*, samt några ännu återstående lyriska småsaker, så synes jag hafva gjort till och med något *mer* än billigtvis kan fordras af en person i *min* ställning; en person, visserligen — såsom Geijer förevitat mig — alltför mycket spärrad inom sina *egna föreställningar*, men till största delen af det skäl, att jag, från hvarje sökande utom mig efter jordmån, ljus och värma, städse blifvit med hån och kyla till *dem* återförvisad.

Likväl — i trots af allt detta, skall jag ännu göra ett par försök till någonting vackert. Hvarken skällsord eller *björnsmekningar* skola derifrån hindra mig.

»Das war kein Heldenstück, Octavio! —
— — — — — — — — — — —
Da steh' ich, ein entlaubter Stamm! Doch innen
Im Marke lebt die schaffende Gewalt». —

Så talade en Hjelte. Jag är det icke, men hålla ut skall jag. Ur-felet, ur-dumheten var, att jag någonsin lät trycka en rad. *Nu* måste jag låta trycka *mera*. Hufvudsaken är föröfrigt, att man

skaffar sig sjelf, i en oskyldig lek, några angenäma stunder och dagar. Alltså —

»och låt oss dö i sång och i musik!»

Jag ser, att »de forbandede Bondegriller» kommit öfver mig. Men jag hoppas, att åtminstone till det mesta bli dem qvitt, när jag nu snart ånyo får vandra under Steninge lindar, eller från dess oxhagsberg skåda ut öfver Mälaren. Föröfrigt har jag i dag tagit sacramentet på, att jag skall *på allvar* förlåta både vänner och ovänner, och således icke heller i mina skrifter hädanefter låta något enda drag af *elakt humeur* undfalla mig.

Steninge 24 Sept. 1838.

Med syskonen Thrysells[1]), som genom sin härvaro skänkt oss 14 angenäma dagar och nu återvända, skickar jag dessa rader. Meningen med det bilagda brefvet är följande: Jag har från min snillrike och ädle vän Steffens erhållit ett bref, hvars innehåll kräfver ett *skyndsamt* svar. Under de begge sista åren har jag alltid sändt brefven till Tyskland genom resande; nu vet jag ej, om man, *efter nyaste postförordnande*, skrifver på brefven till Berlin *über Hamburg*, *Stralsund*, *något annat* eller *allsintet*; ej heller, om man är anbefald att ditskrifva dylikt midt innunder ortsnamnet, eller i brädden till venster o. s. v. Jag får först efter åtta dagar tillfälle att derom fråga Palmblad — och väljer derföre den utväg, att bedja *Dig*, som kan vid sjelfva *urkällan* inhemta säker underrättelse, ditskrifva, på tjenligt ställe, hvad som möjligen felas i en formalitet, — hvars uraktlåtande kunde föranleda att brefvet ej afsändes eller ej framkomme. — *Postporton* anhåller jag att få veta och sedan betala.

Jag har talt med Thrysell om vår i fjol somras öfverenskomna, men då ännu till summan obestämda contingent för lille Victor Forlings[2]) hos honom började vistelse och undervisning. Han har

---

1) Anförvandter. 2) A:s systerson.

omsider föreslagit 50 Rdr Banco; med anhållan, att vi måtte nedsätta summan, om vi finna den *för stor*. Detta är den dock visst icke. Säg mig härom Din mening; så skickar jag honom *min* hälft af nyssnämda contingent vid slutet af nästa månad, då första året af lille Victors vistelse hos honom är tilländalupet.

I dag åtta dagar till — d. 1 Okt. (föreläsningarna börjas d. 2) — nödgas jag ändtligen lemna mitt vackra och fredliga Stenninge. Jag har aldrig återvändt till Upsala med *så* tungt hjerta, som nu. Helt nyligen var jag derinne med Thrysells, och fann, hvad jag föresett, att aspecterna för den närmaste framtiden bli allt mer och mer krigiska. Värre än allt annat är, att Geijer, genom den omätliga och oförlåtliga absurditeten af sin nuvarande role, har bragt sina dervarande vänners tålamod till en gräns, öfver hvilken det icke synes vilja längre räcka. Jag förutser, i alla riktningar, dels ett stigande i *generade* umgängesförhållanden, dels ett stigande i offentlig förbistring — och ingenting blir mig hädanefter oväntadt, till och med icke efterapningar af de Stockholmska *opinions-yttringarna* medelst sönderslående af fönster och andra insulter.

Af *Fågel Blå* har jag blott hunnit göra första acten färdig. En tid gick åt att få mitt i Upsala så grundligen *förstämda* inre instrument *stämdt* igen; och sedan har jag varit den ena gången efter den andra afbruten, hela tiden igenom. Emellertid har min sommar i det hela varit så angenäm, som den under nuvarande, för Sveriges cultur och sjelfständighet hotande, utsigter kunnat vara. —

Upsala 6 Mars 1839.

Försynen har nu på en tid gjort mig till en Universitetets Grafsångare. Sistl. Fredags eftermiddag nedsänktes i sin graf på härvarande kyrkogård de jordiska qvarlefvorna efter den älskvärde gubben Kolmodin, min ungdoms välgörare, som under mina första student-år räddade mig från faran att förgås af *nöd*. Han dog på landet i fjol somras, såsom gäst på ett ställe, der han plägade

tillbringa en del af sina somrar. Dödssättet var sådant, som det af mig är skildradt. Stoftet infördes hit i Fredags, mottogs vid tullen af Akademie-staten och Stud. Ungdomen (främst de tre Nationerna, hvilkas Inspector han varit), och nedsänktes till hvila vid sidan af hans makas, under afsjungande af mitt qvädes trenne sista strofer (Melodien comp. till Horatii: *Integer vitæ scelerisque purus*). Äfven *då* nedgick solen glad och klar, himlen var blå, vädret mildt, lugnt, vårligt; så att den symboliska återspeglingen af hans lefnads fromhet och frid fortfor in till det yttersta. — Håll till godo ett exemplar af mina verser vid detta tillfälle. Man har, såsom jag allmänt förnimmer, äfven med *dem* varit belåten.

Hvad *jag* i Törneros förlorat, kan icke mången så djupt och fullständigt inse, som *Du*, hvilken så noga kände oss båda. Jag kan väl säga, att med honom en väsendtlig del af min egen varelse bortgått; ty så sammanvuxen var han med mitt allra innersta och så *nödvändig*, så *oumbärlig* var han mig blifven. Icke dessmindre måste jag nu sträfva min väg fram *utan* honom. — Tills vidare! Du har rätt; den återstående jordiska tiden löper snart förbi. Vi få då återigen växa in i hvarandra. — Dock! detta förhållande *är* icke afbrutet; i trots af döden, känner jag det. En ren sympathi, en skär, full, ostörd samklang förenade oss alltigenom — ända in i sista ögonblicket; och under sådana omständigheter äro *de* vänner, som man förlorar genom *döden*, i sjelfva verket *icke* förlorade. Förlorade äro blott *de* vänner, som man förlorar genom *lifvet*.

Hjertligaste tack för Ditt bref! Gerna skulle jag motsvara de i dess slutrader uttryckta önskningarna, om det stode i min makt. Att *förlåta*, är ingen konst; men lär mig att *glömma!* Jag är den *långsintaste* af menniskor; icke i den vanligen dermed förknippade bemärkelsen af hätskhet eller bitterhet; men ett *rätt på djupet* gående oangenämt intryck, som någon en gång tillfogat mig, sammangror från vecka till vecka, från månad till månad, från år till år, från tid till evighet allt innerligare, fullständigare, ofrånskiljeligare med min varelse. Samma *crescendo* gäller om de *angenäma* intrycken.

Att i en tidpunkt och belägenhet, då jag kände mig mera *ensam* och närmare till *förtviflan*, än jag kanske någonsin varit, — att i en tid, när ungefär hvar och en smyger sig

»mit leisen, klugen Schritten*) nach der Gunst,»

och när man finner den jesuitiska läran att *»ändamålet helgar medlen»* utöfvas äfven af dem, från hvilka man ansett sig mest berättigad att vänta motsatsen, — att i ett sådant tids-moment *Du* var, bland mina vänner, den *ende*, som hade *hjerta* och *mod* att gifva mig en offentlig gärd af välvilja och aktning: — *det* kommer jag *icke heller att förgäta!!!*

Du har förmodligen hört det högst oväntade uppdrag jag fått, att hålla Tal på Bibel-Sällskapets högtidsdag. Jag kommer alltså till Stockholm i Påskveckan.

Broder! Hvad som *aldrig* kan återställas, *aldrig* återknytas, är *förtroende*, *sympathi*, *oinskränkt aktning* — när de en gång upphört.

Upsala 17 Mars 1839.

Edra varma, gästfria inbjudningar hafva ankommit, den ena efter den andra, och ligga oss som *bomull omkring hjertat*. Förlänar Gud lif och helsa, så infinna vi oss hos Eder redan på Måndags afton, d. 25; af det skäl, att jag, om resan lemnar efter sig någon liten ruskighet, må ha någon tid att komma i full ordning, samt äfven uppvakta Excell. Rosenblad och Ärkebiskopen, innan sjelfva *Tal-aftonen* inträffar. Tiden för mitt vistande i Stockholm bör icke utsträckas längre, än allralängst till Påskaftonen; jag borde rätteligen vara hemma redan Thorsdagsqvällen. Dock få vi närmare bestämma detta på ort och ställe.

Ja, finge jag vistas hos Eder »incognito!» det vore då ingen nöd! Men tyvärr, denna gång är hela min resa ställd på *cognito*, ja på *cognitissimo*. Jag skulle ej nännas säga, med hvilken *dödlig motvilja* jag far till *Stockholm*, så framt det ej vore Er bekant, med hvilken *odödlig åtvilja* jag far till *Er*.

*) Stundom ock med rätt bullersamma.

Visserligen är ej heller Upsala — numera — stort trefligare, sedan en af dess förnämsta kämpar funnit för godt, att på dess murar plantera Publicisteriets, Aftonbladismens, Kälkborgeriets fana, som svajar hotande mot den så kallade »regressiva» riktningens (likväl ännu icke så alldeles få) anhängare, — till hvilka det nyligen i Aftonbladet blifvit sagdt (enligt här gängse rykte, af Richard Furumo*), att om de icke just fullt ut »*hatas*», så hafva de derför att tacka blott den förträffliga Ungdomens ädelmod, på hvars *nåd* de alltså här, tills vidare, existera — såsom oskadliga nattmössor, åt hvilka den i raskt *mouvement* framåt-störtande skaran af »friska viljor» saklöst kan vända ryggen. Men jag lefver dock här i mitt hem såsom i en välförskansad particular-fästning, hvartill Mallas[1]) boning (nästan det enda hus utom mitt eget, dit jag numera kommer) utgör en fortsättning, eller en nära dermed sammanhängande hufvudbastion. — Sannolikt hafven I undrat på, att jag med *ja* besvarat gubben Rosenblads anmodan i Sv. Bibelsällskapets namn, och således blottställt mig för det äfventyr, att begifva mig — i bokstaflig mening — såsom en *Daniel in i lejonkulan*. Också var jag i två dagar ganska villrådig. Slutligen trodde jag mig se i denna uppmaning en vink af Guds vilja, att, på hvilket rum och i hvilken omgifning som helst, med mitt ringa vittnesbörd bekänna en helig sak; och de *hvitmenade grifter*, ur hvilka dödens och förruttnelsens ånga dunstar ut öfver landet, skola bli varse, att jag äfven personligen dristar framställa mig i deras åsyn, utan att min hy skall blekna eller min röst darra. — Rädens emellertid icke för någon politisk straffpredikan, — för några utfall mot Tidsandan[2]) o. s. v. Sådant har jag icke haft i sinnet. Men väl kan det hända, att somliga ställen så uttydas; och för sådan möjlighet går jag ej ur vägen. Det är redan misstänkligt och fördömligt nog, att jag icke *prisar*, hvad jag anser för Belials styggelse. Det

---

*) Kan det vara möjligt? *Han* täckas nedstiga i denna stinkande cloak och hjelpa till att *omröra* der?!?

1) Öfverstinnan Silfverstolpes.

2) Se L:s bref af den 17 Mars 1839 i denna tidskrift.

ligger, i allt hvad jag kommer att säga, en *indirect* polemik, — som egentligen består i den urgamla fiendskapen mellan qvinnans säd och ormens; och så mycket mindre kan jag med mitt enfaldiga Tal göra någon lycka. Jag är icke — ehuru *inspärrad*, såsom Geijer sagt, *inom mina egna föreställningar* — nog fårhufvad, att ej inse, huru ganska lätt — med någon uppoffring af samvete och heder — *lycka* äfven för *mig*, såsom Författare och Talare, vore att vinna. Dertill fordrades, i sanning, endast att *skoja med*, — eller åtminstone att låta påskina någon belåtenhet med skojet*). — Enkelt blir för öfrigt mitt Tal, simpelt, så att (såsom ordspråket lyder) *en blind käring på Öland* skulle kunna begripa det. Men detta hindrar icke, att ju mina Stockholmska åhörare kunna vara *blindare*, än *käringarna på Öland* — emedan de *vilja* vara det, af den orsak, att Talaren heter *Atterbom*. Det troligaste resultatet blir dock, att de icke finna mig alldeles så ägyptiskt mörk, som de hade påräknat, och att de fördenskull, ifall de icke heller finna i mitt tal någon egentlig politik, förklara det hela för högst *trivialt*; — hvilket det ock i sjelfva verket är. — — Lika mycket! Jag skall uppfylla min pligt så godt jag förmår, och dermed punkt»!

När vi råkas, skola vi uppsöka angenämare samtals-ämnen. T. ex. *Törneros'* efterlemnade manuscripter, — ur hvilka vi ämna utgifva ett urval; det blir en af Svenska Literaturens ädelstenar. En annan nyhet, som väl ock intresserar Er, är, att jag numera synes komma skadeslös från förlaget af mina Dikter. Förlagskostnaden för första bandet har influtit, och redan något deröfver. Närmare 400 Ex. äro hittills sålda, — oaktadt alla krafter varit satta i rörelse, att utskälla mig från Haparanda till Falsterbo, — att tillintetgöra hela min existens. Detta är en icke så alldeles obetydlig triumf; när *sjelfve Geijer*, enligt egen uppgift, på flera år ej sålde fler än 500 ex. af *sina* Skaldestycken (hvar-

*) Vore det verkligen, såsom vännen G. ytterligare berättat för Svenska Allmänheten »*lika mycken prosa i mig, som i Aftonbladet*» — och *jag* tillika »*företrädesvis, författare-egoismens och författarefåfängans representant i Sverige*»; så vore ofvannämda steg, visserligen, mindre påkostande att taga.

före han sedan bortslumpade upplagan åt Lindh), och när *min* samling är så mycket vidlyftigare och dyrare. — En tredje nyhet är, att de märkvärdigaste, de vigtigaste communicationer blifvit mig från ett visst håll gjorda, af *den* beskaffenhet, att, hade jag för tre månader sedan vetat hvad jag nu vet (jag visste det på sätt och vis, men trodde ej att deraf skulle bli *allvar*), så hade ingen *Mimer* blifvit af, utan jag i stället uppträdt i ett annat läger — gissa, under *hvars* fana? — Det är *nu* ganska möjligt, att, liksom i Schillers *Fiesko* den trotsige, halsstarrige *Verrina* slutar spektaklet med att säga: »Jag går till Doria!» så slutar jag min närvarande besynnerliga ställning med att — — — *gå till Tegnér*[1]). En *ny* akt i tidens babyloniska förbistring torde begynna, af en för mängden ganska oväntad beskaffenhet; ett concentreradt försök af *snillets aristokrati*, att pröfva, om det är skrifvet i stjernorna, att Sverige skall bli det nesligaste *pöbelväldes* rof.

Qvallstad[2]) 18 Juli 1843.

Det var af Eder en förträfflig tanke, att *i vår frånvaro* sätta Er ned här, på dessa i sanning »fridfulla stränder». Ännu för-

---

1) Fjorton år tidigare, eller i Juli 1826, beskrifver Lindblad, i bref till sin fästmö, Atterboms och Tegnérs möte i Lund vid den resa, som Atterbom, Geijer och Lindblad tillika med Öfverstinnan Silfverstolpe då gjorde till utlandet, sålunda:

Sista dagen af deras vistande i Lund skickar Tegnér om morgonen bud på Geijer och Atterbom, och ber dem ändtligen komma upp till honom. De komma och Tegnèr dröjer icke länge förrän han under tårar erkänner, att han gjort Atterbom och den tid han bildat — orätt; — att han stjäl lönen undan för den egentliga dagsverkaren, att han fruktade det framtiden skulle hämnas på honom för det bifall, han skördat af samtiden, att han väl visste denna publiks fåvitskhet, som nu upphöjer honom, att han ej längre vill vara, och redan längesedan upphört att vara hänförd af detta pöbelns rop, och att det är nöden och behofvet af frid i sitt eget hjerta, som nödgar honom till denna bekännelse, med ett ord: han stiftade ett vänskapsförbund med Atterbom, omfamnade honom, kallade honom *Du*, och uppmanade honom att fortfara på sin poetiska bana och blifva Sveriges största skald; »det gamla Sverige», menade han, »är värdt, att det räddas ur lättsinnighetens och fåkunnighetens armar».

2) Atterboms senare sommarhem.

träffligare hade denna tanke varit, om I velat njuta dem äfven *i vår närvaro*, d. v. s. helt stilla invänta vår återkomst. Hvarför gjorde Ni det ej? Vi blefvo rätt snyllna och långnästa, då vi vid vår hitkomst funno Eder ha flytt för oss samma dag, som för fienden.

Från Åsbo[1]) och Strålsnäs[2]) kunna vi hjertligen helsa Eder. Vi tillbragte der sköna minnesvärda dagar.

Ändtligen hafva ock smultronen börjat infinna sig, vi förtvifiade redan, att i år få några. En sommar utan smultron är som ett lif utan poesi. Dock blir väl ej någon ymnighet och långvarighet att i år påräkna. Denna alltförtorkande sommar har nu, en tid framåt, särdeles i vissa trakter (såsom just i Upland), varit en parodi på en italiensk. — Kanske vänder den hädanefter ut en lika ihärdig regnsida.

Jag skrifver nu igen på mina under tryckning varande »*Siare och Skalder*», och håller just nu på med *Fru Nordenflychts* portrait.

Lefven väl, käraste Syskon! och välkomna snart till oss! *Hvar jag bor, veten I, och vägen veten I.*

Upsala 6 Juni 1850.

Sedan jag ändtligen hunnit återvinna, till *lif* och *helsa*, både mig sjelf, min son och min hustru: är jag visserligen vid nuvarande tidpunkt, — efter *menskligt* utseende, — ojemförligt »lyckligare» än Du. Jag är fullt restituerad; och med ett mått af både lefnadslust och arbetskraft, långt större, än jag ägde i unga dagar. Mitt största bekymmer för närvarande är det ömsesidiga fermenterandet och korsandet af allahanda litterära (till och med poetiska) planer, till hvilkas utförande, sannolikt, föga tid blir mig beskärd. Ty, när man redan tillryggalagt sitt sextionde lefnadsår, *lider det* ändock (jemväl i bästa fall) *åt aftonen*, ja *natten;* om än visserligen ock till en *ny morgon*. — Du ser, huru barnslig jag ännu är. En annan skuggsida af stigandet i ålder är, att man känner sig oupp-

1) Prosten Borres.

2) Bergmästaren Carl Sjögreens

hörligt mera *ensam*. De flesta personer, som jag älskat och beundrat, ha redan lemnat jorden; och, med blicken på den nuvarande allmänna och ohyggliga förbistringen, kan man tvifvelsutan ofta frestas att afundas deras öde.

Upsala 20 Jan. 1853.

Älskade Broder!

Länge har jag burit på mitt samvete, både obesvarandet af Ditt sednaste bref och uteblifvandet af min och de minas hjertinnerliga tacksägelse för det sista, just på Julaftonen erhållna häftet af Dina sånger. Hvilka lyckliga stunder Du skänkt oss genom båda, behöfver jag ej mångordigt utlägga; men *det* medvetande må belöna Ditt varma och trogna hjerta, att Du är vår dagligen anlitade sorgförskingrare, hvars toner, särdeles på våra qvällstunder, lyfta oss från jordlifvets mörker och trassel till den rymd, der vågen

— — — »mot stranden
Af *eviga* lustgårdar slår».

Och sådan väntjenst är, både för mig och mina barn, nu mer än någonsin dyrbar: ty min stackars Ebba, hvars krafter i allmänhet under de sista åren betydligt aftagit, har nu öfver halfåret varit så oafbrutet sjuklig, till kropp och själ, att hon alltsedan vår hitkomst i början af Oktober ej ägt en *enda* frisk dag; i följd hvaraf Du ock lätteligen finner, att jag under bemälta tid ej heller ägt en enda *glad*.

Jag är föröfrigt nu kommen på den punkt, att fullt förstå Schillers ord i poemet »Die Ideale», när han säger, att efter alla ungdomsdrömmars flykt återstod, såsom hans sista tröst, »Beschäftigung» (någonting, som jag, när jag efter nyss fylda sexton år första gången läste detta stycke, fann prosaiskt*) och ej kunde begripa). Ett beslägtadt yttrande mötte mig i förgår, i ett häfte af *Revue des deux mondes:* le travail, cet éternel consolateur du vé-

*) Jag var just då informator på *Solla*[1]).

1) Hans hustrus fäderneshem.

ritable artiste». Om jag icke är i något annat en *veritabel* artist, så är jag det dock åtminstone i erfarenheten af detta. Nådig är Gud, som fortfar att vidmakthålla mig i full arbetskraft, — ja, snarare öka än minska den. Också har jag många jern i elden, — både mina och andras; i grunden, alldeles för många. Jag får sköta dem på egen hand så godt jag förmår. På all från *manliga* vänner kommande uppmuntran, rådgifning, sinneslifning är slut; ty de (härvarande) äro alla bortgångna. Den ende återstående — Böttiger — är öfverhopad af göromål, sjelf ofta krasslig, och alltså sällan synlig. Af de *qvinliga* är Malla[1]) — åldrad, och Thekla[2]) — en älskvärd elfva. — Att jag ännu kan skrifva något, som menniskor finna läsbart, förundrar mig; ty jag befinner mig liksom i ett luft-tomt rum, der jag ändå måste bjuda till att andas och flyga. — Emellertid gör jag det, fastän det går derefter: ty att skrifva böcker är i alla fall ett angenämare tidsfördrif, än att låta dränka sig af mjältsjuka.

Lefver jag, så kommer jag väl, efter ett och annat års förlopp, att bosätta mig i Stockholm. Jag gör mig just inga stora föreställningar om *den* boningsorten heller; men på »staden af evig ungdom» är jag numera alldeles öfvermätt, och upprepar ofta inom mig den gamle *Hallers* ord:

»Ja, recht in seinem Zorn hat das gerechte Wesen
Mir diesen *dürren* Ort zur Wohnung auserlesen«.

Tack särskildt för Din »*helsning till Ålderdomen*». Ja, Du är ej heller någon »duf-unge»; men dock hela elfva åren yngre än jag. — Föröfrigt bör jag icke beklaga mig öfver brist på umgänge; jag har, utom mina barn, en stor och god societé af idel *döda* (så kallar man dem, som *riktigt* lefva), och med dem är min conversation ganska liflig.

1) Öfverstinnan Silfverstolpe.

2) Författarinnan Thekla Knös.

Upsala Maj 1853.

Du skrifver: »Det är ålderdomens hårdaste pröfning, att se vännernas krets allt mer och mer glesna och slutligen försvinna»[1]. Samma post, som bragte mig Ditt bref, medförde ock ett från den välmenande ech alla ungdomliga vänskapsminnen troget bevarande L. A. Ekmarck, som deri skrifver ungefär alldeles lika: »Det är ibland ålderdomens största obehag, att se den ena vännen gå bort efter den andra». Ett större obehag, en dystrare pröfning är likväl, att se de få qvarlefvande icke blott lekamligen åldras, utan äfven *andligen*; eller att se dem, långt innan döden skiljer dem ifrån oss i utvärtes måtto, upphöra att i inre mening med oss umgås. Det gifves knappast någonting sorgligare, än ett förhållande, der älskade varelser icke längre *orka* göra oss sällskap, ehuru de (lyckligtvis för dem) ännu alltjemt inbilla sig att de dermed fortfara. Så är t. ex. vår ädla och oförgätliga M. nu mera en månbeglänst ruin, hvars tillvarelse helt och hållet är försänkt i det förflutna. *Detta* är *hennes* verklighet; i allt *närvarande* deltager hon i sjelfva verket blott skenbart, och ingen *framåtskridande* sträfvan kan längre hos henne påräkna något samlif, — knappt ens sekundens förbihalkande uppmärksamhet. Denna ålderdomens egentligaste vanmakt, som hos somliga infinner sig förr, hos andra sednare, undslippa blott få priviligierade väsenden. Så, i våra dagar, Goethe, Humboldt, och den slutligen liksom Järta sängliggande, men till själen evigt unge Tieck. Äfven denne herrlige ande, som alltifrån min tidigaste ungdom varit en af mitt inre lifs glädjebringande och vägledande genier, har nu lemnat jorden. Af alla de hjeltar och snillen af första storleken, som öfver min ynglings- och tidigare mannaålder bildade en så lysande stjernhimmel, stå nu blott *Schelling* och *Humboldt* qvar: den förre i sitt sjuttionionde, den sednare i sitt åttiondefjerde lefnadsår!

1) »Se Samlaren» 1888.

Motala 8 Juli 1854.

Ja: ordningen har nu kommit äfven till *mig*, att dricka den bittra kalk, som, alltsedan de första menniskornas förvisning ur paradiset, så otaliga millioner älskande, saknande, blödande hjertan nödgats tömma. Och väl var under de sista åren — särdeles under det allrasista — så stort det lidande, hvilket min nu befriade och förklarade hustru bar med oförlikneligt tålamod, att man, under den mer och mer sig påträngande vissheten att denna sjukdom var endast ett *långsamt döende*, ej nändes önska dess förlängning.

Så beredda vi än ansågo oss vara, blef oss dock en i yttersta måtto smärtlig öfverrumpling denna bortgång utan afsked — och likväl var äfven *den* en sinnbildlig motsvarighet till hennes lika stumma som djupa lif af kärlek och trohet, alltid knapp på *ord*, men desto vältaligare i *handling*. »Ingen hafver större kärlek, än att en låter sitt lif för sina vänner»; — hon har — och o! med hvilken gränslös sjelfuppoffring! — i bokstafligaste mening gjort det för *mig;* beseglande dermed sin rol af min goda engel här i tiden — den skyddsengel, som numera väntar att mottaga mig vid evighetens ingång. Hvad hon för mig *var*, kan intet jordiskt språk uttala; måhända kan det på ett himmelskt lyckas mig att finna ord derför. Herrliga gudalöfte! hvad hon *var*, skall hon fortfara att *vara;* äfven för *mig!*

Upsala 25 Jan. 1855.

Mångenting oförlåtligt har jag i mina dagar gjort; men knappast någonting oförlåtligare än att lemna ett bref[1]), sådant som Ditt sednaste, så länge obesvaradt. — Bland mycket annat, för hvilket jag beskrattades under min fordna »phosphoristiska» tid (den jag föröfrigt aldrig lär hinna att växa fullt ifrån), förekom ock, att jag i ett af mina ynglingsstycken (»Allegro och Adagio») talat om toner, som jag kallat »*klingande tårar*». Till och med

1) Se »Samlaren» 1888.

min danske ungdomsvän Molbech, som sjelf var en temlig »Phosphorist», fann detta uttryck nog mycket vågadt och betänkligt. Det torde dock hända, att »*klingande tårar*» verkligen gifvas; och kanske är min tacksång »till den hädangångna» just i sådana skrifven. I alla fall har Du — och huru skulle *Du* kunnat annat? — bakom och emellan mina arma rader läst det *outsägliga*, hvilket *de* fåfängt gjort sitt bästa att utsäga. Skall någonting göra, att denna deras oförmåga minskas i mina egna ögon: så är det medvetenheten, att de i *din* brodersjäl funnit ett så djupt och skärt genljud. Ja, de tillhöra, troligen, det bästa jag skrifvit; jag tycker det sjelf; — och *ändock* — —! Ack, min Broder! först i en *annan* verld hoppas jag få något grundligare lära »konsten att med ord i melodiska slutfall tala de himmelskas tungomål»[1]).

För öfrigt har jag gjort allt, hvad omständigheterna medgifvit, till min Ö's[2]) förbättrade utstyrsel. Men *hvilka* omständigheter! För de få, som veta, att jag alltifrån begynnelsen af denna revision varit omhvärfd af dödens skuggor, att jag genomfört och fullbordat den så godt som omedelbart i min långsamt häntynande makas sjukrum, bör det (liksom för mig sjelf) förefalla mirakulöst, att jag *så* pass kunnat dermed lyckas; att jag i min fantasi mäktade upp-besvärja ett solsken, som kanske ingenstädes förråder dysterheten och grämelsen af besvärjarens *hjerta*. — Utan tvifvel kunde, under *andra* förhållanden, ännu *flere* förbättringar blifvit gjorda. Nu är det, som det är; — och får vara så.

Ebba var under de sista åren mycket ifrig, att jag skulle komma till befattningen med denna länge tillämnade nya upplaga, och misslynt öfver hvarje arbete, som vållade nytt uppskof dervid. Det fanns ej mycket, som under hennes sista plågotid kunde gifva henne glädje; men att jag ändtligen höll på med *detta* verk, och att omsider den nya upplagans tryckning var i full gång, samt att den skulle bli så vacker, intresserade henne lifligt. Underrättelsen, att jag nyss hade med posten afsändt *slutet* af manuskriptet, erhöll

1) Se Lindblads bref »Samlaren 1888».

2) Lycksalighetens Ö.

hon just på eftermiddagen af sin sista jordiska lefnadsdag; och den framkallade det *sista* småleendet på läppar, hvilka redan kl. 8 på nästföljande morgonstund kallnade under mina afskedskyssar.

Men — att längre dröja vid detta ämne, är ej nyttigt för mina i dag särdeles svaga *ögon*.

Jag har nu beslutat, att i höst flytta till Stockholm. O, att flyttningen väl vore gjord! och att jag der kunde få hamna i någon liten treflig, välbelägen (t. ex. vid Carl XIII:s torg belägen) våning[1])!

P. S. Voltaire skref i sitt 66:e år sin *Tancrède*, som kanske är den bästa af hans tragedier. Måtte jag — på *mitt* vis — med liknande framgång kunna i samma lefnadsår fullborda min gamle »Fågel blå, — på hvilken jag i mitt 24:de år skref i Upsala, i mitt 29:e i Rom, och sist i mitt 49:e i Steninge! — Man har lockat mig, att häromdagen (på min födelsedag), och sedan i ännu ett aftonsällskap, uppläsa något mer än första akten af detta sagospels nya skepnad. Man tycktes vara belåten — och *kanske* blir det en grad *populärare*, än Ön.

---

1) Atterbom dog i Stockholm den 21 Juli s. å. i Lindblads bostad, Drottninggatan N:o 17.

Reconditi Labores.

Otryckta böcker af svenska författare från 15- och 16-hundratalen.

»Doleo tantum olei musarum lucernæ ereptum esse».

Gr. Borasto Jac. Hunterus 1629.

»Opera typographorum et papyrus adeo care emenda sunt, ut ex editione alicujus scripti lucrum nullum, damni vero plurimum mansurum foret.

Leibnisio Urb. Hiärne 1697.

(Forts. fr. årg. IX).

I Kongl. Biblioteket, Stockholm.

8. **Hystoria Troyana.** [Å försitsbladet: Troya borgds chroneca Ilions borg. Konung Priami palatzs]. 1 vol. 4:o, 320 sidor; inbunden i brunt skinn med pergamentsblad som permförstärkning. Öfversättning med uteslutningar och sammandragning från *Guido de Columnas* år 1282 på latin författade historiska roman om de grekiska heroernas strider från Jason till Ulysses med titel: Historia Troyana.

S. 316—317 skrifver den svenske öfversättaren:

»Som th*er* stånd*er* scr*e*ffw*e*t primo metha*morpho*ce ath alla människior aff räth natwr astwnda the alla ath wetha, oc kw*n*noga wara oppa all tyng Ty ath gåth är ald*er*handa wetha besynn*er*liga thz som nyttokt oc gangneligt är oc jngom till skada saa äro oc nagra som astwndade ath wetha hwro th*en*na striden tilgik for troyam oc äpt*er* then astwndan bleff th*en*na hystorian forwänd aff latino oc oppa swänsco for th*em* som

losth haffwa th*e*r til ath höra he*nn*e och forwetha sig hwro th*e*n striden rättheliga tilgik Ther kan oc mera gangn atwara än skade hoo he*nn*e lääs heller lath*e*r läsa j kompanscap nar lostogdt folk forsamnad är Ty bätre är ath haffwa th*e*tte for händ*er* än annad ohöffwisklig*e*t taall bakdantan spee oc spooth krij oc kråtzs aff hwlka pläg*er* opta kom*m*a hwg oc slag, tolk*e*t pläg*er* öffwas j ölstwffwone Oc täslikis sto*ra* gry*m*ma edher aff hwlka alzm*ä*ct*i*g g*u*d myk*i*t fortörnes, oc hans bodord brytes ty är myk*e*t bäth*e*r ath höra oc beg*r*onda the*nn*a hystorian om han haffw*er* ey annad thz nyttelig*e*t är, thz han höra kan, Och j th*e*n sak bleff thenna bok omwänd j goda akt Ty öndsken ho*no*m gåth for sith omak then*n*a bok omvändhe och lyktade s*anc*ti olauj dag arom äpt*er* g*u*dz byrd MDXXIX rät meddagx tid som kålfated stod oppa bord*e*t om en torsdag».

Detta noggranna angifvande af tid och original har fullständigt förbisetts af dem som omtalat öfversättningen. Den har derför uppgifvits härstamma från isländskt original och från 15:e seklet. Den svenska öfversättningen från 1529 är betydligt vidlyftigare än den isländska, från hvilken en svensk öfversättning begynts i slutet af 1600-talet men stadnat med första bladet. (Se Förteckn. öfver K. Bibl:s i Stockholm Isländska handskrifter, utg. af A. I. Arwidsson, Stockh. 1848, s. 132). I kyrkoherden Ol. Sparrmans på K. Bibl. förvarade katalog öfver det af honom till kronprinsen Carl (XII) år 1688 skänkta bibliotek, »Svea och Göthamåls Book-Förrådh» förekomma, under n:o 199, sju krönikor, bland hvilka; »4:o Daniel Hanssons Troijaniska Historia. M. S.» och närmast derefter »4:o. Anonymus om Alle Påfvars Lefwerne. M. S.» Den förra saknas, den senare finnes ännu på K. Bibl. (se Recond. Labores n:o 1).

Den svenska Troija krönikan från 1529 är sannolikt öfversatt och utskrifven för Gabriel Christiernsson (Oxenstierna) till Steninge, hvilket framgår af i rödt skrifna uppgifter om bokens egare å försitsbladets och näst sista bladets baksidor. Å försitsbladets framsida har Joh. Bure 1611 antecknat bokens egare:

Gabriel Christiernson på Steninge, sedan Olof Persson, Borgmästare i Stockholm, sedan Doctor Johan Messenius, som skänkt den till Bureus. I Antiqvitets arkivets katalog är den införd med n:o 36 chart. in 4:o bland »Norvegici Codices Msci & Islandici.»

Gabriel Christiernsson, bokens förste egare, Axel Oxenstiernas farfar, afled i hög ålder 1585. Det uppgifves, att han på 1520-talets början varit munk i Sigtuna.

En så vidlyftig svensk bok från 1520-talet, afsedd för tidsfördrifsläsning »nar lostogdt folk forsamnad är», torde väl förtjena att för språkets skull i tryck utgifvas. Boken är allt igenom skrifven med samma hand. Början lyder sålunda:

»J tessalia rike, j Greca land, war en fwlmäktog konw*n*g Peleus ath na*m*pne, Han haffde en brod*er* som het eson, nar han war saa aldrog ath han ey formatthe styra tessalie rike, antwardade ha*n* thz Peleo syno*m* brod*er*, än nw foren han dödhe Then*n*e konw*n*g eson, haffde än son som hętt Jason, han var myk*e*t fromer oc ädela vng*er* man oc stark*er*, myk*e*t fager oc wän, vältalog myld oc i allom sedom sofftidelegen[1]), saa ath alt ey ath enastes härscapedh, wth*e*n ämwäl aller almogan j tessalie rike, vnthe ho*n*o*m* goth for syna dygdeliga sed*er* skuld, oc goda wngänge oc at äffor, oc giorde ho*n*o*m* nästan saa stora tiänist, oc wa*r*o ho*n*o*m* saa höroga oc lydoga som konw*n*geno*m* Peleo, oc giorde ho*n*o*m* th*er* tiill stora wyrdni*n*g som konw*n*geno*m* siälffwo*m*, The*n*na sa*m*me Jason war ey my*n*dre lydaktog syno*m* fad*er*brod*er* Konw*n*g Peleo, än thz hafde warid hans fad*er*, Oc tog sig ingen awond th*er* aff at hans fad*er* eson haffde sath ho*n*o*m* offer tessalie rike, wth*e*n war wäl tiill fredz th*er* mäd, Män hans fad*er*brod*er* Konw*n*g Peleus haffde annad i hiärtad, än tha ath han lääs wara kär ath Jason syn brod*er*son, . . .

1) Omni morum venustate choruscus. *Lat. ed. Argentor. 1494.*

S. 3. *Konung Peleus kallar ett herremöte till Tessalonica.* »Tredya dagen epter the tilhopa komne waro, sagde Konwng Peleus til sin broderson Jasonem j alt herskapens ahöran Myn käre oc elskeliga broderson Jason Jac är myket fromer aff tessalie rikes herradöme[1]) hwlket myket stortt oc mäktogdt är Män myket mer tycker jac meg froman wara aff tyna skikkelighet[2]) dristoghet oc starkhet Tässalie rike haffwer stort priiss aff tiig Jngen fiende dyrffwas opsätia siig j mot thette rike mädan tw i wälmakt är» . . .

S. 11. *Medeas fader sänder efter sin dotter att fägna Jason.* »Nar Medea hörde syn faders bod ath hon skulle komma til gestabodet lagde hon fägrind tiil fägrind, som gerna plägar wara qwynno sed, pridha siig som andra dracha, kom hon j dyrom skrwd pryd offwer alla mättho tiill bordzs oc henna fader böd henne sytia när jasonem Hwlked war mera tiill skadhe än gagn Nar hon saa sath j mellon syn fader oc Jason än tha at hon war bligaktog kwnne hon ey tämpra syn ögnasyn mäd myndre hon wnderstwndom nar hon formatthe oc ath kom bar hon them blideliga j moth Jasonem beskådande hans wäna ansikt oc täs kringlagor hans gola haar hans kråp oc lymar Aff hwlka hon snarliga myket optändes j syn hog aff heta kärlekens brännogha som [hon] fik tiill honom *Jasonis asyn smakade henne sötare än kosteliga rätther oc dyra drycker*[3]) . . .

S. 318, 19 innehålla latinska qväden, »deploratio troye» (tvenne disticha) samt grafskrifter öfver Hector och Achilles. Det första qvädets ämne är på svensk vers behandladt (s. 318):

Troya borgdes begråtilse

Ve tig troya som saa plaath forgaar,
jnthe aff tig nw återstår,
tw wasth then vänesta i wärden monde wara,

1) Glorior de dominio regni Tessalie. *Anf. ed.*

2) Me reputo gloriosum de tanti strenuitate . . . nepotis. *ibid.*

3) Understruket i handskriften.

tyna fiender wille tiig for then skull ey spara,
the slogo tiig ned oc lagde tiig ödha,
fää oc wildiwr taga ther nw syn födha,
ther tw stod saa fråm oc wään,
aldrig reses tw op jgän,
Tyn längd bescriffwes for dagxleder tvee,
oc täslykes til bredden, haa thz lyster see,
Ther torn oc fästhe stodo fwll stark,
är nw lakth for willande mark,
En qwinna kom tiig j tolken mödha,
Ty störtthe mång twsend for tiig dödha,
Konwnga oc hertoga oc andra första,
greffwa oc herra hälst the största,
forwtan fatiga swäna som oc lata sith liff
Tolket monde wara eth sörgeligt kiiff.

9. **Kurtze Cronica der Könige in Sueden von Christi Unsers Herren Geburdth Biss üfs Jar MDXIJ.** — 1 vol. fol., 150 ss.; hvitt skinnband. — Handskr. fr. början af 1600-talet, med J. G. Sparwenfeldts namnteckning.

— annat exemplar, 1 vol. fol. 216 ss. (utom oskr. blad); hvitt skinnband. Något yngre än föreg. Egdes 1659 af assessoren Schillerfelt.

— annat exemplar, samtidigt med först anförda handskr. 1 cahier, fol., obunden och incomplett; har länge tillhört Riksarkivet.

I Universitets-Biblioteket i Köbenhavn finnas af denna krönika två exx., 1602 aflemnade af Nils Krags enka, ett ex., 1618 aflemnadt från Anders Vedels sterbhus; på ett af dessa — eller ett fjerde ex. — har Stephanius tecknat: »autore H. Christoffer Andersen, Ritter». (Se Birket-Smith, Om Kjöbenh:s Univ. Bibl., Kbhn 1882, ss. 114, 115, 123, 142, 163, 165 not).

Denna otryckta krönika, af hvilken handskrifter varit begärliga ännu in i senare hälften af 1600-talet, har hittills varit anonym i kataloger, liksom på titelblad. Det har emellertid lyckats att verifiera den såsom **Göran Gyltas**, genom jemförelse

med en handskrift i K. B., med Ant. Arch:i märke *D. 21.* — Denna handskrift är nemligen Gyltas egenhändiga koncept till den sedan i något fylligare skick utskrifna tyska krönikan öfver Sverige. Konceptboken utgör 1 vol. 4:o, 488 ss. (utom oskrifna), läggen insydda i brunt skinn, som tillknäppts framtill. Å första bladet står: »*Anno 1548 mense Nouembri Wittenbergæ G. Gylthe.* Efter 62:a sidan har arbetet hvilat, ty s. 63 antecknas: »anno 1549 mense Julio hoc loco redii ad hanc versionem». S. 97 dateras 1549 6 Aug. S. 488 (slutet): Die Magdalenæ A:o 1550. Konseptet har öfverstrykningar o. d. samt visar olika indelningsplaner, innan indelningen i 18 böcker blifvit fastställd.

Gylta var vid den för »versionen» angifna tiden och långt senare kon. Gustaf I:s stipendiat i Wittenberg och korrespondent i utlandet. Det kan således knappt misstänkas, att icke hans arbete med en svensk krönika för tyskar skett på konungens uppdrag eller åtminstone med hans vetskap. Albert Krantz' krönika öfver de nordiska länderna trycktes 1546 på tyska. Ett bättre verk öfver Sveriges häfder, afsedt för Tyskland, syntes vara behöfligt.

Olaus Petri uppger (Sv. B. Lex. N. F. VIII, 517) tiden för sin svenska krönikas författande till åren 1543 april—1548 mars, eller de år han förestod sin gamle svärfars kyrhoherdetjenst i Stockholm. Redan i nov. 1548 begynner Gyltas »versio», ehuru den icke når afslutning förrän i juli 1550. Danske historiografen Svaning omnämner 1560 denna krönika i »Refutatio Calumniarum . . . Johannis Magni» . . . i följande ord: »præter Ol. Petri atq. *Georgium Gylte (si modo ejus est quæ circumfertur historia germanice scripta)* qui Ericum secuti nostra ætate res sueticas descripserunt» . . . och längre fram: »his opponamus Olai Stockholmensis ac *Georgij Gylte* scripta quidem, sed nondum edita gentis sueticæ chronica».

Redan före Gustaf I:s död var således Gyltas »versio» spridd i handskrifter, och fortfor att afskrifvas och läsas under mer

än ett århundrade, liksom Erici Olai och Olai Petri, de båda föregångarnes, verk. Ty båda har Gylta följt, den förre kanske endast genom den senare, som långa stycken öfversätter sin föregångares latin i »sermo popularis». Gyltas verk är emellertid icke endast en förkortad tysk upplaga af O. Petri svenska krönika, med särskildt uteslutande af alla betraktelser, utdrag ur lagar o. s. v., utan han säger äfven sjelf här och hvar något som hvarken står hos M. Erik eller M. Olof. Konseptets hänvisningar till Alb. Krantz och norrmännens utfärders beskrifning finnes icke i utskriften. Ordagranna öfversättningar, hvilka i början lika väl kunna ha gjorts från Eriks latin som från Olofs svenska, äro ej sällsynta, men ofta fraserar Gylta på egen hand sin afskrifna notis. Gylta lägger icke band på sin beundran för Engelbrekt, som allmogen, säger han, höll för helig och vid hvars graf den sökte aflat. Att marsken stält till Engelbrechts kallande till rådplägning i Stockholm, då mordet skedde under ditresan, säger Gylta i konseptet — men har sedan strukit raden. Animositeten mot Karl Knutsson och mot Sten Sture under dennes senare 15 till 20 år döljes icke heller. Gylta liknar 1460-talets kämpande partier — hvilkas anförare han uppräknar — vid »die Guelphi und Gebelliner vor etlichen Jaren in Italia». Freden med Ryssland 1510 omtalas noggrannare än i Olofs krönika, men sändebudens namn, som finnas i konseptet, äro icke med i utskriften. Om Sten Sture d. y:s regering berättar Gylta inga detaljer, icke heller om K. Christiern II:s, utan lemnar M. Olofs text vid dess 303:e sida i Klemmings upplaga. Gyltas slut är egendomligt, att vara af en officiel eller åtminstone officiös hand i kung Göstas dagar:

»Im Anfang des MDXIJ iars den anderen tag Januarij ist herr Swante auff dem Schloss Westerass gestorben, und sein son herr Sten Swantesson ist im nagfolgenden sommer wider zu Gubernator erwelt. Der anfang seiner regirung ist etzlicher massen friedlich gewesen. Denn König Hans ist im

anderen jare darnach auch gestorben, und sein son Christiernus der ander ist zum Reich und regement kommen. Weil aber seine handlungen und was sich allenthalben seit der Zeit zwischen den Reichen Zugetragen noch in frischer gedechtniss vieler namhaffter Leut ist, lese man das alhie zu erzehlen billig anstehen. Denn die Zeit, welche eine Mutter der Warheit, pflegt das Kind nicht zu geberen ehe denn der vater gestorben ist».

Svanings yttrande »si modo ejus est» visar, att han ej var säker på att Gylta var anordnaren af den tyska krönika han sett, och hvars kringspridning han känner. *Stephanius* (se ofvan) har ett århundrade senare som krönikans författare uppgifvit Christopher Andersson, K. Gustafs råd och kansler, som af konungens svåger K. Christiern III sloges till riddare och jemväl drogs ifrån Gustafs tjenst (han vistades 1544 i Wittenberg och dog i Lübeck 1548); hundra år senare har *Stiernman*, efter en anteckning af *Messenius*, nämnt Gylta som förf. af en krönika (Tal om Vetensk:s tilstånd, 1758). *Worm* (Lexikon over Danske . . . lærde Mand) förmodar att Svanings uppgift endast afser en af *Schefferus* (Suecia Literata) nämnd Upsala-handskrift, »Chronologia 1326—1415», om hvilken dock redan Benzelius (Mon. Hist. Vet. Eccles. Sveog., 1709, pp. XX f.) upplyst, att den, rätteligen omfattande åren 826—1415, ingalunda är *författad* af Gylta men väl, enligt Stephanii anteckning, *afskrifven* ur en Gylta tillhörig bok. *Warmholtz* känner icke Gyltas namn; men af innehållsförteckningen öfver n:o 2505 i Bibl. Suiogoth. (V, p. 54) tyckes det som inginge i detta band en plattysk utskrift af Gyltas »Kruze Cronica». *Reuterdahl* (V. H. A. A. Handl. XV, p. 223), som sett Svanings uppgift, antager att Krönikan »måste hafva varit till före 1560».

I Antiqvitets-Archivets Katalog antecknas — samtidigt med Stiernmans tal — *D. 21:* »En Sveriges Krönika Verterad på tyska af Hr Jöran Gylthe, Wittebergæ 1548, 4:o. Förmodligen

exercitii gratia. Hafver tilförene varit uti Riksrådet Knut Kurcks Bibliotheque». Knut Kurcks farmor var Göran Gyltas brorsdotter, Brita Gylta. Hennes son Jöns Kurck insände sina genealogier till Messenius för komplettering. Antagligen har Messenius då ock gjort bekantskap med Krönikan, som han, enl. Stjernman, omnämner i handskriftligt utvidgade exemplaret af »Paraphrasis theatri Nobilitatis Suecanæ», i R. Arch.

Göran Gylta skref 1558—59 till utvalde Konungen Erik, hvilken han titulerar »Högmechtig Förste» och »Eders Högmectighet» (bref af 1558 om onödigheten att besvara de danskes rimkrönika, orig. i K. B., af 1559 tryckt i Celsii mon. polit.-eccles. s. 53 f., odateradt, men af innehållet fullt bestämbart, liksom adressaten, hvilken Celsius kallar »principem quendam in Aula Gustavi I degentem»). Om Gyltas förbindelser med Erik vitna ytterligare Ms. Rål. in 4:o n:o 91, nu verifierad som Göran Gyltas »Genethlicon» eller astrologiska nativitetsbok, fortsatt af K. Erik XIV, af doktor Bened. Olai m. fl., förut rubricerad som »K. Erik XIV:s astrologiska teckningar med egenhändiga förklaringar på latin» (Rål. Ms Kat. i Sk. Samf. H. VIII). Må hända har boken beröfvats G. när (om) han från sin misstänksamme herre afvek till Danmark, der han vistades 1563 och lät trycka en samling bibelspråk (Worm, a. st.). Tio brorsbarns födelsestunder har Göran antecknat i sin bok.

10. **Doktor Gregorii Borasti, Larssons, Svenska och inländska Göters Krönika. — Utrikes Göters Krönika.** 1 bundt folio.

Författaren, Kon. Sigismunds svenske kansler, skrifver till Jac. Hunter 1629: »Sunt et alia quædam inter reconditos labores: Historia Sueciæ ab anno Christi 800 ad Ericum fere. Nam et Gustavum attigi, rerum et religionis novatorem». — Af denna som förlorad ansedda historia har i K. Bibl. återfunnits ett fragment, utskrifvet i K. Sigismunds svenska kansli omkr. 1620.

Arbetet är på svenska, hufvudsakligen en kompilation efter Joh. Magni för äldre tid, efter Olaus Petri och Arild Hvitfeld för den senare — så långt innehållet nu kan verificeras. Andra källor äro dock icke blott citerade, utan äfven begagnade. Språket är ledigt.

Det nu qvarvarande består af **Svenska och inländska Göters Krönika, boken** 2 (fr. Christi födelse till år 800, s. 1—95, fragm.), 3 (800—1250, s. 1—110, fragm.), 4 (1250—1363, 295 ss., fullständig), 5 (1363—1448, 372 ss., fullständig), 6 (1448—1470? ss. 1—144, fragm., slutar vid 1464, efter K. Karls återkomst fr. Dantzig). — **Utländska Göters Krönika boken I** (från Göternas utvandring ur Sverige till Kon. Torismundus; derefter tre bref ang. Götarne; 121 ss.).

Se om Gregorius Borastus och hans krönikeverk en uppsats af H. W. i (svensk) Historisk Tidskrift, 1882 s. 149 –158, der äfven språkprof ur krönikan är infördt.

11. **Svenska öfversättningar af Johannis Magni Gothorum Sveonumque historia**, äldre än 1620 tryckta öfversättningen af Ericus Schroderus.

Det af Olaus Magni utgifna originalet tycktes i Rom 1554, tillegnadt Gustaf I:s söner. Den äldste af dem, *Erik*, uppgifves som den förste öfversättaren af detta arbete, hvars varaktigaste verkan är våra kungliga Erikars och Karlars ordningsnummer. I Antiqvitetskollegii arbetsberättelse, tryckt 1690, läses, att amanuensen Lars Persson Edström håller på att afskrifva »Konung Eriks den Fiortondes Swenske Utholkning på Johannem Magnum, den han i sitt fängelse på Öreby huus hafver förfärdigat, med några latinske verser öfver hvar konung, hvilken brodern Hertig Carl, sedermera Sweriges Konung, hafver strax fått om händerna och förvarat: men sedan till Polen kommen, och af Högvälborne Hr Claes Rålamb där ute af Kongl.Bibliotec förwärfwat, och till dette Antiqvitets Bibliotec förähbrat». Efter slottsbranden har hvarken originalet eller afskriften synts till.

Det var kanhända för att ersätta den till Polen bortkomna öfversättningen, som hertig Carl 1602 uppdrog åt *Elof Engel-*

brektsson Terserus, prost i Leksand, att »vertera» Johannem Magnum. Terserus utförde arbetet, allenast uteslutande de få raderna om K. Gustaf I (24:e bokens 4:e kap.) och i stället afslutande boken med ett »Argumentum . . . ad . . . Gostawm Adolphum regnorum Sueciæ hæredem et designatum regem» (28 latinska disticha till den andre Gustaf om den förste). Terseri öfversättning i prydligt utskrifvet exemplar finnes sedan 1848 på K. Bibl., 1 vol. fol., pressadt skinnband. Äldste inskrifne egare är Benckt Sparre (f. 1570, från 1598 i hertig Karls tjenst).

Terseri öfversättning saknar nu titelblad med de upplysningar om verket, hvilka der kanske gifvits. Det kan således ej afgöras, om de »latinske versar öfver hvar konung» hvilka i Terseri bok äro införda, äro hans egna — eller K. Erik XIV:s.

Några år före 1620, säger Schroderus i sitt företal, »vppåladhe» honom K. Gustaf Adolf att »thetta wärcket försättia oppå wårt Modersmaal». M. Elof, som till och med mottagit besök af Gustaf Adolf, afled 1617. Var hans öfversättning försvunnen? I *språket* kan icke orsak finnas, att heldre låta trycka Schroderi öfversättning än Terseri. Terseri språkbehandling är tvärtom vida lättare. Ett enda exempel. Passimque — säger *Johannes* om Sten Sture — de eo canebatur:

Parcere substratis est nobilis ira Stenonis.

Schroderus: »och spriddes om honom thetta taalet: at then edle Her Steen beteedde sigh nådigh emoot them, som hans ogunst wäl förskyldt hade». *Terserus:* Om denne her Sten songe de esomofftest: Parcere substratis est nobilis ira Stenonis. Dedh är:

Her Stens wärste sinne och modh
Är att wara mott de ringe from och godh».

12. **Konung Gustaff j Swer[ige, Kon.] Karls i Swerige och Norige frände, och th[en Edele] wälborne Swerigis Rijkes Furstes och**

Reg[ents Her] Sten Sture thens Eldres Systers Sone Son och e [. . . . .] Erffuinge.

Titeln (något skadad af råttor) på en rimkrönika öfver Gustaf I, 12 blad in fol. Vacker utskrift, i samband med en utskrift af »lilla rimkrönikan» fr. Erik Årsäll till K. Kristoffer, med fortsättning till »Unge Her Sten», sådan den i Sv. Fornskr. Sällsk:s Saml. är tryckt efter en yngre afskrift. Som egare är å försitsbladet tecknad: Mathias Bartoldi Amack. Handskriften, från medlet af 1500-talet, har fr. Riksark. aflemnats till K. Bibl.

Gustaf införes talande. Efter en kort inledning begynner detaljkrönikan med 1522 och fortgår in på året 1532, då den afbrytes men ej afslutas. Ytterligt torra och prosabundna knittelversrader. Rasmus Ludvigsson kan skäligen misstänkas som författare.

13. **Krönika om K. Gustaf I** t. o. m. 1533 af P. Swart, **med rättelser, tillägg om konungens person (inskjutet vid 1532) samt fortsättning till Konungens död af Riksdrotseten Per Brahe,** skrifven på 1580-talet och mest berörande grefve Pers egna minnen från Grefvefejdens tid, från vistandet i Konungens hof och verksamheten i hans tjenst. — 1 vol. fol. afskr. fr. 1600-talet.

Någon originalhandskrift är icke känd. Afskrifterna i K. B. äro från medlet och slutet af 1600-talet. — Se om denna krönika H. W:s uppsats i (svensk) Historisk Tidskrift, 1890 s. 54 f.

14. **Kort inledning till historien af Gustavianska släckten**; hvartil fogas tvenne discurser eller undersökningar efter regler af lag och rätvisan, så ock sakernas rätta beskaffenhet: I:o Om **Engelbrecht Engelbrechtsson** . . . II:o Om den landzändans **Dalarnes beläġenhet** . . . Författade af *Tobias Westenhielm*, lagman. — 1 vol. fol. 472 ss. Renskrifvet exemplar, af förf:s måg år 1734 aflemnadt till Riksarkivet och derifrån 1889 till K. Bibl.

Konung Gustaf den Förstes Historie, eller dess Lefvernes och regementes beskrifning . . . Författad af *Tobias Westenhielm*. 5 voll. fol. Renskrifvet exemplar, hvars två första band åren 1710 och 1712 inlemnades till Riksarkivet af författaren, som

från 1682 varit anställd i Antiqvitets-Collegium för att utarbeta den Gustavianska historien. 1713 begynte verket tryckas, enl. Kongl. Maj:ts befallning. Men inga penningar funnos för ändamålet att tillgå, tryckningen afstadnade (titelblad och ett ark finnas tryckta) och författaren återhemtade 1714 sitt manuskript, som först tjugo år derefter åter inlemnades till R. Arch. af förf:s måg, assessor Adlerbaum. På Riksarchivet har sedan en afskrift besörjts — kanhända för O. Celsius, som mycket begagnat Westenhielms arbete för sin historia öfver Gustaf I. — Westenhielms historia, i båda exemplaren, aflemnades fr. Riksarkivet till K. Bibl. 1889.

15. **Histoire Généralle des Tres Anciens Roys des Suédois, des Goths et des Vandales, depuis le premier Roy Magog Jusqu'au Regne de Gustave Adolphe Le Grand, Exclusivement. Par Euuertre Jollyvet, Avocat au Parlement.** 34 Tomes in folio (nu bundna i sex tjocka volymer).

Liksom Gylta 1548—50 »verterade» en krönika för att i utlandet sprida en bättre kännedom om Sveriges historia, än hvad Albert Krantz och Saxo erbjödo, så har den protestantiske advokaten i Orléans, E. Jollyvet, ett århundrade senare åtagit sig samma värf, men i betydligt större skala och på det då begynnande allmänbildningens språk, franska. Men då Gyltas krönika fått spridning, ehuru otryckt, har Jollyvets stora verk aldrig hunnit längre, än till författarens utskrift, om direkte för tryckning eller för högvederbörlig censur torde vara osäkert.

Jollyvet var född 1601 och dog 1662. Till sitt fäderneslands tjenst och dess allierades ära har han företagit detta, ur många källor mödosamt sammankomna arbete, säger han. Med Axel Oxenstierna sammanträffade han i och invid Paris 1636, då han tillegnade den store kanslern sin »Fulmen in Aquilam» ett latinskt epos i 12 sånger öfver Gustaf Adolf (Paris, 1636, 12:o, 220 pp.). *Jonas Hambræus* beledsagar hans epos med en elegisk dikt till författaren, som han kallar »poetarum hujus sæculi facile princeps».

Jollyvet har följt Johannes Magni, Saxo, Krantz etc. för de äldre tiderna, men har dessutom antagligen haft tillgång till Messenii då ännu outgifna Scondia Illustrata, fått meddelanden af M. G. Dela-Gardie och af svenska professorn i Paris, Jonas Hambræus, haft ständigt biträde, som synes af uppgift i T. XXV (quatrain å slutbladet), jemförd med en annan i T. XXVII (marg. ant. å bl. 11). Arbetet har, enl. ant. å första tomens första blad begynt 15 sept. 1650, d. v. s. denna utskrift af arbetet; i T. XXVII finnes ett latinskt poem till Gustaf I, dateradt 3 oktober 1655. Ett i (den länge från de öfriga tomerna skilda) XXXIV:e tomen instucket bref fr. Jollyvet till »M. Messenius à Stockholme», dat. 7 sept. 1648, utvisar, att arbetet redan då delvis fanns till och blifvit för svenska ambassadören uppvist, att Hambræus rådt honom vända sig till (Arnold Johan) Messenius, som han ock ber »de me faire tenir en latin, françois ou allemand tous les plus beaux mémoires et plus rares et signalées remarques, qui me pourront servir à l'ornement de cette historie» . . . »Si Vous m'honores de vos pacquets et lettres il me les faut addresser chez Monsr Hambreus à Paris».

Författarens beröringar med Axel Oxenstierna, med svenska ambassadören, med M. G. Delagardie (som ännu 1647 var svensk ambassadör i Paris), med Jonas Hambræus och A. J. Messenius tyda full väl på att hans arbete understöddes från Sverige, till hvars ära det skulle lända. En mera hängifven häfdatecknare kunde man icke heller önska, och hans literära rang var icke obetydande. Likväl blef hans arbete outgifvet.

Författarens son, Ennertre Jollyvet, också en lärd man († 1722) sålde 1672 sin faders svenska historia till Antiquitets-Collegium i Sverige för 200 dukater (c:a 700 daler silfvermynt). Cl. Arrhenius Örnhielm har 1683 begagnat arbetet i Upsala, der Antiqu. Colleg. då residerade, och derur i »Vita Ponti Delagardie» aftryckt tvenne utdrag, det ena ett samtal mellan Pontus och Catharina Jagellonica, det andra en enl. Örnhielms

åsigt trovärdigare berättelse, än den vanliga, om huru Pontus ur K. Eriks tjenst kom öfver i hert. Johans. Detta synes bevisa, att Örnhielm känt till meddelanden från M. G. Delagardie till författaren.

Det digra verket, voluminösare än någon hittills utkommen svensk historia på modernt utländskt språk, har sedan hvilat i Ant. Arch., sign. D. 20, tills det vid Archivets upplösning aflemnades till K. Bibl. — utom tomen om Sigismund, hvilken intill 1880 stadnade i Riksarchivet. *Warmholtz* upptager Jollyvets verk i sin Bibl. Hist. Sueogoth. V., under n:o 2516.

16. **Kårtt: Keijser Crönichka, aff Tyskon, wthtolchkadt på Swenska, om 54 Romerske Keijsare jffrån den förste Keijsere Julio Cæsare, jn till Valentinianum den 3:e. Och ähr förste Book. Wtdragen af Michael Sachsenz Romerske Crönichke, och Verteret af Hans Olufsson, Lincopensj.** — 1 vol. 4:o, 420 ss. insydda i grönt skinn, med knytband. Titeln skrifven å frampermen med en handstil som äfven förekommer i texten.

Boken synes vara från 1600-talets förra hälft och kan väl vara *för* och delvis *af* öfversättaren sjelf utskrifven. Med Möhlman-Djurclous bibliotek tillföll den K. Bibl. 1886.

Den vitre borgmästaren i Linköping *Hans Olufssons* kända skriftförteckning har hittills saknat detta arbete. Originalet, författadt af Michael Sachse, kyrkoherde i Thüringen, trycktes första gången i Magdeburg 1606 och utgör 4 band från Julius Cæsar till Maximilian II.

Öfversättaren återger gerna kejsarnes »symbola» i rimrader och försöker sig äfven eljest i dylika då tillfälle erbjuder sig. T. ex. s. 102 f., då ett samtal mellan Kejs. Hadrianus och poeten Florus anföres.

»Han hafwer medh stor snelheet, snarest sagt, reest dhen ganske werlden om. Ty haffuer een Poet, Florus benembd, honom förbråt, medh effterföliandes werss.

Ego nolo Cæsar esse
Ambulare per Britannos,
Scijthicas pati pruinas

ɔ: Jagh will ey ware een Keyser, och eij lust hafwer wandre genom Engeland, Schytien, och andra länder at lijda köld och frost.

Huar på af Keijsaren beskedeligen suaredt är:

Ego nolo Florus esse
Ambulare per tabernas
Latitare per popinas
Culices pati rotundos.

ɔ: Jagh will eij heller Florus wara, at wandre genom alle kroger, dher wijn och allehande drycker skenkes. Och migh såsom ett swijn i Gårköken giöda, dheer som muggesting, fluger och markespijninger allestädes wistes»

[forts. på ett senare insatt blad, troligen skrifvet med öfversättarens hand]

NB. Eller således wppå Rim

Florus

Ey will Jagh wara en Keijsare,
Eller achtar deet standh begjere.
Att wandra gönom Scythie Lan,
Der lijda frost, köld, som en arm man

Swar |: af Keijsaren

Florus Jagh ock icke wara will,
wandra gönom Gårkiöke af och till
der alle handa drijcker och wijn
Ischenkas, och göda migh som ett Swijn,
Eller der fluger och maskar spy,
I Gårkiök wistas och hålla gny

Å bladets baksida är ännu ett nytt försök gjordt till rimmad öfversättning, sämre än det första.

H. W.

Om ursprunget

till

den historiska mythen om Fale Bure[1]).

Bland det myckna historiska ogräs, som innästlat sig i våra svenska häfder, men som på grund af en senare tids kritiska forskning småningom derur bortrensats, hör äfven historien om Fale Bure, den föregifna stamfadern till Bure-ätten och till derur utgrenade både frälse och ofrälse slägter. Redan temmeligen tidigt skedde denna utrensning. Det hindrar dock ej att det kan vara lärorikt nog, att se huru sådant ogräs uppkommit och utbredt sig, i synnerhet som denna fråga hittills icke blifvit föremål för någon verklig utredning. Kan ock hända — för att än en gång fasthålla bilden — att man vid noggrannare undersökning verkligen kan bland dylikt bortrensadt ogräs påträffa ett eller annat hvetekorn, som bordt af den historiska forskningen tillvaratagas och göras fruktbringande.

Då vi tala om Fale Bure, må vi först erinra derom, att enligt historisk sägen tvenne funnits med detta namn, en äldre och en yngre; men det är med den yngre, som vi här nästan uteslutande skola sysselsätta oss, ty frågan om ursprunget till denna myth står närmast i sammanhang med den yngre Bures historia. För att inskränka vår uppgift skola vi vid detta tillfälle alldeles lemna åsido de öfriga mer eller mindre apokryfiska stamfäder, som ställts i spetsen för Bure-ätten och hvilka i Svenska Adelns ättartaflor

1) Efter ett föredrag, hållet vid Svenska literatursällskapets allmänna årsmöte den 24 mars 1890.

utan all reservation uppräknas. Men det torde ej vara svårt att af vår kommande framställning draga de allmänna slutsatserna rörande dem och deras historiska verklighet. Om det ej kan vara ur vägen att möjligen en annan gång i detalj upptaga denna undersökning, är densamma dock i förhållande till den nu föreliggande frågan af underordnad vigt.

Sammanfatta vi hvad som sagts om Fale den äldre, så förtäljer man att han varit en af de gamle landsdomrarne i Helsingland, hvilken med en stor hop Helsingar deltagit i konung Erik den Heliges eröfring af Finland, att sedan konungen blifvit tillfångatagen och halshuggen här i Upsala, denne Fale för att hämnas hans död brutit upp med sina Helsingar och genaste väg tågat hit ned samt i närheten af nuvarande Danmarks kyrka tillfogat den danska prinsen Magnus Henriksson, konung Eriks baneman, ett nederlag, men att Fale Bure sjelf stupat i striden och gifvit sitt namn åt en der invid belägen bro, som än i dag kallas Falebro. Det skall hafva skett år 1161.

Om hans son eller, enligt den allmännare sägnen, sonson Fale den yngre till Byrestad berättas att han tjenat såsom sven vid svenska konungens hof, att han, då konung Sverker Karlsson år 1205 vid Elgarås öfverföll och mördade konung Knuts söner, räddat den älsta sonen Erik undan blodbadet, att han burit honom på sina starka armar öfver Tiveden genom de öfre landskapen upp till Fales gård Byrestad i Medelpad, hvarest konungasonen uppväxte, att han sedermera fört honom till Norge och derifrån skaffat honom hjelptrupper, att han i slaget vid Lena 1208 anfört dessa trupper och besegrat konung Sverker, att han till belöning för dessa förtjenster fått sitt vapenmärke förbättradt af konung Erik, som för öfrigt gifvit honom Medelpad, Jemtland och en del af Ångermanland i förläning, samt att Fale slutligen dött och blifvit begrafven på Sköns kyrkogård under en der befintlig grafsten.

* *
*

Ett obestridligt faktum är att våra älsta historiska källor ingenstädes tala om dessa Burar. Vi ha att gå längre ner i tiden för att söka historiens uppkomst. Första gången Fales namn offentligen förekommer är å den stentafla, som antiqvarien JOHANNES BUREUS till minne af sina i Upsala domkyrkogård begrafne anhöriga år 1611 lät förfärdiga och inmura i väggen å den derinvid belägna gamla Carolinska Akademien. Efter bygnadens nedrifvande uppfästes taflan å en af sträfpelarne å domkyrkans södra sida, ungefär midt emot den punkt der den gamla akademien låg, och der sitter den ännu. Enligt upphofsmannens vana är inskriften temmeligen invecklad och svårbegriplig och fordrar särskild tolkning, på hvilken vi ej här kunna inlåta oss[1]). Vi. konstatera allenast att han bland öfriga slägtingar egnat minnesstenen åt

FALE hin unge	vapen	*in BYREstad*
Regiæ salutis		*adsertore parente*

Saklöst kunna vi förbigå redogörelsen huru åtskilliga af våra äldre författare LOCCENIUS[2]), SCHEFFERUS[3]), ÖRNHIELM[4]) upptagit och framställt dessa sägner. Det är blott i korthet de yttra sig härom genom anförande af den redan bekanta traditionen om Fale den äldre. Endast Loccenius har en antydning om Fale den yngre; men alla hysa de full öfvertygelse om de skildrade tilldragelsernas verklighet. De ha genom sina framställningar endast rotfästat dessa sägner. Annan betydelse ha dessa författare ej för frågan. Något annorlunda är förhållandet med THUN[5]), ty han har äfven meddelat

1) Stentaflans inskrift förekommer hos *Thun*, Vita Erici Palmschiöldii (pag. 114 och 115) samt med upplösta förkortningar i *Peringskiölds* Monumenta Ulleråkerensia (p. 270). Taflans verkliga utseende finnes temligen väl återgifvet hos *Frediani*, Epitaphier och inscriptioner i Upsala domkyrka (1712, p. 41).

2) Historia Suec. 1654 p 41; 1662 p. 80, 81; 1676 p. 77, 78; Observationes et notæ 1662 p. 18, 19

3) Upsalia, 1666 p. 389.

4) Hist. Sveon. Gothorumque eccl. 1689 IV 4, p. 478.

5) Vita Erici Palmschiöldii (1707) p. 104 ff.

rätt vigtiga uppgifter, tagna ur Burei handskrifter, och sålunda angifvit rätta källan, hvarest man skall finna upphofvet till Burehistorien, ehuru han på grund af sin okritiska ståndpunkt icke förstått att draga de följdsatser, som deraf kunna dragas, och derföre icke kommit längre än de förra. I sin utförligaste form förekommer historien om Fale Bure i en disputation som NIC. CASSTRÖM under Frondins præsidium ventilerade i Upsala år 1746, med titeln »Dissertatio de utriusque Falonis Bure in patriam meritis», hvari författaren på fullt akademiskt allvar framställer Burarnes historia, men tillika sätter deras personer i genealogisk förbindelse med andra Bure-ättlingar. I slutet uppräknar författaren äfven ett stort antal frälseslägter, som stått i skyldskap med Bureslägten, samt äfven de ärkebiskopar, biskopar och superintendenter, som ansetts stå i dylik slägtförbindelse, allt till höjande af Burarnes meriter om fäderneslandet.

Ungefär samtidigt med Casströms afhandling skedde Burarne den stora äran att blifva upptagna i Svea Rikes historia, i det att DALIN i andra delen af sitt stora arbete, som utkom år 1750, framställde såväl den äldres, som den yngres gerning; men på samma gång börjar ock kritiken sitt värf. Derföre äro de följande historikerna af större vigt. Vi skola derföre med någon mera utförlighet redogöra för hvad våra förnämsta historiska författare hafva att säga specielt om *Fale Bure den unge.*

Berättelsen om dråpet på Elgarås lyder hos Dalin (II, s. 160) på följande sätt: »Knut Eriksons barn uppehöllo sig i Wästergötland på det gamla Slottet Elgaråhs i Wadsbro-bärad, när Sverker lät dem der öfverrumpla af sine utskickade mördare A:o 1205. Twå eller tre Prinsar miste då lifvet, men den äldste Erik kom med största lifsfahra undan genom en sin trogne Hofmans Fahle Fahleson Bures tapperhet. Denne Prins flydde först öfver Tiveden genom Bärgslagen, Dalarne och Helsingeland til Skiöns sokn i Medelpad, der Fahle hade sin gård Byrestad, och derifrån til Konung Inge Bardson i Norige, som visade honom all wänskap, hwilken ock Erik

förtiente genom sin tilgifvenhet i halftredie åhr, som han war i hans land». Tillika bifogas i en not: »Han var en son af den Fahle Bure, som för detta är omtalad och från honom räknar sig Buresläkten i Sverige; men at han fådt af Erik til sköldemärke en bewäpnad arm för det han burit honom ur lifsfahran på armen, det är ej troligt, *ty Erik war då några och tiugo, om icke trettio åhr, och således icke et dägge-barn*».

LAGERBRING (Svea Rikes hist. II s. 293, 298) är mera tveksam om Bureiska historiens sanning. Sedan han, dock med reservation, återgifvit berättelsen om Fale, huru kon. Erik skall ha förbättrat hans adeliga sköld med en beväpnad arm för det han burit högst bemälte konung undan kon. Swerkers mordiska händer, samt äfven låtit sätta på hjelmen två nordiska vapenyxor, för det han med norska män börjat taga in riket konung Erik tillhanda m. m., tilllägger han: »Om detta alt woro med tilförlåteliga bevis stadfästadt, fick man oförnekligen mycket ljus i många omständigheter. Man hade då ibland annat et otvifwelaktigt bewis, at wåra adeliga Familievapn då redan warit stadgade, hwilket näppeligen annars lär kunna fulltygas. Men den enwisa tystnad, som alla wåra gamla handlingar i detta mål i akt tagit, utsprider likväl en slags ovisshet öfver hela saken, och när man påminner sig, at Johannes Bureus för något mer än hundrade år sedan warit den förste, som brakt dessa märkwärdigheter i dagsljuset, kan någon wilrådighet härutinnan med alt skäl hafva rum». Sedan han talat om stentaflan och dess mindre trovärdighet, säger han slutligen: »Den anmärkning, som man kort förut andragit utaf H. C. v. Dalin, synes och kasta hela sagan öfver ända, fast han icke desto mindre låtit sjelfva berättelsen inflyta i sin historia».

Att den hyperkritiska CARL GUSTAF NORDIN skulle vara med om att stryka denna episod ur vår historia, var temmeligen gifvet. Hans ord lyda (Hülphers, Beskrifning om Norrland. V. 1789 s. 300): »Hela historien om Fale Bure och dess slägt m. m. är vid slutet af 16 eller början af 17 seculum hopsatt af Johan Thomæ Bureus, som

därmed wille gifwa sig och sine anhörige något anseende; men förut var hela denna Fabel okänd. Jag bör så mycket mindre wara misstrodd wid denna bekännelse, som jag härstammar af dessa förmente Fale Bures afkomlingar».

Så komma vi till STRINNHOLM. I 4:de delen af sin Svenska folkets historia (s. 119) egnar han ett par noter åt ämnet:

»Det är från honom (Joh. Bureus), med ledning och på grund af hans genealogiska dikter till sin slägts förherrligande, en Loccenius, Scheffer, Örnhjelm, Rhyzelius, Dalin m. fl. såsom historisk wisshet upptagit fabeln om Fale Bure den äldre och dennes sonson Fale Bure den yngre, hvilken sistnämnde skall hafva räddat Erik den Heliges sonson Erik undan blodbadet i Elgarås. På kyrkogården i Sjöns socken i norra delen af Medelpad visar man en graf, täckt af en liksten med uthuggna vapen af en menniskoarm jemte 2:ne bilor och några oläsliga bokstäfver; att här ligger Fale Bure den yngre begrafven, att i denna ort han haft sin bostad, att Burstad varit hans borg, och att han af Erik den Heliges sonson Erik Knutson, för bevisad trohet mot honom, fått till sköldemärke en beväpnad arm samt i förläning Medelpad, Jemtland jemte en del af Ångermanland, samt hvad mera man vet om honom och hans ättlingar att berätta, äro sägner, som troligen i Buræi dikter hafva sin enda urkälla».

REUTERDAHL (Sv. Kyrkans hist. II: 1, s. 32 n. 1) yttrar: »Fale Bure har för sin tillvaro att tacka vår historiske forskare Joh. Buræus, hvilken så högt uppe i tiden som möjligt ville hafva en stamfader för sig sjelf och den adliga slägten Bure. Det är icke det enda datum i vår historia, som upprunnit ur så god källa».

GEIJER har ingenstädes med ett ord omnämnt Fale Bure.

* *
*

Historiens dödsdom är sålunda längesedan fälld öfver Fale Bure. Visserligen har kritiken ej gått långt i enskildheter, ty om man undantager Dalins anmärkning rörande den räddade konungasonens

ålder och Lagerbrings tvekan huruvida våra adelsvapen verkligen gå så långt tillbaka i tiden — våra älsta bevarade adliga medeltidssigill äro dock från 1219[1]), — så inskränker sig kritiken till det omdömet, att Burarne äro för den äldre historieforskningen alldeles okända personer, att intet historiskt bevis föreligger för deras tillvaro, och att historien om dem är troligen eller absolut visst uppdiktad. Dödsdomen är sålunda fälld. Ej heller skulle jag på något sätt velat jäfva denna dom, såvida densamma icke åtföljts af, så att säga, det skärpta straffet af ständig vanfrejd för den, som af alla och med rätta utpekats såsom denna historias upphofsman, den bekante Johannes Bureus. Oss har nämligen den gamle riksantiqvarien förefallit ega nog förtjenster, att man ej utan vidare och honom ohördan borde skjuta under hans historiska funderingar motiver, hvarigenom han står på gränsen att vara en bedragare, som uppsåtligt diktat ihop dessa historier. Han har mer än skäligt blifvit misskänd. Vi skulle med ett ord vilja i denna punkt göra honom litet mera rättvisa, än han fått åtnjuta. Men för att göra detta måste vi ej allenast, såsom den historiska kritiken hittills åtnöjt sig, stanna vid att påvisa slutresultatets oriktighet, utan vi skola genomgå hela kalkylen från början till slut för att söka upptäcka, hvar det begångna felet kan ligga. Tillika torde undersökningen tjena att lemna ett litet bidrag till belysningen af den svenska historieforskningens art under 15- och 16-hundratalet.

* *
*

Till en början skola vi något erinra om Johannes Bureus' slägtförhållanden, alldenstund de spelat en så framstående rol i Bure-historien.

Han var född den 25 mars 1568 ej långt utom Upsala på pastorsbostället i Åkerby, i anledning hvaraf han stundom kallar sig *Agrivillensis*. Föräldrarna voro kyrkoherden derstädes THOMAS MATTHIÆ och hans hustru MAGDALENA ANDERSDOTTER. Om fadren

1) *Hildebrand, B. E.*, Svenska sigiller från medeltiden.

känner man icke mycket, han afled redan år 1570, då yngste sonen Johannes var två år gammal. Modern omgifte sig redan samma år med kyrkoherden Olaus Jonæ i Wassunda. Hon var dotter till kyrkoherden i Trefaldighetsförsamlingen i Upsala ANDREAS OLAI, som sedermera erhöll Skellefteå pastorat i Vesterbotten, der han fordom tjent såsom kaplan och der han tagit sig sin hustru ANNA ANDERSDOTTER BUREA. Hon var nämligen dotter till ANDERS JACOBSSON eller JAPSON AF BURE, såsom han kallas i ett ännu bevaradt permebref af år 1507 [1]), hvilken synes, efter hvad man kan döma, ha varit en myndig och i sin ort framstående man. Af namnet på hans födelseort byn Bure i Skellefteå socken, belägen omkring $2^1/_2$ mil söder om sockenkyrkan, härleder sig slägtnamnet. Genom sin hustru MALIN, den gamle kyrkoherden Andreæ dotter, kom han i besittning af ett hemman i Kåge by i samma socken, der han sedermera lär hafva bott. Denna ANDERS JACOBSSON *är en äkta stamfader för Bureätten.* Som vi se, tillhörde Johannes Bureus sålunda denna Bureslägt endast på mödernet, i det han upptog mormoderns namn. Kyrkoherden Anders Olai och hans hustru hade utom andra barn äfven en dotter ELISABETH, Johannes Bureus' rätta moster. I sitt giftermål med kyrkoherden i Säbrå, sedermera i Själevad, slutligen i Luleå ENGELBRECHT LAURENTII, blef hon moder till 4 söner, hvilka *af samma anledning* som Johannes upptogo mormoderns namn BURE. De voro sålunda hans kusiner på mödernet och voro för sin tid väl bekante män: ANDREAS BURE den utmärkte kartografen, OLOF BURE medicine doktor och kongl. lifmedikus, slutligen vice president i Åbo hofrätt, JONAS custos archivi, känd såsom utgifvare af vår stads- och landslag; dessa tre bröder blefvo adlade. Den fjerde brodern LARS BURE var kyrkoherde på Gråmunkeholmen, nuvarande Riddarholms församlingen. Men dessa bröder hade deremot på fädernet andra kusiner, af hvilka särskildt en gren sedermera ex affinitate upptog Bure-namnet och gjorde det frejdadt, men de voro

1) Aftryckt i *Schröders* Dissert. de cœlibatu clericorum in ecclesia Suecana. Ups. 1845, p. 5.

ej alls Bure-ättlingar i samma mening som de förra, och ehuruväl Johannes Bureus under fortgången af sina genealogiska forskningar sökte att sammanbinda Ångermanlands och Vesterbottniska slägternas fäderne med hvarandra, har riktigheten häraf aldrig kunnat bevisas.

För tydligheten bifogas följande slägtledning:

ANDERS JAPSON AF BURE
g. m. MALIN kyrkoherdedotter i Skellefteå.

ANNA ANDERSDOTTER BUREA † 1588
g. m. kyrkoherden i Skellefteå ANDERS OLAI † 1569.

LAURENTIUS SUENONIS
kyrkoherde i Säbrå.

THOMAS MATTHIÆ kyrkoherde i Åkerby. † 1570.	g. m.	MAGDALENA ANDERSDOTTER. † 1580.	ELISABETH ANDERSDOTTER † 1597.	g. m.	ENGELBRECHT LAURENTII kyrkoherde i Säbrå, Själevad o. Luleå.	HANS LAURENTII kyrkoherde i Säbrå.

JOHANNES THOMÆ BUREUS.	ANDERS BURE och hans bröder.	JACOBUS [BUREUS] ZEBROSYNTHUS biskop i Strengnäs.

Burar och Burensköldar.

Vår Johannes Bureus kom, efter att ha genomgått Upsala skola, till Collegiet i Stockholm och blef omsider, särskildt på grund af sin vackra stil, antagen i kon. Johans kansli. Han var en för sin tid ovanligt mångsidigt kunnig man. Omfattande sin tids humanistiska bildning, hade han förvärfvat sig insigter äfven i de mera ovanliga ämnena hebreiska och astronomi, ehuru dessa ämnen förde honom på åtskilliga afvägar, till kabbalistik och astrologi; isynnerhet under hans senare lefnad tilltogo dessa griller betänkligt.

På grund af sin lärdom åtnjöt han ett visst anseende, några hade spått honom att han skulle bli ärkebiskop, men han tog icke ens någon prestexamen. Af kon. Carl IX användes han i flera värf: han utsåg honom till lärare åt de kongliga prinsarne, befalde honom att bevista fredsunderhandlingarne på Danska gränsen och lär utsett honom till härold att förklara Danmark krig 1611. Men isynnerhet användes Bureus till de mera fredliga värfven att texta diplom, utskrifva riksdagsbeslut, hvartill hans vackra stil särskildt lämpade sig, och isynnerhet att afrita runstenar och andra forntida minnes märken. Som vi känna, är Burei största förtjenst att ha väckt uppmärksamheten på våra runstenar och i sammanhang dermed på vårt gamla språk, och det är denna lifliga kärlek för våra fornminnen, som gör honom intressant och trots sina besynnerligheter värd ett tacksamt minne. Med detta intresse för förgångna tider band sig naturligen tillsammans intresse för genealogisk forskning. Han var föröfrigt ganska händig, ovanligt skicklig i teckning, i sigillgravering o. s. v., korteligen han förenade hos sig en anmärkningsvärd noggrannhet i uppfattning och återgifvande af enskildheter, på samma gång hans kombinerande fantasi, icke tillräckligt skolad af förståndet, förde honom i andra afseenden bortom alla rimlighetens gränser. Det ligger en ursprunglig naivetet hos honom, som väcker vår kritiska tids förvåning, men han är i detta hänseende allenast ett barn af sitt tidehvarf. Det gäller en tid, som mellan planeternas ställning och den enskilda menniskans öden trodde sig finna ett sammanhang, der det menskliga förståndet aldrig finner något sammanhang, men det gäller icke mindre på andra områden och icke minst på historieforskningens. Det är ett gemensamt drag för all begynnande historieforskning, som i någon mån går öfver krönikans ståndpunkt, att den vid trefvandet att finna ett sammanhang mellan de historiska företeelserna på grund af *namnlikhet* gör upp sina kombinationer. Och klart är, att om häfdeforskaren skall kunna komma framåt i sin vetenskap, måste han än i dag i föreställningen kombinera fakta, som på något sätt associera med hvarandra, vare sig i rum, tid eller genom namn-

likhet. Men denna historieforskning blir okritisk om den stannar vid blotta namnet, utan att undersöka om de historiska föreställningar, fakta eller personer, som betecknas med samma namn, äfven hafva något annat mera väsentligt gemensamt än blotta namnlikheten.

Ett exempel skall förtydliga hvad jag menar. Som bekant ha våra äldre historieforskare, särskildt Johannes Magnus, från Jornandes upptagit en rad konunganamn, som skulle komplettera vår inhemska torftiga regentserie för dessa aflägsna tider. Jornandes arbete »de Getarum seu Gothorum origine» är den grufva, hvarur de hemtades. På grund af en namnlikhet identifierades dessa Geter eller Gother med våra inhemska götar (Öst- och Vestgötar) och utan vidare undersökning, allenast på grund af ett förutsatt folkslägtskap, infördes sålunda i vår historia en hittills obekant skara regenter, som på intet sätt tillhörde oss. På samma sätt har namnlikheten *Dania* och *Dacia* varit lika frukt- och olycksbringande för den äldre danska historien. Om vi reducera dessa historikers förfarande till rent logiskt uttryck, säga vi att de i sina slutledningar fela genom en omedveten *quaternio terminorum*. Detta såsom ett exempel på okritiskt historiskt förfaringssätt bland de många.

Det okritiska förfarandet beror sålunda närmast på en fördom, ett dömande förrän förståndet med tillräcklig skärpa analyserat och uppfattat det väsentliga i de historiska företeelser, som på grund af likhet i beteckning häntyda på ett sammanhang, men hvilket kan vara lika så gerna ett tillfälligt, som ett väsentligt. Men härmed sammanhänger en annan karakter, som återfinnes i all okritisk historisk framställning. Under det att den kritiska forskaren med största försigtighet afväger hvarje möjlighet, sannolikhet eller osannolikhet på sitt område, och icke förr vågar utgifva något för historisk sanning, förrän förståndet fullt klart och oemotsägligt uppfattat sitt föremål, så gifves det för den *naive* historikern ingen sådan nyansering af möjlighet, sannolikhet och sanning; allt är, så

att säga, jemnstruket. Den lösaste, mest halsbrytande kombination framträder lika otvunget och med samma fordran på trovärdighet som den mest evidenta, den giltigaste sanning. Häraf kommer den känsla af osäkerhet man erfar, då man vill öfverlemna sig åt en sådan författares ledning, att förlikna med den man erfar vid gåendet öfver en gungfly; man ser ingen tufva sticka upp, der man vet att man har säkert fotfäste, och för hvarje steg framåt vacklar hela marken, men sjelf går han fram med samma säkerhet som sömnvandraren på takåsen. Ty väl till märkandes hvad han förtäljer, den naive historikern, det förtäljer han bona fide.

På denna naiva ståndpunkt står äfven Johannes Bureus. Hos honom finna vi samma fördom, då han i sin slägtforskning såsom ett slags axiom antager att alla de i Norrland rätt talrika namn på byar, gårdar o. s. v., i hvilka ordet *Bur* ingå, t. ex. Bure, Burträsk, Byrestad m. fl. angifva att ättlingar af Bureätten der varit bosatta. Likheten i namnbeteckningen af dessa orter ansåg han förmodligen endast kunna förklaras på det sätt att äldre ättlingar af Burefamiljen å dessa ställen gjort de första uppodlingarne och gifvit dem sina namn.

I inledningen till sina genealogiska tabeller, af hvilka en afskrift efter författarens original finnes å Upsala Universitets bibliotek, har han sammanfört en samling af dylika ortnamn, hvilka utan tvifvel enligt hans mening omedelbart lemna anvisning på Bureättlingar. Ehuru han väl närmast dristat sig att göra tillämpning af denna vågsamma grundsats på de Norrländska ortnamnen, då ju slägten tillhörde denna landsända, framskymtar dock hans afsigt och bemödande att utvidga området, då han på den förutnämnde Bureiska minnesstenen å Upsala domkyrka inristat den eljest obegripliga meningen att Bureätten under VISBURS ledning hemsökt den Gotländska bygden (»Que duce Wisbura repetit Gudlandica rura»); härvid har otvifvelaktigt Burs socken på Gotland lockat honom till ifrågavarande historiska konstruktion. Denna Burei förklaring af orternas namnlikhet visar sig för oss såsom en orimlighet, och hvilar ytterst på en ganska vanlig förväxling mellan

grund och följd, ett slags logiskt hysteron proteron. Men om vi ock kunna le åt den naivitet, som röjer sig i Burei förklaring, må vi besinna att vi äro ett par århundraden äldre till förståndet och att vårt gamla språk, på hvilket J. Bureus först vände vår uppmärksamhet, har yppat för oss många af sina lagar, dem han ej kände.

För oss är deremot *Bur* det ursprungliga ordet, det samma som ingår i fågelbur, med skiftande betydelse af instängning, bostad, koja, förvaringsrum (»stabbur», stolpbod), slutligen boningsrum (»högan loftsbur»). Af detta *Bur* med sin afledda form *Byre* härledes nu dessa ortnamn, hvilka sålunda kunna framträda hvarhelst en koja rest sig vid de nordiska elfvarnes strand eller i skogarnes djup, oberoende af någon som helst slägtskap nybyggarne emellan.

Det nu anförda förklarar, som jag hoppas, i någon mån tankegången hos åtskilliga af våra äldre författare. Det är ju i mångt och mycket på dylika namnlikheter, som Olof Rudbeck ännu i slutet af samma århundrade bygger upp sitt bålstora verk Atlantica. Fyndigt funna namnlikheter få tjenstgöra som bevis för hans djerfva satser och förklaringar. Man har synes mig begått en orättvisa mot Bureus, då man ej velat betrakta hans genealogiska forskning med samma ögon som Rudbecks häfdaforskning. De äro i botten af samma art. Båda äro historieforskare, ej bedragare, men de äro i sin forskning utsatta för sjelfbedrägeri.

Härmed har jag antydt de inre, psykologiska i Bureus' skaplynne och naiva föreställningssätt liggande grunderna till uppkomsten af mythen om Fale Bure. Nu öfvergår jag att framställa de yttre, historiska anledningarne.

* *
*

I Juni månad år 1600 anträdde Johannes Bureus en antiqvarisk forskningsresa till de norrländska provinserna. Denna resa utsträcktes ända till Öfver-Torneå. Af hans förda dagboksanteckningar, som finnas delvis publicerade af öfverbibliotekarien G. E.

KLEMMING i Samlaren, dels af anteckningar i den s. k. Sumlen samt här och hvar i hans genealogiska tabeller, kan man i någon mån följa honom på hans norrlandsfärd. På uppresan befann han sig i Nordingrå i Ångermanland Oktober månad 1600; i Öfver Torneå var han d. 17 Dec., julen firade han på återresan i Luleå prestgård, der han upptecknade åtskilliga intressanta meddelanden rörande morföräldrarne. Den 23 Febr. 1601 erhöll han betalning för sin arfvedel i Kågehemmanet och var vid denna tid förmodligen i Skellefteå. På flera ställen gjorde han genealogiska anteckningar rörande sin slägt med namngifvande af sina sagesmän. Alla dessa anteckningar böra antagas vara ganska tillförlitliga, åtminstone i så hög grads som saknaden af kyrkliga ministerialböcker på den tiden gör det möjligt. Han upptecknar sägner, stundom på dialekt, han har öppet öga för en hel del saker, som eljest skulle kunna undgå en antiqvarius. Derför är dessa strödda reseanteckningar af mycket värde såsom belysande de norrländska förhållandena vid denna tidpunkt. Men han försummar ej sitt egentliga syfte att afrita runstenar eller andra antiquiteter, han afskrifver permebref, han kopierar titlar på sällsyntare böcker, som finnas här och där i prestgårdarne; och man kan af ännu bevarade permebref eller böcker visa med hvilken grad af noggrannhet han gick till väga vid afkopieringen. Jag gör dessa antydningar för att bestyrka mitt omdöme om denna hans noggrannhet i enskildheter. I Mars 1601 inträffade han hos sina slägtingar i Ångermanland. I början af April är han kommen till Sköns socken i Medelpad. Från hans vistelse der förskrifver sig följande anteckning i Sumlen:

Antiqitas [Burica] [1])

I Skön ligger en griftsteen på kyrkegården ther står uthuggit en Vapn, uti Skiölden är en arm medh stålhandska, ovvan på hiälmen äro två vapnyxar i kors (2:ne smärre teckningar).

---

1) De inklamrade orden äro, såsom af granskning af originalhandskriften å Kongl. Biblioteket i Stockholm framgår, sedermera ditskrifna med annat bläck. Jfr för öfrigt Sumlen (utg. af *Klemming*) 1886, s. 35.

Sama Vapn säghs vara Fale den unges, som tiänte i Konungens Hof för en Smådräng. När krighet stodh millan Konungen i Sverijke och Danmark och Konungen vardt fången, togh thene Fale Konungens son, som barn var, och flydde in i Melpadh och upfödde honom i sins fadhers gård i Byrstadh, i Sköns sokn och let honom draga bonda klädhen til thes han wardt 15 år och tå iklädde han honom högtijdhelig klädh, och upreste så Mälpadha, Ångermännen in til Strinne, Hälsingana Jämtarna, och drogh alt framgijnt och afdref Jutarna och insatte så honom til Konung igen. När nu Pilten Konung hadhe blifvit lät han se sijn taksamheet emot Fale och gaf honom til förläning Mälpadha, stykket af Ångermanland och Jämteland, giorde honom til en ädling [ändradt till: och förbettrade hans gamble förfallne adelskap] och gaf honom en Vapn, som nu står uthuggin på hans griftsteen. (inthet hjälmtäkke utan så *m*) i skölden en arm medh stålhanska, ovan på skiöld: två yxar (pålyxar). Samma vapn var och utmålat medh Gull och färgha och hängde på väggen i Sköns kyrkia och ther var en gammal Svensk bok, uti hvilka alt sådant var inskrifvit, henne samt medh Vapnena togh en b:d Johan Siggieson född i Skön tädhan af her Lars och sadhe för Konung Johan at thet var hans slächt och fik ther medh adhelsgifte, lät sättia samma vapn i kyrkian thär han bodde i Vesterg. [ändradt till: i Smål. vidh Kalmar]. Nu säghs han vara dödh, [iagh frågade der efter, då sade Hans Åkeson det war i Småland, Messenius det war i Wastena].

Sköns kyrkia hadhe tu torn för, när thet ena föll bort läto the ther göra bohlgård af. hon hafver för varit Slott, ty skyttholen synas grant och hvar bjälkarna hava suttit.

Thär var Ringmur omkring fordom och var beflutit och kalladhes Sköns ö.

I Kyrkegården står ännu S. Brijtas kapell. ther äro offerståkkarne qarre än, thet står ännu helt och hållit och sägz vara 200 år gammalt. Ther i Messadhes och offradhes allenast en gång om året om Brijtemäss: efter Mikilsmäss.

* * *

Här stå vi vid första ursprunget till Fale Bures historia. Det är derföre af vigt att anställa en noggrannare granskning af denna antiqvariska anteckning och dess innehåll. Som vi se, innehåller densamma dels sådant som Bureus kunde se med egna ögon, dels sådant, hvarom han endast genom hörsagor kunde erhålla någon kunskap. Ty det lider intet tvifvel att ju Bureus både sett och hört hvad han här antecknat. Hela framställningen bär tydligen prägeln häraf. Det gäller sålunda i främsta rummet att få kännedom om hvilken som varit hans sagesman till dessa för oss vigtiga uppteckningar, och härom lemnar Bureus sjelf ett klart vittnesbörd i inledningen till sina slägttabeller, der den liknande framställningen inledes med orden: »Om Fale hin unge berättade herr PEDHER i Skiön», ja han lemnar oss ej ens i okunnighet om dagen då detta skedde: det var den 8 April 1601. Och såsom till en viss grad bestyrkande detta, må tilläggas att samme man just nämnda dag skänkte Johan Bureus en Medeltidspostilla, ännu befintlig i Linköpings bibliotek och hvari Bureus sjelf skrifvit »Gifwin migh Johan Bure af hr Pädher i Skön then 8 April 1601 i Skön»[1]). Sagesmannen är sålunda ingen annan än dåvarande kyrkoherden i Skön PETRUS LAURENTII, hvilken knappt ett år efter Burei besök i Febr. 1602 afled. Hans fader och företrädare var herr LARS JACOBSSON, som mellan åren 1556—1598 innehade samma kyrkoherdebefattning. Det var alltså under faderns tjenstetid Sköns kyrka beröfvades vapenskölden af den nämnde Johan Siggesson, och sonen måste väl anses vara en synnerligt god källa beträffande dessa händelser, som timat i mannaminne. Hvem är då denne omtalade Johan Siggesson? Han är ej heller någon alldeles okänd person.

Vi finna af anteckningen i Sumlen att herr Peder uppgifvit Vestergötland såsom varande hans hemvist, ehuru uppgiften innebar en lätt förklarlig oriktighet. Bureus hade vidare efter sin återkomst till de södra orterna hört sig för med Hans Åkesson (Soop) och Messenius beträffande hans person; äfven af dem har han erhållit stridiga uppgifter om hans vistelseort. Men 12 år

---

1) Samlaren, årg. 4. s. 18.

senare vet Bureus bättre besked om mannen. Han har dels af Jon Nilsson lagläsare i Upland, som fordom var i Johan Siggessons umgänge, erfarit att den sistnämnde varit en beskiedelig man, en from och anseende man, öfverste för det norrländska krigsfolket vid det norska tåget under den danska fejden, som började 1563, der han gjorde de danske stort afbräck, han var en frimodig och myndig krigsman, en lång man med långt gråaktigt skägg. Under kon. Johans tid brukades han i Småländska affären. Han bodde på Svartingstorp vid Kalmar. Han var gift med jungfru Anna på Stäflö och begrofs jemte henne i Åby kyrka vid Kalmar. Detta allt sannade en benämnd Brådwid, som på Stäflö fordom vistades och folket kände. Så hade Bureus erfarit den 5 Febr. 1613[1]). I Schlegel och Klingspors Ointroducerade Svenska Adel är denne Johan Siggesson ock införd på Svartingstorpa slägten. Han adlades d. 25 Aug. 1572. Hans sköldebref finnes enligt uppgift i Bergshammars arkiv, men hans sköldemärke synes, enligt Schlegels och Klingspors beskrifning, ej hafva någonting gemensamt med Burevapnet. Att han på norska krigståget med sina knektar varit inqvarterad i Medelpad, har jag äfven funnit, ty en kyrkoherde i en grannsocken till Skön uppräknar i ett bref af 1572 alla de höfvidsmän, som gästat hos honom under dessa krigsoroligheter, och nämner dervid herr Hans Kyle, Jesper Larsson, JOHAN SIGGESSON, herr Knut Soop, Mats Torne, Claudius Gallus etc. Det stämmer sålunda väl att Johan Siggesson vid samma tillfälle kunnat besöka Skön, der han uppgifves vara född, och med eller utan skäl såsom slägttillhörighet gjort anspråk på vapensköld och bok. Ingenting synes oss strida mot sanningen af hvad herr Peder i detta hänseende haft att berätta för Bureus. Men för honom bar ock allt det öfriga, som han hört, samma omedelbara prägel af sanningsenlighet, han hade intet skäl att tvifla på sanningen af hvad socknens trovärdige kyrkoherde äfven berättar honom om den på kyrkogården liggande grafstenen och de sägner, som voro gängse

1) Jfr härmed *Thun*, Vita Palmsköldii pagg. 108, 109.

om den derunder i fordomtima begrafne ädlingen. Låtom oss nu se huru Bureus gjorde sig tillgodo denna sin nyförvärfvade historiska kunskap.

* *
*

Johannes Bureus var ganska väl bevandrad i våra gamla svenska häfder. Döm om hans glädje, då han här påträffade några historiska detaljer, om hvilka hvarken Ericus Olai eller Johannes Magnus eller våra krönikor syntes ha någon kännedom. Glädjen blef desto större, då han fann en viss likhet mellan sitt eget slägtnamn och namnet på den i närheten af Sköns kyrka liggande byn Byrestad, der Fale den unge enligt sägen haft sin gård. Af en viss oklar språkinstinkt leddes han till den förmodan, att Byrestad måste beteckna ett ställe der Burar bott[1]), och fullföljande denna idéförbindelse, trodde han sig häri finna beviset att Fale var af samma slägt, som han sjelf. Detta blef slutligen hos honom en så stark öfvertygelse, att han utkorade honom till sin stamfader: af Fale den unge blef Fale Bure den unge; och såsom bevis på hvilken upptäckt han gjort, försedde han sin förra enkla rubrik *Antiqitas* i i Sumlen med det högst betecknande och för hela hans slägtforskning ödesdigra tillägget *Burica.*

Men vidare.

Sägnens innehåll var för Bureus detsamma som för en nutida forskare upptäckten af ett hittills okändt diplom, hvilket sätter honom i stånd att rikta vår kunskap om ett dunkelt skede af vår historia. Hvad gör historieforskaren under sådana förhållanden? Han inrangerar naturligtvis dokumentet i den historiska följden af handlingar, sätter de deri skildrade fakta i sammanhang med föregående och efterföljande. Är diplomet odateradt söker han utforska tidpunkten för dess utfärdande. Bureus handlade på samma sätt: han

1) *Byrestad* betyder i sjelfva verket platsen för ett flertal sammanbygda hus eller boningar. *Byre* utgör nämligen en afledningsform af *Bur*, boning, med kollektiv betydelse.

sökte ett tidskifte i den hittills kända Svenska historien, hvari de i sägnen omtalade historiska uppgifterna om Fale hin unge lämpligen kunde foga sig. Han fann ock — och man måste härvid beundra hans fyndighet — att de med några få förändringar bäst passade in på de händelser, som voro förbundna med mordet på Elgarås. Huru veta vi det? Han har sjelf med all tydlighet visat huru han gått till väga, i det han till berättelsen, i den form den förekommer i inledningen till hans genealogiska slägttaflor, inom parentes fogat de få och enkla förklaringar och tillägg, hvarigenom sägnen af sin första upptecknare erhåller, så att säga, sin historiska datering[1]). Berättelsens början lyder sålunda:

Om Fale hin unge berättade h. Peder i Skiön således: att när han tiänte i Upsala konungz gård [nembl. konung Knut] så att han war i hans kammar, och een annan konung feigdade [nembl. Swerker] medh honom [eller som Erik Upsal. och Joh. M. skrifwa, när han drap konung Knutz söner], då rymbde thenne Fale af medh konungens son [nembl. Erik] o. s. v.

Blott några få modifikationer, för att sägnen måtte stämma öfverens med öfriga af oss kända historiska data, och så står historien om *Fale Bure den unge* fullfärdig, såsom vi känna honom, från den föregående framställningen, allenast att några intet betydande detaljer tillkommit.

Och på denna historia såsom grundval bygger han vidare sitt genealogiska korthus i höjden. Vi få icke nu följa honom i detta hans arbete och se huru han fogar det ena momentet till det andra. Vi skola endast här antyda huru enligt vår mening Fale den äldres historia såsom en första produkt derur uppkommit. Om såsom vi sett Fale Bure den yngre på sätt och vis hade i sägnen ett konkretare underlag, så är nu det ingalunda förhållandet med den äldre. Han är tydligen en på naivt historiskt sätt uppkonstruerad person; det gäller allenast att finna hvilket material Johannes Bureus dervid haft att tillgå, och vi antaga att hans tankegång varit

1) Jfr *Thun*, Vita Palmskiöldii p. 106.

följande. *Fale den unge* förutsätter en *Fale den äldre*, till en början ovisst huruvida han är far eller farfar; båda uppgifterna förekomma, såsom vi sett, i vår äldre historiska literatur. Att Fales vapenmärke säges hafva blifvit förbättradt förutsätter, att hans förfäder äfven varit frälsemän, men sköldemärke förvärfvas endast i konungs tjenst. Fale den unges historia visar att han var Erikska konungaätten tillgifven. Om man skall taga hänsyn till slägttraditionen, som i äldre tider var synnerligen starkt utpräglad, har man att tänka sig Fale den äldre såsom en kon. Erik den heliges anhängare och förkämpe. Vidare finnas i Finland, dit konung Erik gjorde sitt omvändelsetåg, åtskilliga orter med namn Helsinge socken, Helsingeby; ögonblickligen är den kombinerande fantasien framme: Fale måste med sina Helsingar deltagit i detta tåg, då de i dessa ortnamn lemnat spår efter sin bosättning i det eröfrade landet. Och till sist den bro, som än i dag heter Falebro invid Danmarks kyrka, skänker icke dess namn oss tillräckligt vittnesbörd derom, att Fale hämnats sin herre och konungs död, men sjelf fallit segrande i striden. Hvad som gör detta ännu vissare är att Olaus Petri i sin krönika omtalar, att mycket folk af Helsingaland deltagit i denna träffning.

I denna riktning synes oss kedjan af Bures idéassociationer gått. Vi tillägga dock, att man ej alltid med säkerhet kan följa den historiska konstruktören i hans oberäkneliga tankegång, lika litet som man förmår följa skalden i hans drömmar, men om enkelhet och naturlighet vid förklaringen är ett kriterium på en hypotes' giltighet, så kan man, tro vi, stanna vid denna sannolika förklaring öfver Fale den äldres historia och dess uppkomst.

Och om vi skulle för ett ögonblick ställa oss på samma okritiska ståndpunkt som Bureus, kunna vi väl till och med medge att hela denna serie af föreställningar, om man ej är alltför laggrann, kunde te sig såsom en historisk möjlighet. Men mellan möjlighet och verklighet är ett svalg, som ingen, det må vara den snillrikaste, kombinationsförmåga ensamt förmår fylla. Men på en sådan skilnad lägger den naive historikern, såsom vi sett, ingen

vigt och så gör ej heller Bureus. Så går han ledd af lösa idéassociationer, liknande drömmens, vidare i sin genealogiska forskning upp i tiderna, dervid tagande runstenar till hjelp, och så drömmer han ock att kunna fylla de 300 år, som ligga mellan Fale Bure den yngre och Anders Jacobsson, med fem generationsleder, och det går ock, ty för fantasien är ingenting omöjligt.

* *
*

Men vi återgå till vår sägen. Vi ha påvisat det historiska misstag Bureus begick, då han, förledd af en namnlikhet, af sägnens Fale den unge skapade en Fale Bure. Äfven ett annat misstag begick han. Han upptog på god tro denna sägen och betraktade densamma såsom historisk sanning, innan han pröfvade dess giltighet och värde. Likasom det ges äkta historiska dokumenter, finnes det ock understuckna, förfalskade, hvilka i stället för att skänka kunskap leda häfdeforskaren på villostigar. Derför fordras en föregående kritisk undersökning af det material, på hvilket den historiska framställningen grundar sig, men en sådan var Bureus icke mäktig. Han betraktade sägnen omedelbart såsom ett fullgiltigt dokument och sökte att datera de händelser, som sägnen omförmälde, och i detta senare afseende gick han fullt metodiskt tillväga, men han glömde det vigtigaste, sjelfva den kritiska undersökningen af sägnens sanning. Huru skulle vi då ha gjort under hans förhållanden? Naturligtvis sökt att undvika hans fel. Vi skulle icke upphöjt sägnens Fale till någon Bureättens stamfader, men vi skulle ock hyst större misstro till sägnen, än Bureus visade. Erfarenheten har nämligen lärt oss att sådana lokala sägner, som äro spunna kring äldre historiska minnesmärken, i de flesta fall icke äro att lita på, att folkfantasien blandar ihop momenter, som höra till skilda händelser o. s. v. Först efter noggrann undersökning af sägnens innehåll hade det varit skäl att söka utfinna tidpunkten för de deri omtalade händelserna.

Misstro kunna vi hysa till denna sägen ej blott på grund af den allmänna erfarenheten om dylika sägners otillförlitlighet, det gifves äfven ett annat skäl, och det är den *alltför stora likhet*, sägnen företer med en annan tilldragelse, som tillhör vår svenska historia och som är oss bekant genom våra rimkrönikor. Vi minnas ganska väl huru Arvid Smålänning vid ett annat kritiskt tillfälle, i de s. k. Håtunaleken år 1306, bar bort kon. Birgers unge son Magnus och förde honom genom skogar och vildmarker, visserligen ej till Medelpad, utan i stället till Danmark, der han knäsatte honom hos konung Erik Menved. Vi våga påstå, att berättelserna om dessa konungasöners räddning äro alltför lika för att afse tvenne särskilda händelser. Det skulle vara en högst besynnerlig slump, som tvenne särskilda gånger i ett lands historia frammanade en tilldragelse med så lika detaljer: en hofsven ryckande en konungason undan mordiska händer och förande honom genom skogar och ödemarker till räddning. En sådan slump är hardt när historiskt otänkbar. Då vi å andra sidan icke kunna identifiera händelserna, då de gälla två särskildt angifna personer, återstår sålunda att sägnen om Fale hin unge medelst folkfantasiens ombildande verksamhet upptagit drag af den historiska händelse, som vi känna under namn af Håtunaleken. Sköldemärket med den upplyftade väpnade armen har vid denna ombildning tydligen spelat en framstående rol [1]. Men tar man nu bort från sägnen om Fale den unge detta högst väsentliga drag om konungasonens räddning såsom ett allenast lånadt och sålunda ohistoriskt, så faller hela historien samman. Vi ha tydligen ej längre någon säkerhet för att det öfriga, som återstår af sägnen, bär verkligt historiskt vittnesbörd. Vi måste i sanningens namn tvifla på hela denna historias trovärdighet och giltighet.

---

1) Med ledning af det ofvanstående kunna vi kanske äfven våga en gissning om hvilken bok det var, som jemte skölden af Johan Siggesson borttogs ur Sköns kyrka, och om hvilken Bureus hade mångfaldiga funderingar; kanske var det allenast ett exemplar af — rimkrönikorna.

Någon kärna har emellertid hvarje sägen, och såsom en dylik oomtvistad kärna betrakta vi just den omtalade grafstenen på Sköns kyrkogård. Denna sten, som Bureus beskref och afritade, är väl icke uppdiktad, om ock omspunnen af ohistoriska sägner. Vi skola emellertid för att erhålla full förvissning i denna punkt företaga en vallfart i afsigt att söka upp stamfaderns graf.

* *
*

Vi begifva oss af till staden Sundsvall. Icke långt norr om staden vidtager Sköns socken. Vi gå ner till ångbåtshamnen och stiga på en af de talrika små ångbåtar, som ligga der. Den för oss inom kort norrut genom det bekanta Alnösundet. Alnö är en $1^1/_2$ mil lång ö, som med sin södra ända berör det stora inloppet till Sundsvall och bildar med det motliggande fasta landet, som intages af Sköns socken, ett temligen bredt sund, der den norrländska trävarurörelsen liksom koncentrerat sig. Det var vid anblicken af denna farled Sehlstedt sjöng sitt beryktade

Och såg vid såg jag såg
hvarhälst jag såg.

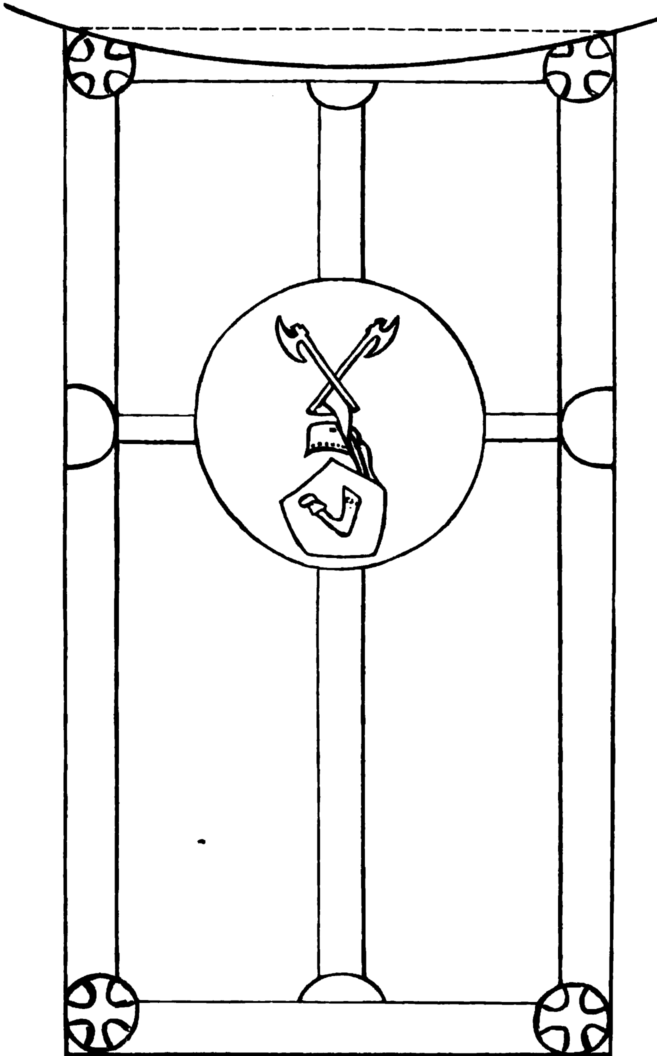
Skön är till arealen en ganska liten socken, men torde i ett afseende intaga en enastående plats bland Sveriges landtförsamlingar, nämligen på grund af den oerhörda tillväxt i folkmängd, som församlingen vunnit inom de senaste årtiondena[1]. Föröfrigt är här en mycket gammal bygd. Då numera aktuarien Karl Sidenbladh gjorde sin antiqvariska resa i Norrland, räknade han inom denna socken ej mindre än 149 forntida grafhögar, utom andra fornminnen[2]. Äfven ett intressant myntfynd, mest kufiska mynt, gjordes här år 1834.

1) År 1840 räknade församlingen allenast 882 personer, 1850 var antalet 1,100, år 1860 1,775 personer, men år 1870 hade antalet stigit till 3,273, år 1880 till 6,922 och år 1890 öfverstiger antalet 11,000 personer.

2) Antiqvarisk Tidskrift för Sverige. B. 2. s. 219.

Efter omkring en timmas ångbåtsfärd från staden afstiga vi vid Sunds ångsågs brygga och klifva så småningom uppför den branta höjden, hvars spets krönes af Sköns kyrka, hvilken vi då och då sett skymta fram på vår vandring. En vidsträckt vacker utsigt erbjuder sig för vandraren, då han kommit upp på den dominerande höjden: vackra dalgångar och mjuka landskapskonturer möta ögat åt landssidan, och utåt sjön ser man Alnön, omgifvet af sina sund och fjärdar. Från denna höjd, hvarpå vi stå, kunna vi konstatera sanningen af Burei uppgift att densamma fordomtida varit en omfluten ö. Der borta närmare skogsbrynet, på ett afstånd af ungefär 10 minuters väg från kyrkan, skönja vi byn *Birsta*, det forna Byrestad. Ännu går sägnen att Fale Bure skall ha bott å ett dervarande hemman, det Sjölénska, som nu är inköpt af Sköns kommun för att derstädes anlägga en fattiggård. Hans bostad säges dock hafva legat något högre upp i backen än den nuvarande mangårdsbyggnaden. Man ser att traditionen om Fale ej är utdöd. Vi gå in på kyrkogården. St. Britas kapell är längesedan försvunnet, men hvad värre är, den gamla egendomliga kyrkan, som fordom tjente som fäste, finnes ej mer till. Det är dock ej länge sedan den nedrefs, och ännu lefver i Skön en åldrig prestman, som predikat i denna gamla kyrka. Den nya tornprydda kyrka, som ersatte den gamla och som invigdes år 1850, ligger omkr. 25 à 30 alnar nordligare samt något östligare på kyrkogården än den förra. Hon har ock tagit i arf åtskilliga minnen efter sin föregångare. Strax vi inkommo i kyrkan påträffa vi en mindre, ganska prydlig runsten, som lutar sig mot tornväggen och som efter rifningen af det gamla templet öfverflyttats hit. Högre upp i tornet se vi bland annat en gammal jernbeslagen port, som bär tydliga märken af pilskott, och som således förtäljer om forna strider, hvilka här utkämpats. Den säges ha varit porten till Fales slott. Vi träda nu in i sjelfva helgedomen, och midt för altarringen på sjelfva hedersplatsen i kyrkan upptäcka vi en gammal ärevördig stenhäll. Ett ögonkast säger oss att vi här ha framför oss Fale

den unges grafsten[1]). Det är en grå stenhäll, hvars öfre kant för närvarande till större delen täckes af altarrunden. Omkring alla

sidorna löper en fris, i de fyra hörnen, der å yngre grafstenar emblem af de fyra evangelisterna vanligen äro anbragta, förekomma

1) Enligt uppgift låg denna sten förr på kyrkogården utanför den gamla kyrkan, ungefär midt emellan stegporten och kyrkans ingång, möjligen något när-

inom mindre cirklar malteserkors. Tvärt öfver är stenen tecknad med ett vanligt latinskt kors, hvars ändar mötas vid kantfrisen af halfcirkelbågar. Midt öfver korspunkten inom en temmeligen vid cirkel är en vapenteckning: å en snedstäld sköld en väpnad krökt arm; derofvan en hjelm och omedelbart på hjelmen ett par korslagda pålyxor, samt bakom hjelmen en antydning till hjelmtäcke. Huggningen är ej synnerligen fin och förråder temligen hög ålder. Den väpnade armen i skölden förefaller nästan onaturligt smal och antydan till hjelmtäcket är klumpigt utförd[1]. Emellertid är det en tillfredsställelse att se att den gamla grafstenen icke synes hafva tagit någon skada af de närmare 300 år, som förflutit sedan Johan Bureus stod som jag och afritade detta antiqvariska minnesmärke.

Ingen inskrift, synes det, ger oss någon upplysning om den ädling, som fordom slumrat under denna grafhäll. Bure har ej heller i Sumlen talat om någon inskription. På hans tid torde stenen sålunda haft samma utseende som än i dag. Men under det vi betrakta stenen förefaller det oss, som om på den släta frisen skulle förr stått någon inskrift, hvars bokstäfver varit mindre djupt inhuggna än vapenmärket och den öfriga teckningen å stenen, samt på grund häraf genom väderlekens inverkan och århundradens nötning gått förlorade. Vi erinra ock här om Strinnholms ofvan citerade yttrande beträffande några oläsliga bokstäfver, som skulle förekomma på denna grafsten, ehuru han är den ende, som nämnt

---

mare kyrkan samt litet på venstra sidan om vägen från kyrkan sedt; han tros hafva legat der från begynnelsen. — För välvilligt bistånd och flera här ofvan meddelade upplysningar står förf. i särskild tacksamhetsskuld till Sköns församlings n. v. vice pastor herr *J. Anderson*, jag ber att härmedelst få betyga honom min varma erkänsla för hans osparda intresse. Äfven ett vördsamt tack hembär jag herr v. pastor *S. Norberg*, hvars minne troget bevarat detaljer från nu svunna tider.

1) Bureus har emellertid fullkomligt rätt i sin uppfattning, att linien bakom hjelmen skall föreställa ett hjelmtäcke. Såsom ett kuriosum må här nämnas att å en stucken afbildning af denna grafsten, som pryder en på 1700-talet utkommen genealogisk tabell öfver Bureslägten, afteoknaren till den grad missuppfattat vapenteckningen att han återgifvit hjelmens hakstycke i form af ett slags sko och hjelmtäckslinien såsom ett skoband.

något härom. Denna flyktiga observation vid vårt besök i Skön blef emellertid för oss en anledning att, om möjligt, söka få fram något läsligt af denna utplånade skrift. Resultatet af detta tolkningsförsök, hvilket företogs under det att stenen beskådades i olika dagrar än i vanligt tillstånd, än fuktad med vatten, befinnes så objektivt osäkert, — ehuru vi för vår egen del med full visshet kunna säga oss sett några läsliga bokstäfver, — att vi tills vidare lemna detta moment ur räkningen. Såsom stenen nu befinnes, måste vi säga att ingen läslig inskription derå förekommer. Vi äro derföre inskränkta till gissningar och sannolikheter; men låt oss försöka att utgissa grafstenens gåta.

En slutsats kunna vi genast draga vid åsynen af denna sten, nämligen att densamma icke kan förskrifva sig från så aflägsna tider, som Bureus satte sin Fale Bure. Formen på hjelmen och skölden liknar den, som förekommer under 13-hundratalet, och det är ju redan en icke föraktlig vägledning. Likaledes måste vi med ganska stor sannolikhet antaga, att i denna mera aflägsna landsort, som väl knappast haft någon bofast adelsklass under medeltiden, det måste ha varit en mera framstående man, någon kunglig fogde, någon lagman eller dylikt, som här på orten fått sin verksamhet sig anvisad, och som slutligen under denna sten fått sin sista lägerstad. En mycket ogynsam omständighet är emellertid, att Riksarkivet, vår rika häfdegömma, bevarar högst få om ens något diplom från Medelpad, så bortsopade äro detta landskaps skriftliga medeltidsminnen. Derigenom försvåras undersökningen. — Men bland de namn, hvilkas egare man något oftare påträffar såsom deltagande i de norrländska landskapens inre förhållanden, är det isynnerhet ett, som redan länge fäst min uppmärksamhet genom den association det väcker med Fale hin unge, och detta namn är FARDLÆKN eller på latin FARTHIEGNUS, stundom med binamnet UNGE. Namnet på den person vi åsyfta förekommer, så vidt vi hittills ha oss bekant, i svenska diplomer från åren 1347, 1353 och 1363. Han upptages i STIERNMANS Svea och Göta Höfdingaminne (II, s. 323) såsom lagman i Medelpad år 1342, men något diplom,

som bekräftar detta förhållande, ha vi ej lyckats finna. Nu är vår mening att detta namn, Fardiækn, i folkets mun måste under tidernas lopp ha öfvergått till det enklare Fale. Och i denna mening ha vi erhållit obetingadt understöd af vår frejdade språkforskare professor A. NOREEN, som betygar att denna öfvergång af namnet är fullkomligt regelrätt. *Fale* utgör nämligen hvad tyska språkforskare benämna Kurzname till *Fardiækn* (t. ex. i analogi med Wille af Wilhelm), bildadt på det sätt, att ordet öfvergått till ett *Farde*, hvaraf enligt vanlig dialektisk lag blifvit Fåle, Fale [1]). Namnformen *Fåle* förekommer äfven. Enligt språkvetenskapens ojäfaktiga vittnesbörd är det forna Fardiækn och det nyare Fale sålunda *samma namn*.

Vore vi lika okritiska som J. Bureus, skulle vi utan vidare antaga att frågan på grund af denna namnlikhet, ja låt oss säga namnidentitet, redan funnit sin lösning. Men den erfarenhet vi samlat rörande namn och namnlikheter, till en del på Burei egen bekostnad, lär oss att vara försigtiga i våra omdömen. Om ock sannolikheten att vi äro på rätt väg genom detta språkvetenskapens kraftiga understöd är mycket stor, få vi ej derför stanna på vägen, utan söka att om möjligt med historiens egna hjelpmedel komma till målet. Låt oss i detta syfte närmare undersöka de diplom, hvari Fardiækn omnämnes. Hvad vi för att komma vår uppgift in på lifvet framför allt söka, är svaret på frågan: huru såg denne Fardiækns sigill ut? Ty derpå hvilar historiskt taget grafstenens hemlighet. Tyvärr synas icke de nämnda diplomen kunna lemna oss detta vigtiga svar.

Det första brefvet af år 1347, dateradt 25 Juli i Själevads prestgård (Dipl. Sv. V, n. 4206) är ett gåfvobref på latin, utfärdadt af en jemtländsk kyrkoherde, hvari han till ärkebiskopsbordet i

---

1) Enligt uppgift af M. LUNDGREN i tidskriften De Svenska landsmålen X: 6, s. 51 förekommer det fornsvenska namnet *Fardhe*, åtminstone i Medelpad, och genom denna funna mellanform vinner den af professor NOREEN på teoretiska grunder antagna öfvergången af *Fardiækn* till *Fale* sin faktiska bekräftelse. Men namnet återfinnes äfven i den latiniserade formen *Phardo*, *-onis*, som en och annan gång påträffas. En stadskapellan i Stockholm, som undertecknat Upsala Mötes beslut 1593, heter t. ex. *Nicolaus Phardonis*. Härigenom vinner denna senare egendomliga namnform äfven sin förklaring.

Upsala skänker del af ett laxfiske i Ragundaelfven. Till bekräftelse af donationen hänga en Upsala kanik, två norrländska prostar, fogden öfver Helsingland, lagmannen i Ångermanland samt *Fardiækn unge* sina sigill derunder, men af dessa sigill återstå nu blott obetydliga fragment.

Det andra brefvet af år 1353, dat. Stockholm 20 September (Sv. Riksarkiv. pergamentbref n. 138) finnes endast i en vidimerad kopia från år 1354, kan sålunda ej uppvisa de ursprungliga sigillen, men är ytterst märkvärdigt till sitt innehåll. Det upplyser oss derom, att *Fardiækn* »ex Helsingaland» legat i träta med den våldsamme norske sysselmannen i Jemtland Nicolas Petersson. De hade nu kommit till Stockholm och underkastat sig en förlikningsdomstol, bestående af fyra myndiga svenska män, nämligen förra riksdrotset Nils Ambiörnsson (Sparre), Magnus Gislasson och Gregorius Styrbiörnson, riddare, samt Thorsten Styrbiörnson, fogde i Stockholm, och förpligta sig att förstkommande nyårsdag infinna sig på Magnus Gislassons gård Erby för att der mottaga besked rörande skiljedomen. Man får ej veta hvari trätan bestått, men MUNCH i sin Norske Folks Historie (Afd. 2: 1 s. 583) sätter en af kon. Magnus Eriksson i början af år 1354 hastigt företagen resa upp till de norrländska provinserna i samband med denna stridighet, hvilken han antager ha nödvändiggjort konungens inskridande.

Brefvet af år 1363, som är utfärdadt från Njutångers kyrka i Helsingland den 19 Februari (Sv. Riksark. pergamentbr. n. 572), angår bötesersättning för ett dråp. De som besegla brefvet äro Nils Diækn, fogde i Helsingland, *Farthiegn unge*, Peter Skulobiörnsson m. fl., men sigillen äro alla bortfallna.

Denna väg är oss sålunda stängd. Men vi böra likväl vara tacksamma för de upplysningar vi fått om vår Fardiækn unge. Vi finna att området för hans verksamhet är ganska stort och sträcker sig från Helsingland ända upp till Ångermanland, och att han äfven stått i beröring med Jemtland, likasom ock att hvarhelst han uppträder, det sker i samband med de förnämsta personerna i orten. Hans verksamhetsfält sammanfaller nära med sägnens Fales.

Nu inträffar emellertid så gynsamt, att i Riksarkivet finnes ett annat bref, som visserligen icke handlar om Fardiækn unge, men hvars åsyn skänkte oss mycken tillfredsställelse, då vi der påträffade detsamma. Det är ett till innehållet obetydligt bref från år 1352 (Sv. Riksark. pergam. n. 97), utfärdadt af en Niklis Fardiæknson, som erkänner att hans käre son Johannes Niklisson gjort honom full räkenskap för det gods sunnan Emord, öfver hvilket han satt honom till förvaltare. Visserligen angifves icke orten, hvarifrån det är utfärdadt, men af ordalydelsen är det klart, att det måste vara utfärdadt norr om Emorden, gränsskogen mellan Gestrikland och Helsingland: sålunda i Helsingland eller, ehuru mindre sannolikt, kanske något nordligare landskap. Men hvad som ger detta bref dess stora vigt är det sigill, som derunder hänger på en ur brefvet klippt remsa, ty sigillet är af följande utseende:

Och härmed ha vi funnit klaven till grafstenens gåta. Nils Fardiæknsons sigill innehåller tydligen samma vapenbild, som pryder den s. k. Fale Bures sten. Vidare tro vi oss ej begå något större språng i bevisningen, om vi antaga att denne Nils Fardiæknson är fader till Fardiækn unge, liksom ock att han torde vara identisk med den Nils Diækn, fogoth i Helsingland, som förekommer i det ofvan omtalade brefvet af 1363. — Namnet Fardiækn är ju icke allmänt, och då både Nils Fardiæknson och Fardiækn unge äro från samma ort och höra till samma framstående krets af män, är detta

antagande icke något löst hugskott. Kommer så dertill, att Nils Fardiækneon första gången uppträder 20 år tidigare än Fardiækn unge, nämligen redan år 1327 (Dipl. Sv. IV n. 2606) och då i ett sällskap, som väl må kallas lysande, nämligen ärkebiskop OLOF i Upsala och fogden öfver Helsingland JOHAN INGEMARI, finna vi detta förhållande ytterligare bekräftadt. Att Nils Fardiæknson var en framstående och förmögen man kunna vi döma deraf, att här gällde det ett så maktpåliggande gemensamt företag som hela det öfre Norrlands kolonisation, hvartill det utan tvifvel fordrats ekonomiskt rika tillgångar. Han jemte en fjerde person, Petrus unge, mottog nämligen vid samma tillfälle en tredjedel af landet mellan Skellefteå och Uleå elfvar till uppodling, och ärkebiskopen och Helsinglandsfogden äfven hvar sin tredjedel. Men något historiskt dokument, som närmare omförmäler resultatet af detta Nils Fardiæknsons koloniseringsarbete, är icke bevaradt.

Med det anförda anse vi oss emellertid hafva framlagt fullt giltigt bevis för att den s. k. Fale Bures sten tillhört antingen Nils Fardiæknson sjelf eller någon af hans slägt, samt att sannolikheten är att det just varit hans son Fardiækn unge.

Och nu torde jag i sammanhang härmed böra omtala hvad jag vid undersökningen af grafstenen i Sköns kyrka trott mig på frisens högra långsida med egna ögon hafva sett, ehuru jag icke ansett mig förr än nu böra anföra detta, för att icke försvaga den föregående bevisningen. Det var ett läsligt fragment af den utplånade skriften, näml. bokstäfverna . . . *FARDIÆK* . . . och längre ned på samma sida . . . 1302 (1402), förmodligen dödsåret. Måhända har jag tagit miste: man ser menskligt sagdt så gerna det man vill se, — ehuru jag är subjektivt öfvertygad om mitt ögas vittnesbörd. Möjligen torde någon annan, som kan ega tillfälle att underkasta grafstenen en noggrannare och beqvämare undersökning, komma till större visshet härutinnan och kanske framlocka ur denna gamla stenhäll ytterligare ett sista ord.

* *

*

Burarne försvinna, och en annan slägt, Fardiæknslägten, står upp för oss ur medeltidens grifter. Vi stå visserligen inemot 200 år närmare vår tid, men vi röra oss på fastare botten med historiskt verkliga personer. Och i stället för det Bureiska slägtregistret, som för äldre tider kan saklöst öfverkorsas, våga vi såsom ett slags ersättning framlägga för våra genealoger följande nya slägtledning:

FARDIÆKN

NILS
FARDIÆKNSON
1327, 1352.

FARDIÆKN UNGE 1347, 1363.	JOHAN NIKLISSON 1352.

Vi kunna här sluta.

Resultatet af vår undersökning är således att ursprunget till historien om Fale Bure är en lokal sägen från Sköns socken i Medelpad, som har till sin kärna en verklig historisk person af frälseätt och hans ännu i behåll varande grafsten; vidare att denna sägen år 1601 upptecknades af Johan Bureus, som på grund af en okritisk historisk kombination antagit den ifrågavarande frälsemannen tillhöra Bureätten samt för öfrigt satt hans lefnad alldeles för långt tillbaka i tiden; att sägnen upptagit drag från den historiska händelse, som utspelades vid Håtuna; samt slutligen att det adliga vapenmärke, som finnes på grafstenen och som senare utan giltigt anspråk upptogs af 1600-talets Burar, en gång i tiden, i medlet af 14:de århundradet, fördes af Nils Fardiæknson och att med stöd af den bevisning, som historien i förening med språkvetenskapen för närvarande kan åstadkomma, all sannolikhet talar för att Fardiækn unge, son af nämnde Nils Fardiæknson, hvilat under denna griftsten och att han sålunda är den ursprungliga historiska förebilden till den mythiska Fale Bure.

Men ännu en sak anse vi oss ha visat, nämligen att Johan Bureus ingalunda kan anses hafva gjort sig skyldig till uppsåtligt bedrägeri, då han införde Fale Bure i våra häfder, utan tvärtom trodde sig

göra den fosterländska forskningen en tjenst dermed. Om nu en nyare tid i denna senare punkt dömer annorlunda, så har den visserligen fullt skäl till denna sin dom i sak. Men om den på samma gång tager sig för att döma om personen och hans afsigter, utan att betrakta honom i förhållande till sitt tidehvarf och dess förståndsodling, leder det till en falsk dom. Och vår afsigt har varit att bidraga till att denna dom sent omsider rättas.

Och slutligen ett ord om den af Bureus i Sumlen upptecknade sägnen, från hvilken Buremythen närmast utgått. Vi hafva ofvan antagit att densamma icke innehåller någon sanning. Det är dock icke omöjligt att något spår af äkta historisk tradition kan der ligga inbäddadt bland ohistoriska tillsatser. Tvisten mellan Fardiækn och den norske sysselmannen, hvad nu dess anledning än varit — kanske en gränstvist mellan landskapen, — kan ju ha bidragit till traditionen om fejden, och yxorna på hjelmen torde möjligen äfven haft något samband med denna norskt-jemtländska tvist. Eller afser sägnen måhända någon oupptecknad episod efter slaget på Gataskogen 1365, då kon. Magnus blef tillfångatagen och sonen Håkan flydde till Norge. Med visshet veta vi att de norrländska landskapen voro kon. Albrekt afvoge och att en ströfkår af hans ryttare blifvit der uppe upprifven. Men huru man än söker att i föreställningen uppkalla Fardiækn unge och hans gerning, torde hans minne i det hela ständigt förblifva höljdt i det förgångnas dunkel.

L. BYGDÉN.

Har mag. Johann Veltens skådespelartrupp uppträdt i Stockholm?

På senare år hafva tyska literaturhistorici flitigt efterforskat och ordnat de tämligen spridda och dunkla underrättelserna om deras fäderneslands vandrande skådespelartrupper i sista hälften af det 17:de och början af det 18:de århundradet. Det gäller här i synnerhet mag. Johann Veltens »berömda band», som bildades omkring 1668, blef sachsisk hoftrupp 1682 eller 1685 och småningom genom förbättring af repertoar och spelsätt bragte skådespelet utur den medeltida villervallan, — samt den Neuberska truppen, som genom sin förbindelse med Gottsched sedan 1728 och senare med Lessing lade grunden till en regelbunden stående tysk teater. Också norden kan emellertid lemna sitt bidrag till denna den tyska teaterns utvecklingshistoria, enär åtskilliga trupper, om än mera sällan de mest bekanta, utsträckte sina vandringar till de nordiska rikena, som då för tiden ännu icke ägde egna skådespel på modersmålet, afsedda för den stora publiken, utan på sin höjd opera och fransk komedi vid hofvet.

Särskild uppmärksamhet förtjäna i detta afseende de underrättelser om en flerårig vistelse af Joh. Veltens sachsiska hoftrupp i Stockholm, hvilka framdragits af Dahlgren i »Anteckningar om Stockholms theatrar» 1866, sid. 9 ff., och vidare utvecklats af Silfverstolpe »Källor till Svenska teaterns historia» i Framtiden 1877, 142 ff. (jfr. hans »Svenska teaterns äldsta öden» 1882) och Erik Lund »Blad ur svenska teaterns historia» i »Nu» I 1874—75, sid.

426 ff. Dessa författare hafva emellertid icke kunnat taga tillräcklig hänsyn till de beriktigande synpunkter, den tyska teaterhistorien erbjuder, eftersom, delvis efter utgifvandet af deras arbeten, en hel rad nyare forskningar sett dagen, hvilka väsentligen modifiera de äldre källorna, Devrient o. a., och göra frågan om den tyska truppens vistelse i Sverige vida dunklare och mera invecklad än hittills antagits.

I December 1690 kom en trupp »Nordische Comedianten in hochdeutscher Sprache» eller »Chur-sächsische hochdeutsche Comedianten» till Ystad, hvarest de började uppföra bibliska skådespel, men hvarifrån de snart fördrefvos af presterskapet. De drogo därpå norrut till Stockholm 1691, hvarest de skola hafva uppehållit sig hela sex år, tills de måste begifva sig derifrån, då alla offentliga nöjen upphörde i anledning af landssorgen vid Karl XI:s död den 5 April 1697. Från denna vistelse bevaras ännu ett par affischer (aftryckta i Nu I, 426 och Klemming, Sveriges dram. lit. s. 14), enligt hvilka de »Chur-sächsische hochteutsche Comedianten» i September och November 1696 (knappast redan 1691) uppförde först »Der beklägliche Zwang oder Der weibliche Capitein» med »Pickelherings-Lustigkeit» och »Nach-Comoedie» efter Molière m. fl. »Le Sicilien oder Der betrogene Sicilianer» — senare en tysk öfversättning af Messenius' Disa och »Die erdichtete Trauer».

Andra svenska källor för denna trupps långa vistelse i Stockholm anföras icke. Deremot bekräftas den, tycks det, af tyska källor. Den 23 Juli 1697 anhålla i Güstrow i Mecklenburg »Nordische Commoedianten in hochteutscher Sprache» om tillåtelse att spela, sedan de genom Karl XI:s död förjagats från Stockholm efter att »i sex år hafva uppehållit sig på nordiska orter», hvarefter de i ett par månader hafva spelat i Lübeck och derpå i Schwerin[1]). Ehuru sällskapet tyckes hafva haft sitt egentliga stamhåll i Stockholm, har det alltså äfven besökt andra nordiska städer, och då väl icke blott Ystad, utan kanske, som Overskou menar

1) Bärensprung i Jahrb. f. mecklenburg. Gesch. I, 1836, sid. 97, jfr. Litzmann i Zeitschr. f. vgl. Literaturgesch., N. F I, 10.

(Danske Skueplads I, 119), också Köpenhamn och sannolikt Bergen, hvarest Holberg i sin barndom, hvilken just infaller under dessa år, såg bibliska stycken såsom »Adam och Eva», »Den heliga Dorothea» o. a. (Holbergs Epistel N:o 226. 332).

Var detta nu Veltens trupp? Tämligen säkert bar ingen annan under dessa år titeln »Chursächsische Comedianten», som år 1682 tillagts Veltens sällskap och 1685 bekräftats genom dess formliga utnämning till sachsisk hoftrupp. E. Lunds förmodan, att det kanske var »en afläggare af Veltens ansedda teatertrupp», som tillade sig sjelf namnet, har sannolikheten emot sig. Truppen var då för tiden ingalunda, som Lund menar, »i upplösningstillstånd». Sednare afsöndrade sig visserligen flera trupper ifrån den Veltenska: Denners och Spiegelbergs (omkr. 1710), Gabriel och Chr. Möllers strax vid Veltens död (omkr. 1692)[1]; men före denna tidpunkt tycks blott en af hans skådespelare, Elensohn, hafva bildat en egen trupp. Så länge Velten lefde, var sällskapet fast — och utan tvifvel på tämligen fördelaktiga vilkor — knutet till det sachsiska hofvet och medlemmarnes antal begränsadt till 11 à 14 skådespelare, hvilkas namn äro bekanta, så att svårligen någon talrikare utgallring kan hafva ägt rum.

Af de mycket ofullständiga underrättelser, som bevarats rörande den tyska truppens repertoar i Sverige, kan man, trots Lunds påstående, knappast draga några slutsatser. Bibliska stycken, som den skall hafva uppfört i Ystad och kanske i Bergen, voro så långt ifrån karakteristiska för Veltens sällskap (C. S—e i Samlaren 1889, s. 56), att hans bemödanden tvärtom gingo ut på att föra teatern bort från de medeltida mysterierna, hän emot det moderna verldsliga skådespelet efter romanskt mönster. Efter 1678 vet man blott, att han uppfört ett enda bibeldrama, det bekanta om »Adam och Eva» i Hamburg 1688. Af de i Stockholm spelade styckena hade

1) Spelade i Berlin 1703 och 1710 (Brachvogel Gesch. d. kgl. Theaters zu Berlin, s. 56, 63). G. Möller uppträder som »weimarsk Hofcomediant» mellan 1705—11 (Devrient Gesch. d. deutschen Schauspielkunst I, 327) och kom 1721 till Stockholm från Köpenhamn tillsammans med Henr. Scheiber (och »den starka mannen» Eckenberg? Dahlgren, sid. 22; Framtiden 1877, s. 289).

Velten bragt Molières »Sicilianer» på scenen i Torgau 1680 och 1690, samt 1684 i Dresden spelat »Jungfer Capitein», som dock var bekant redan före hans tid, om detta verkligen öfver hufvud är samma stycke som det i Stockholm uppförda, hvilket äfven kallas »Der beklägliche Zwang». Detta är nämligen också titeln på en bearbetning efter Lope de Vega, som annars icke kan märkas hafva haft något som hälst gemensamt med »Der weibliche Capitein», en öfversättning af Montfleurys likaledes från spanskan bearbetade »Fille capitaine»[1]).

Hufvudsaken är emellertid, att en sådan mångårig vistelse i de nordiska länderna alls icke kan förenas med, hvad vi veta om Veltens lefnad och vandringar. Alltifrån 1679 kunna vi år för år följa honom, särskildt tack vare Carl Heines forskningar i sin dissertation: Johannes Velten, Halle 1887 (jfr. samme förfs: Das Schauspiel der deutschen Wanderbühne, 1889), från hvilket lilla arbete också de flesta af mina faktiska uppgifter i det föregående äro hämtade. Från 1679 till sin död i Hamburg 1692 har Velten aldrig öfverskridit Tysklands gränser, i alla händelser icke för någon längre tid. Då deremot truppen afskedades från det sachsiska hofvet 1692, och Velten kort derefter dog, började under hans enkas ledning dess upplösning, och vi förlora spåren af densamma tills år 1697, då enkan åter uppträder i Dresden och skaffar sällskapet titel icke blott af kurfurstligsachsiska, utan också af kunglig polska komedianter. Under denna mellantid infaller nu tvifvelsutan just en stor del af den omtalta tyska truppens uppehåll i Stockholm, men det tyckes vara säkert, att dessa »kurfurstlig sachsiska högtyska komedianter» redan i december 1690 kommo till Ystad och 1691 till Stockholm, under det att Velten lika så säkert vid den tiden spelade i Berlin och ännu 1691—92 i Dresden, Berlin och Hamburg. Silfverstolpe anser sig till och med kunna

1) Anzeiger f. deutsches Alterth. u. deutsche Lit. 1887, s. 111. Heine, Joh. Velten s. 29, 32. Herrig, Archiv f. das Stud. d. neueren Spr. u Lit. LXXXII, 1884 s. 97, 124. Klein, Gesch. d. Dramas X 394 (Lopes »Fuerza lastimosa»). Théâtre de Montfleury père et fils, Paris 1739, II.

spåra den tyska truppen i Stockholm redan fyra år tidigare, då »högtyska komedianter» den 23 Oktober 1686 sökte lokal för sina föreställningar och något senare inlemnade en ansökan till enkedrottning Hedvig Eleonora (Samlaren 1889, s. 56). Derigenom skulle frågan blifva ändå mera invecklad; men det fins knappt tillräcklig anledning att antaga, att detta var samma trupp som den, hvilken uppträdde 1690. Denna tycks nämligen öfverallt sjelf kalla sig »de kursachsiska högtyska komedianterna»[1], under det att blott den svenska öfverheten kallar den »högtyska komedianter». Detta sistnämda var icke någon speciell titel för en särskild trupp utan under många år den gemensamma benämningen på alla, som spelade på tyska. Så kallades t. ex. Veltens sällskap, innan det 1682 blef kurfurstlig hoftrupp, och sednare Spiegelbergs i Danmark m. fl.

I följd af det föregående kan det sålunda svårligen hafva varit Veltens trupp, som på 90-talet uppehöll sig sex år i norden. Men Silfverstolpe har sedan funnit ett efter hans mening ovederläggligt bevis, nämligen en odaterad ansökan om att få spela för konungen (Karl XI), hvilken skrifvelse uttryckligen är undertecknad af de »Veltnische hochdeutsche Commoedianten» (Samlaren 1889, s. 56). Denna ansökan vill Silfverstolpe hänföra till den tyska truppens första uppträdande i Sverige 1690—91, men jag inser icke med hvad rätt. Den nämner hvarken ort eller år, icke en gång Sverige eller kungens namn. Visserligen synes den bevisa, att Velten eller hans sällskap har spelat eller önskat att spela för kungen; men efter hvad ofvan utvecklats, är jag tills vidare benägen att antaga, att det här blott är fråga om en eller några enstaka föreställningar af en rent tillfällig anledning, troligtvis icke en gång i sjelfva Sverige, utan på en af Karl XI:s resor till rikets tyska provinser, snarast väl svenska Pommern. Detta antagande finner jag också bekräftadt genom uttrycken i ansök-

1) Det är derföre också en misstänkt omständighet, att truppen, då den 1697 kom från Sverige hem till Tyskland, der den var bättre känd, i Güstrow i Mecklenburg icke längre ger sig denna titel, utan den blygsammare »Nordische Comedianten in hochdeutscher Sprache».

ningen, deri komedianterna yttra, att de hittills hafva uppfört sina tyska skådespel »in dem benachbarten Schlesien wie in hohen Höffen». Schlesien kunde väl kallas »benachbart» med Pommern, men knappast med Sverige. När deremot C. S—e (Samlaren 1889, s. 56) i dessa ord söker ytterligare bevis för, att truppen var Veltens, »som hade ett af sina förnämsta tillhåll i Breslau», är detta så långt ifrån att vara händelsen, att man icke en gång vet, det Velten någonsin spelat i Breslau eller öfver hufvud i Schlesien, om det än är antagligt, att han kommit också dit på sina vandringståg, som oftast utgingo från Sachsen. Förmodandet, att truppen der kan hafva uppfört »Opitz's och de andra schlesiska diktarnes dramer», beror likaledes på ett missförstånd rörande förhållandet mellan konstdramat och det folkliga skådespelet i Tyskland i 17:de århundradet[1]. Det förra var så godt som uteslutande ett läsdrama efter klassiska och franska mönster; de lärda diktarne skrefvo blott för den bildade publiken, men deras stycken voro icke beräknade för scenen, i alla händelser blott för ett enstaka uppförande som dilettant-, tillfällighets- och festspel genom studerade, bildade män. Deremot ringaktade de den stående scenen, de oftast ömkliga kringresande banden af yrkesmässiga skådespelare, som måste söka sin repertoar i de gamla medeltida mysterierna, de af kringresande engelska skådespelare införda styckena samt i de genom deras egen dramatisering af folkböcker och romaner, ofta af sydeuropeiskt ursprung, tillskapade s. k. »Haupt- und Staatsactionen». Denna klyfta mellan det literära och det folkliga dramat utfylldes först genom Gottscheds och Lessings i det föregående omtalta förbindelse med den Neuberska truppen, om också redan Velten sökt förbättra repertoaren genom att spela öfversättningar från Molière och moderna franska dramaturger, liksom han på sina allra sista år, egentligen först 1690, uppförde ett par originalskådespel af tyska konstdiktare: Gryphius's Papinian och von Haugwitz's Wallenstein. Af den öfver 50 år äldre Opitz har aldrig

1) Bobertag, Die deutsche Kunsttragödie des XVII Jahrhs, i Archiv f. Literaturgesch. V.

uppförts annat än ett par öfversatta sångspel, och de samtida diktarne af den första schlesiska skolan befattade sig alls icke med dramat.

Förutsatt alltså, att Velten har spelat inför konung Karl XI, blir frågan, när detta har skett. Under truppens lysande tid, mellan 1679—92, är det blott en tidpunkt, till hvilken denna händelse med någon sannolikhet kan förläggas, nämligen mellan juli 1687 och juni 1688, då Velten icke kunde spela i Sachsen i anledning af hofsorg efter kurfursten Johan Georg III:s moder, och då vi icke riktigt kunna följa hans vandringar (Heine s. 12, Devrient Gesch. d. deutschen Schauspielkunst I, 262). Rimligare är det dock att söka tillbaka till Veltens tidigare vandringslif, i alla händelser före 1682, då vi först finna hans trupp i besittning af titeln »kursachsiska komedianter», ty en sådan utmärkelse skulle han knappt hafva försummat att framhäfva till sin rekommendation inför en främmande furste; men ansökningen är som sagdt blott undertecknad: »Veltens högtyska komedianter», och just så kallade sig truppen före detta år. Slutligen är det ju en möjlighet, att ansökningen härstammar från tiden efter Veltens död och afskedandet från det sachsiska hofvet 1692, då truppens vandringar under enkans ledning för en följd af år äro obekanta, men äfven under denna tid hade den dock bibehållit rättigheten att kalla sig »churfürstlich sächsische Comedianten», som också de i Stockholm 1691—97 uppträdande skådespelarne gjorde.

Om Veltens enka senare har spelat i Sverige är ovisst. 1707 var hon i Köpenhamn, hvarest ännu bevaras en affisch af den 4 november angående de »kgl. polnische und churf. sächsische Hoff-Comoedianten»; men hvarthän hon derifrån begifvit sig, vet man ej (Overskou, Den danske Skueplads, I, 126). En af de äldsta tyska teaterhistorikerna Löwen (Schriften IV. Hamb. 1766, s. 16) berättar utan närmare tidsbestämmelse en högst apokryfisk historia om, huruledes Mad. Veltens sällskap skulle resa till Schweiz, men af stormen blef väderdrifven till Gotland(!), hvarest de enfaldiga, ännu halft hedniska(!!) invånarna, som aldrig hade sett en teater-

trupp i kostym, voro nära att anse skådespelarna för gudomligheter. En annan romantiskt klingande tradition berättas i Schmidts Chronologie des deutschen Theaters (1776) om den Spiegelbergska truppen, en afläggare af Veltens, hvilken på en resa i norden 1710 for vilse på isen och kom iland i ett sådant tillstånd, att primadonnan, jungfru Denner, måste låta amputera båda stortårna. Overskou (Danske Skueplads, I, 127) tror deremot, att truppen var Veltens, som skulle resa öfver Bältet från Köpenhamn till Holstein; men när han till stöd härför åberopar Löwen, hos hvilken denna berättelse alls icke finnes, är det en af hans många historiska oefterrättligheter. Devrient (Gesch. d. deutschen Schauspielkunst I, 344) sammanblandar de två berättelserna och låter utan några småaktiga geografiska skrupler Spiegelbergs trupp vandra »öfver det tillfrusna Bält» till Gotland(!), under det att Dahlgren (Anteckn. om Stockholms Theatrar, s. 21), hvars källa uppenbarligen är Devrient, dock låter vandringen försiggå på den tillfrusna Östersjön. Med fog finner E. Lund (Nu 1874—75, s. 427) Overskous version sannolikare, hvadan det alltså platt icke blir tal om något besök af truppen i Sverige. Men olyckan är, att Overskous angifvanden af källor äro alldeles förvirrade, och att han rimligtvis sjelf har såsom så ofta stöpt om historien, såsom det bäst passade. Det finnes alls inga samtida svenska eller danska vittnesbörd om ett besök i norden 1710 af Veltens eller någon annan tysk trupp, och de tyska författarnas uppgifter äro allt för opålitliga och förvirrade, för att något skulle kunna byggas på dem. — Berättelsen om ett senare uppförande i Sverige af »Adam und Eva» eller »Der geschaffene, gefallene und wieder aufgerichtete Mensch», som Lund hänför till omkr. 1730 (Devrient I, 344. Nu 1874—75, s. 427) rör icke Mad. Veltens trupp, som upplöstes omkr. 1712, utan snarare den Spiegelbergska.

J. Paludan.

[Öfversatt från författarens danska original-handskrift].

Drottning Kristinas "Alexander".

I Del II af sina *"Mémoires concernant Christine, Reine de Suède"* har Arckenholtz aftryckt drottning Kristinas *"Reflexions diverses sur la vie et les actions du grand Alexandre"* efter ett ms, fordom tillhörigt drottning Ulrika Eleonora och f. n. befintligt i Kongl. Biblioteket samt utom detta arbete innehållande »L'ouvrage de Loisir» och »Rovesci di medaglioni»[1]. Rörande Alexandertexten yttrar utgifvaren »Il est fâcheux qu'il y manque quelque chose dans un ou deux endroits, et que ce traité finisse par et cætera: mais on ne croit pas qu'il ait jamais été plus fini et mieux achevé qu'on le donne ici». Emellertid återfinnas de felande delarne af detta opus i ett af de mss, som tillhöra Kristina-samlingen i »École de Médecine»'s bibliotek i Montpellier, och dessa hittills okända stycken, uppgående till närmare 16 foliosidor, återgifvas här nedan.

Rörande denna manuskriptsamling, som innefattar mer än 3000 stycken bref och dokument af och till drottning Kristina, dels i original men mestadels i afskrift, må följande upplysningar förutskickas. Den föreligger i 2 skilda kollektioner: 1:o *Brefvexlingen* 14 Band jemte ett band (N:o XV) innehållande olika versioner af *"Alexander"*, och 2:o 7 Band *"Sentense della Regina Cristina"*. Samlingen innehåller åtskilligt af värde men är dock af mindre betydelse än hvad man skulle kunna vänta af dess storlek. Af drottningens literära qvarlåtenskap har tydligen mycket tillintetgjorts på grund af en paragraf i hennes testamente »att allt

1) Se denna Tidskrift årg. 1884, sid. 43 o. ff.

skulle brännas, som ej rörde hennes rättigheter, pretentioner och interessen»; andra af hennes skrifvelser hafva förkommit, ersatts med kopior eller rent af förändrats genom deras godtycke och vårdslöshet, som varit ombetrodda att ordna samlingen[1]).

Efter Kristinas död tillföllo de nu omnämnda handskrifterna hennes universalarfving och homme d'affaires kardinal Azzolini och efter dennes kort derefter timade död hans brorson Pompeo Azzolini. Genom köp öfvergick sedermera samlingen jemte drottningens bibliotek till påfven Alexander VIII, som förärade den till sin brorson kardinal Ottoboni[2]), hvarefter den kom i drottningens gunstlings, kardinal Alexander Albanis, ego. Hos hans familj stannade den derefter ända till 1798, då vid Roms belägring under general Berthier fransmännen lade beslag på Albaniska arkivet och biblioteket, och en fransk officer kom i besittning af samlingen samt medförde den till sin födelseort i departementet Hérault. Bibliotekarien vid École de Médecine i Montpellier, Gabriel Prunelle, som fått underrättelse om handskrifterna, gjorde anmälan derom hos inrikesministeriet och erhöll tillåtelse att inköpa dem för 4000 francs, och allt ifrån denna tid har samlingen haft en fristad inom det bibliotek, der den nu förvaras[3]).

Att drottning Kristina ej med likgiltighet betraktade sitt författarskap, bevisa de många med hennes rättelser försedda afskrifter af hennes arbeten, som förefinnas i samlingen. 7 folio-volymer upptaga olika versioner af hennes Aforismer, sinsemellan ganska olika och betecknade med skilda namn: *Ouvrage de Loisir*, *Pensées de Loisir*, *Sentimens*, *Sentimens Héroiques* o. s. v.[4]). Af »Alexander»

1) Förteckning på det stulna i *Lalanne och Bordiers* Dictionnaire de pièces autographes volées aux bibliothèques publiques de la France.

2) De handskrifter, som ej rörde Kristina personligen, öfverlemnades såsom bekant till Vatikanska biblioteket.

3) Jfr *Jubinal: »Mémoires sur les manuscrits de l'Ecole de Médecine de Montpellier, contenant la correspondance de Christine de Suède»* i *L'Investigateur*, Journal de l'Institut Historique 14 Année 1849 N:o 9, samt Företalet till konsuln i Barcelona Westkynthii katalog öfver samlingen.

4) Rörande frågan om tiden för samlingens uppkomst, må anmärkas att drottningen försett en af afskrifterna med mariginalanteckningen: »Commencé le 29 Septembre 1680».

finnas 5 versioner: 1) *Le grand Alexandre,* 2) *Dissertation sur le Grande Alexandre,* 3) *Dissertion sur* le grand (öfverstruket) *Alexandre,* 4) *Reflexions sur le grand Alexandre* 5) *Les vertus et les défauts d'Alexandre le grand.* Alla dessa afskrifter äro försedda med hennes egenhändiga rättelser, och under den sista har hon antecknat: »Copiez moi cette piesse!» Af dessa afskrifter är den första den fullständigaste och öfverensstämmer med ofvannämnda ms på Kongl. Biblioteket i Stockholm samt med Arckenholtz' aftryck, så när som på de följande två styckena, af hvilka det första fyller luckan i hans text, det andra afslutar hela arbetet:

Biblioth. de la Fac. de Méd. de Montpellier,
Mss de la reine Christine, H. 258. T. XV.

Obs.! Kristinas ändringar i Ms äro här utmärkta med kursiv stil och de deri öfverstrukna orden äro nedflyttade i noterna. De ändringar, drottningen gjort och sedermera sjelf öfverstrukit, hafva utelemnats.

fol. 47 r°. Les Brutus, les Camilles, les Curions, les fabrices, les fabius, les Emilies, les scipions, les *Marcellus,* Métellus, sylla, Marius, Lucullus, Pompée, César y avoient travaillé.

Note de 5 lignes en marge, à la fin du § précédent.

Mais qui fist jamais ce que fist l'invincible Alexandre? cependant l'on a mis en question si Alexandre eut peut résister aux Romains, s'ils eussent eu quelque chose a desmesler *ensemble*[1])? mais l'extrémité ou Pyrrus réduisit Rome fist assez connoitre ce qu'auroit fait le vainqueur de l'Asie, Pyrrus tout brave qu'il estoit ne pouvoit estre comparé qu'a peine aux sattelites de ce Monarque || fol. 47 v°. et cependant Pyrrus attaqua les Romains dans le temps que leur austère vertu et discipline estoit encore dans leur entier et les réduisit à l'extrémité bien qu'il n'eust que le seul Epire qui estoit la moindre des Provinces qui obeissoient *(aux) loix du*[2]) grand Alexandre. Jugez si ce Monarque eut esté du siècle des Romains; s'ils auroient peu luy resister eux qui furent presque vaincus de Pyrrus. La vertu et la fortune de tant de grands Romains comme on a dit furent occuppés tant de siècles a former || fol. 48 r°. leur Empire, mais Alexandre en si peu de temps trouva en luy meme de quoy commencer et achever le sien qui fut le plus grand des Empires. On luy reproche en vain de n'avoir eu affaire qu'a des nations imbelles puisque les nations qu'il a domtée sont les memes qui ont toujours resisté aux

1) avec luy 2) au

Romains qui ont fait périr Crassus, qui ont défait Anthoine et sur lesquels Pompée et César meme s'estimèrent glorieux *de*[1]) triompher; quelle peine ne donna pas aux Romains Mitridate un des plus grands || Roys qui eut régné après Alexandre dans l'Asie? Il occupa longtemps Lucullus et Pompée ce grand *et* malheureux Roy fut contraint de ceder enfin à la fortune du dernier qui usurpa assez injustement la gloire et le fruit des travaux du premier. Du depuis les femmes de l'Asie ont eu la gloire de s'opposer assez longtemps aux conquestes des Romains avec succez et l'illustre Zenobie ne succomba qu'après leur en avoir disputé l'Empire, mais elle merita son malheur par sa foiblesse qui toutefois || n'empescha pas Aurelian de tirer de la vanité de l'avoir vaincue jusqu'a triompher d'elle dans Rome en quoy il fut plus heureux qu'Auguste auquel sa belle Egiptienne eschappa. Le grand Cyrus qui avoit fondé cet Empire avoit rendu si formidable à toutes les nations que du temps d'Alexandre le Roy de la Perse estoit seul appellé le grand Roy. Darius qui regnoit alors estoit un jeune Prince qui a la teste de son armée osa disputer a ce conquérant l'empire du monde et selon quelques antheurs il eut la gloire de || le blesser de sa propre main . . .

fol. 48 v°. — Elle sacrifia le sçavant Longinus (note en marge, écrit de la cop.) — fol. 49 r°. — fol. 49 v°.

. . . qui contient toute sa Philosophie fait assez voir l'injustice de la renommée a son sujet comme sur beaucoup d'autres. *Touts les siecles ont eu et le nostre ne manque des Rois qui on passé de touts*[2]) leurs jours et leurs nuits parmy les femmes *et* les plaisirs que cette manteuse fait passer pour des Héros et qui le sont *encor*[3]) moins que ne l'estoit Sardanapale. Les Couronnes seroient des biens trop précieux, si elles ne brilloient jamais que sur des sages testes, et le plaisir || de manier les sceptres seroit sans pareil, s'il n'estoit souvent le partage des foibles et indignes mains, le ciel qui les dispence de la sorte apprend par la [4]) qu'il vaut mieux les meriter que les posséder puisque le merite est le seul present qu'il ne fait qu'a ses favorits, aussi la suite de plusieurs foibles Monarques fist passer *apres Sardanapale* la fortune et la puissance [5]) aux Medes et Babiloniens jusquau grand Cyrus au merite et a la fortune duquel tout ceda et tout ce soumit. Cyrus || non plus qu' Alexandre ne trouva pas ces nations dominantes du premier Empire dans la première vigueur. Tout est fatal dans le monde la grande fortune et la continelle (sic) prospérité ne contribue pas moins á la ruine des Estats que les malheurs, mais la *suite*[6])

fol. 51 v°. — fol. 52 r°. — fol. 52 v°.

1) d'en
2) On voit des Roys dans les siécles présent passer
3) bien
4) aux hommes
5) après sardanapales
6) succession

d'un nombre de foible Prince (sic) est un présage infaillible de la ruine des Monarchies. Ce fut donc du débris de la première Monarchie que Cyrus fonda la seconde sous des auspices si heureux qu'elle subsiste encore
fol. 53 r⁰. avec esclat, l'invincible || Alexandre s'en rendit seul le Maistre et donna au grand Cyrus un si grand et un si digne successeur, mais pour occuper ce Throne il falloit bien que cette Monarchie fut dans quelque sorte de décadance (sic) afin qu'un Roy moins puissant que le moindre satrape de ce grand Empire peut exécuter un si vaste dessein aussi la providence qui avoit destiné Alexandre à la gloire de régner dans l'Asie luy fournit tout ce qu'il falloit en luy meme et hors de luy meme pour en venir
fol. 53 v⁰. glorieusement || à bout. *Le ciel qui a déterminé*[1]) le changement des Estats et des Empires [2]) y dispose peu a peu les choses. *Il fait passer*[3]) les Monarchies [4]) de race en race de nation en nation, les règnes se font place les uns aux autres, et celuy qui distribue la vie, la gloire et la puissance aux hommes ne leur preste ces biens que pour peu de moments, et il n'en *fist*[5]) jamais un dom (sic) irrévocable a personne. Cependant il n'opposa jamais les hommes dun égal mérite les uns aux autres, chacun
fol. 54 r⁰. || règne et triomphe a son tour. Si Alexandre eut peu trouver un autre Alexandre en son chemin, ils se seroient fort embarassés et pas un d'eux n'auroient accompli la gloire *de son*[6]) d'estin (sic).

Un[7]) autre Alexandre [8]) parent du Grand s'advisa d'attaquer l'Italie presque en meme temps que cet incomparable Prince porta l'effroy de la guerre dans l'Asie, mais il reussit si mal dans son entreprise qu'il fut
fol. 54 v⁰. obligé de se retirer || tout honteux de ses mauvais succès. Ce fut luy le premier qui envieux du grand [9]) dit qu'il n'avoit eu affaire qu'a des femmes mais que luy *seul* avoit attaqué des hommes, plusieurs l'ont cru sur sa parole *mais*[10]) sans consider (sic) quel motif faisoit parler ce Prince, ils ont décidé cette grande question en faveur des Romains. Cependant Alexandre auroit peu aussi bien que son parent attaquer l'Italie, il luy
fol. 55 r⁰. eut esté facile d'y faire des grands progrès, mais il crut toute autre || puissance indigne de luy et il ne voulut se mesurer qu' avec le Monarque de l'Asie, c'est en quoy, il faut admirer sa générosité et la noble ambition d'un Cœur aussi grand que le sien. S'il eut survescu a cette expédition qui auroit peu résister au vainqueur de L'Asie? il y a de l'apparance que Rome naissante auroit eu le destin de la superbe Babilone. Toute-

1) Quand le ciel a résolu
2) il
3) ainsi
4) passent
5) fait
6) d'un si glorieux
7) On scait qu'un
8) contemporin et
9) Alexandre
10) et

fois puisque la fortune n'a pas voulu faire ce parragon, il ne faut non plus [1]) décider cette || grande question.[2]) fol. 55 v°.

Il faut estimer et admirer leur mérite extrodinaire (sic) *et sublime san les comparer puisqu'ils se son* (sic) *touts rendus si digne de l'héroïque envi* (sic) *de touts les grans cœurs. Il faut louer tous ceux qui on fait des nobles effort* (sic) *pour les immiter sen y réussir mais il faut plaindre aussi tous ceux auquels la flatterie a seu persuader qu'ils les on surpassé ou esgalé ces heros en mérite ou en puissance.*

1) qu'elle

2) Il faut respecter la mémoire du grand Alexandre et celle de tous ces grands et Illustres Romains sans les comparer, Il faut estimer et admirer leur mérite qui s'est rendu si digne de l'heroïque envie de tous les grands cœurs.

Ernst Meyer.

Svensk literaturhistorisk bibliografi.

X.

1889.

Upprättad av E. H. LIND.

---

1. Allmän literaturhistoria.

Appelqvist, Hj. De præcipuis rerum Gai, Claudii, Neronis scriptoribus. (Ak. afh.) Hfrs. 8:o. 85 s.

Bolin, W. Studier och föredrag. H. 3, 4. Hfrs. 8:o. 172 s. M. 2,50.

Estlander, C. G. Den franska poesin i våra dagar.
Finsk tidskr. 1889, 2 s. 175—193 ock 258—276.

Heikel, I. A. De grekiska sofisterna.
Finsk tidskr. 1889, 1 s. 161—172.

Høffding, H. Apologi for Lessing.
Nord. tidskr. (Letterst.) 1889, s. 466—490.

Jensen, Alfr. Några karaktäristiska drag ur den nyare ryska novellistiken.
Finsk tidskr. 1889, 1 s. 3—29.

Nilsson, J. O. Om den homeriska hjeltesagans omgestaltning hos de grekiske tragediförfattarne. Gbg. 8:o. 116 s. Kr. 1,50.

Scharling, H. Den historiska romanen.
Tidskr. f. kristl. tro o. bildn. 1888, s. 81—102.

Strindberg, A. Om modernt drama och modern teater.

Ny jord 1889, s. 193—212.

Söderhjelm, W. Anteckningar om Martial d'Auvergne och hans kärleksdomar.

Finska vet. soc. förhandl. XXXI s. 52—105.

Wahlfisk, J. Griselda-sagan i textil framställning å duk i Strengnäs kyrkomuseum

Bidr. t. Södermanlands äldre kulturhist. VII s. 41—54.

2. Nordisk literaturhistoria.

Anteckningar om abbreviationssignaturer i svensk literatur.

Ny svensk bokhandelstidn. 1888 ock 1889.

Bergström, R. Litteratur och natur. Sju skizzer. Sthm. 8:o. 8 + 326 s. Kr. 4,75.

Carlander, C. M. Svenska bibliotek och ex-libris. Anteckningar. Med 84 illustr. Sthm. 8:o. IX + 748 s. Kr. 35.

Anm.: Nord. tidskr. 1889 s. 587, av *C. Eichhorn.* — Meddel. från Josephsons antikvariat 1890 s. 28 ock 52, av *K. F. Werner* (tillägg och rättelser). — Ur dagens krönika 1889 s. 753, av *Th. J—n.*

Cederberg, J. A. Några upplysningar om anonyma författare i Åbo Tidningar 1783 och 1784.

Historiallinen Arkisto X s. 420—425.

Erdmann, N. Den moderne svenske Literaturs Folketyper, Folkeliv og Folkelivsskildrere.

Tilskueren 1889 s. 830—842 ock 918—932.

Estlander, C. G. J. L. Runebergs förhållande till Thorild. Inbjudningsskrift. Hfrs. 4:o. 2 + 45 s.

1500- och 1600-talens visböcker utgifna af *Adolf Noreen* och *Henrik Schück.* III. Barbro Banérs visbok. Ups. 8:o. 4 + 337—382 s. Kr. 1,50.

Tillhör Skrifter. utg. af Svenska literatursällskapet.

Flodmark, J. Hvilka voro Mollberg och Movitz? Ett bidrag till de s. k. Bellmansfigurernas historik.

Kalendern Polstjernan 1890 s. 31—46.

Frunck, G. L. D. Bidrag till kännedomen om nya skolans förberedelser och första utveckling (till år 1811). Akad. afhandl. Sthm. 8:o. 4 + III + 240 s. Kr. 4.

G[rotenfelt], O. Finsk novellistik.

Finsk tidskr. 1889, 2 s. 71—77.

Hansson, Ola. Das junge Schweden. Kritische Studie.

Unsere Zeit 1889.

Holmberg, Cecilia, f. **Bååth.** Frihetens sångarätt i Sverige på 1840-talet. Gustaf Lorenz Sommelius. Johan Nybom. C. W. A. Strandberg. Wilhelm von Braun. O. P. Sturzen-Becker. Literaturhistoriska studier. Sthm. 8:o. 4 + 395 s. + 1 pl. Kr. 4.

Anm. Dagny 1889 s. 262. — Nord. tidskr. 1890 s. 182, av *H. Schück.*

Hultin, A. En finländsk dramatiker på 1830-talet [Anders Oskar Roos].

Sv. lit. sällsk:s i Finl. förhandl. o. upps. 4. 1888—89 s. 99—120.

Jonsson, Finnur. Om skjaldepoesien og de ældste skjalde. (To foredrag).

Arkiv f. nord. filol. VI s. 121—155.

Klemming, G. E. Sveriges bibliografi 1481—1600. H. 1. 1481—1501. Ups. 8:o. 80 s.

Tillhör Skrifter utg. af svenska literatursällskapet.

Leopold, C. G. af. Bref till J. Axelsson Lindblom. 1774—1815. Utg. af *Eug. Lewenhaupt.* (Forts.).

Samlaren 1889 s. 31—52.

Leopold, C. G. af. Bref till J. Axelsson Lindblom 1774—1815. Utgifna af *Eugène Lewenhaupt.* II. Ups. 8:o. S. 125—232.

Särtryck i 40 exemplar ur Samlaren.

Levertin, O. Teater och drama under Gustaf III. Literaturhistorisk studie. Sthm. 8:o. 2 + 251 + 3 s. Kr. 3.

Anm.: Finsk tidskr. 1890, 1 s. 70, av C. G. E[stlander].

Lind, E. H. Svensk literaturhistorisk bibliografi. IX. 1888.
Bilaga till Samlaren 1889.

Ljunggren, G. Svenska vitterhetens häfder efter Gustaf III:s död. D. 4, h. 3. Lund. 8:o. S. 323—484. Kr. 2.

Müller, S. Literaturbref från Danmark.
Finsk tidskr. 1889, 1 s. 68—75.

Nordensvan, G. August Blanche som vitter författare. Studie.
Kalendern Svea 1890 s. 43—60.

Nylander, K. U. Composita verborum. Monografi.
Pedag. tidskr. 1889 s. 11—23.

Nylander, K. U. Semitiska studier i Sverige under flydda tider.
Ny svensk tidskr. 1889 s. 179—208 ock 329—368.

Prosadikter från Sveriges medeltid utgifna af *G. E. Klemming.* H. 3. Sthm. 8:o. S. 241—363 + 2 + 4 s. Kr. 2.

Randers, K. Litteraturbref från Norge.
Ny sv. tidskr. 1889 s. 500—520.

Samlaren. Tidskrift utgifven af Svenska literatursällskapets arbetsutskott. Årg. 10. 1889. Ups. 8:o.

Schandorph, S. G. Brandes och den nyare danska literaturen.
Ur dagens krönika 1889 s. 736—745.

Schybergson, M. G. Drag ur ärkebiskop Jakob Tengströms literära lif. Föredrag vid svenska literatursällskapets i Finland årsmöte d. 5 febr. 1889.
Sv. lit. sällsk:s i Finl. förhandl. o. upps. 4. 1888—89 s. 1—28.

Schück, H. Svensk literaturhistoria. H. 7. Sthm. 8:o. S. 385—448. à Kr. 0,90.
Anm.: Finsk tidskr. 1889, 2 s. 130, av C. G. Estlander.

Schück, H. Schwedisch-dänische Literatur. Darmst. 8:o. 16 s.
Särtryck ur Grundriss der german. Philol. herausgeg. von *H. Paul.* II, 1.

S[chück], H. Den historiska och politiska visan under frihetstiden.
Svenska parnassen II s. 469—477.

Schweizer, Ph. Geschichte der skandinavischen Litteratur von ihren Anfängen bis auf die neueste Zeit. 3. Theil. Geschichte der skandinavischen Litteratur im 19. Jahrhundert. Leipz. 8:o. XXII + 420 s. M. 6. (Gesch. der Weltlit. in Einzeldarstell. Bd VIII, 3).

S[ilfverstolpe], C. Lyckadt skämt. [Syster Ingrid Persdotters bref till herr Axel Nilsson].

Samlaren 1889 s. 106—110.

Skrifter från reformationstiden i urval utgifna af *Aksel Andersson* och *Henrik Schück*. 1. Olavus Petris Kröningspredikan. 1528. 2. Olavus Petris predikan mot ederna. 1539. Ups. 8:o. 6+15 ock XV + 21 s. Kr. 2.

Tillhör Skrifter utg. af svenska literatursällskapet.

Skrifter utgifna af svenska literatursällskapet i Finland. XIII. Förhandlingar och uppsatser. 4. 1888—89. Hfrs. 8:o. 6 + XXXIV + 136 s.

Ur Nils von Rosensteins finska korrespondens. Bref från Porthan, Franzén, Choræus, meddelade af *W. Söderhjelm*.

Historiallinen arkisto X s. 172—213.

Wieselgren, H. Bilder och minnen. Sthm. 8:o. 566 s. Kr. 5.

Innehåller minnesbilder ock dödsrunor över flera literära personligheter.

Wåhlin, K. Från literaturens arbetsfält. Text till bilderna.

Nornan 1890 s. 132—143.

Våra gamla biblar. (Undert.: *J. W.*).

Förr och Nu 1889 s. 10—11 ock 31—34.

Ön Hven och Tyko Brahe.

Läsn. för folket 1888 s. 274—295 ock 1889 s. 66—78.

Örnberg, V. Förteckning på äldre handskrifter i Strengnäs läroverks bibliotek och Södermanlands fornminnesförenings samlingar.

Bidrag till Södermanl:s äldre kulturhist. VII s. 111—151.

3. Biografiskt.

Ahlgren, Ernst se *Benedictson*.

Ahlqvist, Aug. Engelbr.
Ny illustr. tidn. 1889 s. 420, av *H. W[ieselgren]*.

de Amicis, Edmondo.
Ny illustr. tidn. 1889 s. 256.

Árnason, Jón.
Arkiv för nord. filol. V s. 297—302, av *(Jón Þorkelsson)*.

Augier, Emile.
Ny illustr. tidn. 1889 s. 394, av *J. A. R[unströ]m*.

Benedictson, Victoria.
Dagny 1889 s. 11—23 ock 39—57. Av *Ellen Key*.
Ernst Ahlgren. Några biografiska meddelanden af *Ellen Key*. Sthm. 8:o. 88 s. Kr. 1.
Anm.: Finsk tidskr. 1889, 2 s. 305, av H—a.

Benzelius, Erik, d. ä.
Framstående kyrkans män härstammande från Vester- och Norrbotten af *J. A. Englund*. S. 1—7.

Benzelius, Erik, d. y.
Framstående kyrkans män härstammande från Vester- och Norrbotten af *J. A. Englund*. S. 8—19.

Bergklint, Olof.
Svenska parnassen II s. 203—205, av *E. Meyer*.

Blanche, August.
I Dikter och bilder af *Karl Wetterhoff*. Sthm 1889. 8:o. S. 113—118.
I Porträtter, interviewer och skizzer af *Thore Blanche*. Sthm 1889. 8:o. S. 47—61.

Brandes, Georg.
Ny illustr. tidn. 1889 s. 73, av *G—g N[ordensvan]*.

Brugsch-Pascha, Heinrich.
Ny illustr. tidn. 1889 s. 303, av *E. Svensén*.

Bruno, Giordano.

Giordano Bruno, en tankefrihetens martyr i sextonde århundradet af *Johan Bergman*. Sthm. 8:o. 24 s. Kr. 0,10. (Verdandis småskrifter n:o 18).

Ett sanningsvittne för den fria forskningen, Giordano Bruno, af *Karl Blind*. (Ute och hemma 1889 s. 337—350. Övers. från The ninetienth century).

Bunyan, John.

I Kristens resa. Öfvers. Gbg 1888, 89. Sid. 299—311. Av *William Paterson*.

Bäckström, Edvard.

Lefnadsteckning författad av *C. D. af Wirsén* i Bäckströms Samlade skrifter I s. I—XX.

Collins, Wilkie.

Ny illustr. tidn. 1889 s. 344.

Creutz, Gustaf Philip.

Svenska parnassen II s. 57—60, av *E. Meyer*.

Daudet, Alphonse.

Alphonse Daudet, hans arbetsmetod, temperament och förhållande till verkligheten, af *Nils Erdmann*. (Ny svensk tidskr. 1889 s. 209—228).

Edlund, Erik.

Finska vet. soc:s förhandl. XXXI s. 247—264, av *A. F. Sundell*.

Eichhorn, Christoffer.

Svensk bokhandelstidn. 1889, n:o 49. Ny illustr. tidn. 1889, s. 440, av *O. G[ranberg]*.

Ewald, Johannes.

Ewald og hans omgivelser. Af *P. Hansen*. (Nord. tidskr. 1889 s. 519—538).

Flygare-Carlén, Emelie

Ett par timmar hos Emelie Flygare-Carlén. (Porträtter, interviewer och skizzer af *Thore Blanche*. Sthm 1889. 8:o. S. 5—15.

Fredin, Edvard.

I »Vår Daniel och andra dikter af Edvard Fredin». Sthm 1889. S. V—XV. Av *J. A. Runström*. — Ny illustr. tidn. 1889 s. 232,

av *J. A. Runström.* — Kalendern Svea 1890 s. 237—242, av *Fr. H[edber]g.*

Gyllenborg, Carl.

Svenska parnassen II s. 301—303, av *R. A[lmqvist].*

Gyllenborg, Gustaf Fredrik.

Svenska parnassen II s. 109—116, av *E. Meyer.*

Hammarstrand, Sven Fromh.

Historisk tidskr. 1889 s. 68 - 71, av *H. H[ernlun]d.*

Heine, Heinrich.

Heinrich Heine som potitiker. Af *Georg Brandes.* (Ur dagens krönika 1889 s. 580—590).

Heyse, Paul.

Ny illustr. tidn. 1889 s. 351 ock 360, äfter *Ludv. Fulda.*

Heysig-Ridderstjerna, Johan.

Samlaren 1889 s. 59—105, av *Eug. Lewenhaupt.*

Hyltén-Cavallius, Gunnar Olof.

Illustr. tidn. 1889 s. 248. — Hemvännen 1889 s. 121, av *R. Bergström.* — Kalendern Svea 1890 s. 225—232, av *H. W[ieselgren].*

Höpken, Anders Johan.

Svenska parnassen II s. 252—253.

Ingemann, Bernhard Severin.

Finsk tidskrift 1889, 2 s. 420—430, av *S. Müller.*

Lavoisier, Antoine Laurent.

Finsk tidskr. 1889, 2 s. 81—101, ock 161—175, av *R. Tigerstedt.*

Leopardi, Giacomo.

Nord. tidskr. (Letterst.) 1889 s. 345—365, av *Helmer Key.*

Lidner, Benkt.

Lidner. Ett bidrag till Sveriges literaturhistoria af *Karl Warburg.* Sthm. 8:o. 8 + 237 + 1 s. + 1 portr. Kr. 3.

Anm.: Nord. tidskr. 1890 s. 84, av *H. Schück.* — Finsk tidskr. 1890, 1 s. 390, av C. G. E[stlander].

Lindberg, Sextus Otto.

Finsk tidskr. 1889, 1 s. 215—219, av *Fr. Elfving.*

Linné, Carl von.
Svenska parnassen II s. 231—238. — C. von Linnés ungdomsskrifter. Ser. I s. 1—26.

Mill, John Stuart.
Ur dagens krönika 1889 s. 384—393, av *Helen Zimmern.*

Modée, Reinh. Gustaf.
Svenska parnassen II s. 303—304, av *R. A[lmqvist].*

Nordenflycht, Hedv. Charlotta.
Svenska parnassen II s. 3—10, av *E. Meyer.*

Nybom, Johan.
Ny illustr. tidn. 1889 s. 192, av *J. A. Runström.* — Hemvännen 1889 s. 97. — Kalendern Svea 1890 s. 165—175, av *K. Warburg.*

Petöfi, Sandor.
Slöjan dragen från en fyratioårig hemlighet. Af *Birger Schöldström.* (Ur dagens krönika 1889 s. 699—706).

Puschkin, Alexander.
I »Eugen Onegin. Öfvers. af Alfr. Jensen». Sthm 1889.

Rabbe, Frans Johan.
Historiallinen arkisto X s. 224—248, av *S. G. Elmgren.*

Rousseau, Jean-Jaques.
Lifsbilder ur pedagogikens historia. VII. Av *C. W. Kastman.*

Runeberg, Johan Ludvig.
Biografiska anteckningar om Johan Ludvig Runeberg af *J. E. Strömberg.* III, 1. Runebergs vistelse vid universitetet i Helsingfors. Hfrs. 8:o. 160 s. Kr. 1,75.

Rydberg, Viktor.
I Dikter och bilder af *Karl Wetterhoff.* Sthm 1889. 8:o. S. 119—127.

Sander, Nils Fredrik.
Ny illustr. tidn. 1889 s. 457, av *J. A. R[unström].*

Schlyter, Carl Johan.
Historisk tidskr. 1889 s. 67—68. — Arkiv för nord. filol. V s. 290—297, av *Elof Tegnér.* — Ny illustr. tidn. 1889 s. 3, av *N.*

L[inder]. — Hemvännen 1889 s. 22, av *Elof Tegnér*. (Även i särtryck).

Schwartz, Marie Sophie.

Ett besök hos Marie Sophie Schwartz. (Porträtter, interviewer och skizzer af *Thore Blanche*. Sthm 1889. 8:o. S. 16—26).

Snellman, J. V.

Ur J. V. Snellmans publicistlif åren 1844—1849, af *M. G. Schybergson*. (Finsk tidskr. 1889, 1 s. 321—336.

Snoilsky, Carl.

Läsning för folket 1889 s. 127—138, av *C[ecilia] H[olmbe]rg*.

Stjernhjelm, Georg.

Till Georg Stjernhjelms biografi, av *A. Hammarskiöld*. (Samlaren 1889 s. 110—112).

Strussenfelt, Ulrika Sofia v.

Nya dagl. allehanda 1889 (lilla uppl.) n:o 214 B., 216 ock 219, av *Henrik Hyltén-Cavallius*.

Strömberg, Teodor.

Ny illustr. tidn. 1889 s. 167, av *E. S[vensé]n*.

Svedberg, Jesper.

Jesper Svedberg bishop of Skara, by *J. J. G. Wilkinson*. Leeds. 8:o. 11 s. (Särtryck ur The new church magazine).

Svedelius, Vilhelm Erik.

Wilhelm Erik Svedelius. Minnesteckning af *W. Bergstrand*. Sthm 1889. 8:o. 4 + 90 s. Kr. 1,50.

Historisk tidskr. 1889 s. 155—163, av *O. Alin*. — Ny illustr. tidn. 1889 s. 90, av *J. A. Runström*. — Hemvännen 1889 s. 50. — Kalendern Svea 1890 s. 219—224, av *F. H[edber]g*.

Anteckningar om mitt förflutna lif af *V. E. Svedelius*. Sthm. 8:o. 2 + III + 638 s. + 1 portr. Kr. 8.

Anm.: Nord. tidskr. 1890 s. 272, av *P. A. Gödecke*. — Hist. tidskr. 1890 s. 44. — Verdandi 1890 s. 71, av *Anna Sandström*. — Ny sv. tidskr. 1890 s. 274, av *N. P. Ö[dman]*.

Tessin, Carl Gustaf.

Svenska parnassen II. s. 253—278 (Höpkens äreminne) samt s. 279.

Tolstoy, Leo N.

Leo N. Tolstoy. En rysk karaktärsbild af *Nils Erdmann*. (Vidar 1889 s. 207—228).

Turgenjef, Ivan.

Ivan Turgenjef i sina bref och noveller. En karaktersbild, af *Nils Erdmann*. (Vidar 1889 s. 29—50).

Wennerberg, Gunnar.

I Dikter och bilder af *Karl Wetterhoff*. Sthm 1889. 8:o. S. 135—139.

Wetterbergh, Carl Anton.

Ett kvällsbesök i ett skaldehem. Skildradt af *Johannes Sundblad*. (Nornan 1890 s. 54—70).

Jul 1889 s. 14, av *H. W[ieselgren]*. — Svensk bokhandelstidn. 1889 s. 25. — Ny illustr. tidn. 1889 s. 55 (med portr.), av *H. W[ieselgren]*. — Hemvännen 1889 s. 29, av *Lea*. (Med portr.) — Kalendern Svea 1890 s. 191—203, av *Lea*. — Porträtter, interviewer och skizzer af *Thore Blanche*. S. 38—46.

Wettergrund, Josefina (Lea).

I Porträtter, interviewer och skizzer af *Thore Blanche*. Sthm 1889. 8:o. S. 27—37.

Wetterhoff, Karl.

Karl Wetterhoff. Ett litterärt porträtt af *J. A. Björklund*. (Tryckt i »Holgaberget. Romant. sångspel af K. Wetterhoff». Sthm. 12:o. 50 s.).

I »Dikter och bilder af Karl Wetterhoff». Sthm 1889. 8:o. S. 3—31. Av *Birger Schöldström*.

Vigfússon, Gudbrandur.

Arkiv f. nord. filol. VI s. 156—163, av *Jón Þorkelsson*.

Wikner, Carl Pontus.

Carl Pontus Wikner, hans lefnad och läror af *L. H. Åberg*. Sthm. 8:o. 164 s. Kr. 2.

Tidskr. för kristl. tro o. bildn. 1889 s. 110—121, av *U. L. Ullman*.

Voltaire.

Voltaire och hans strid mot fördomarne i religion och samhälle af *Hellen Lindgren*. Sthm. 8:o. 48 s. Kr. 0,25. (Verdandis småskrifter n:o 14).

Bihang.

Anmälningar av tidigare utkomna arbeten.

Levertin, O. Fars och farsörer i Frankrike. Ups. 1888.

Anm.: Finsk tidskr. 1890, 1 s. 70, av C. G. E[stlander].

Schück, H. William Shakspeare, hans lif och värksamhet. Sthm 1883, 84.

Anm.: Tidskr. f. kristl. tro o. bildn. 1888 s. 231, av *E. Holmberg.*

Warburg, K. Anna Maria Lenngren. Sthm 1887.

Anm.: Finsk tidskr. 1890, 1 s. 390, av C. G. E[stlander].

Af Svenska Literatursällskapet utgifna skrifter:

1880—81.

Samlaren, Tidskrift: I, 1. Pris i bokh. 3 kr.
" " I, 2. " " " 2 "
Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstjerna: I. Pris i bokh. 2 kr.
Ur en Antecknares samlingar: sidd. 1—64.

1881—82.

Samlaren, Tidskrift: II, 1. Pris i bokh. 2 kr.
" " II, 2. " " " 1 " 50 öre.
Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstjerna: II. Pris i bokh. 3 kr.
En Svensk Ordeskötsel af Samuel Columbus. " " " 2 "
Ur en Antecknares samlingar: sidd. 65—192.

1882—83.

Samlaren, Tidskrift: III. Pris i bokh. 2 kr.
Ur en Antecknares samlingar (slutet). 6 kr.
Skrifter af C. G. Tessin: I och II. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.

1883—84.

Samlaren, Tidskrift: IV, 1. Pris i bokh. 2 kr.
" " IV, 2. " " " 2 " 50 öre.
G. Benzelstjernas Censorsjournal: I. Pris i bokh. 2 kr.
1500- och 1600-talens Visböcker: I. Harald Oluffsons Visbok. 1 h.
Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.

1884—85.

Samlaren, Tidskrift: V. Ej i bokhandeln.
G. Benzelstjernas Censorsjournal: II. Pris i bokh. 2 kr.
" " " III. " " " 1 "
1500- och 1600-talens Visböcker:
I. Harald Oluffsons Visbok: 2 h. Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.
II. Bröms Gyllenmärs Visbok: 1 h. " " " 2 "

1885—86.

Samlaren, Tidskrift: VI, 1. Pris i bokh. 2 kr.
" VI, 2. " " " "
1500- och 1600-talens Visböcker: II. Bröms Gyllenmärs Visbok 2 h.
Pris i bokh. 1 kr. 75 öre.
Samlade Dramer af J. Messenius: 1 h.
Bref rörande Nya Skolans historia: 1 h.

1886.

Samlaren VII. Pris i bokh. 3 kr. 25 öre.
Samlade Dramer af J. Messenius: 2 h.
Bref rörande Nya Skolans historia: 2 h.

1887.

Samlaren VIII. Pris i bokh. 4 kr.
Samlade Dramer af J. Messenius: 3 h.
1500- och 1600-talens Visböcker II. Bröms Gyllenmärs Visbok. 3 h. (sluthäfte.) Pris i bokh. 2 kr.

1888.

Samlaren IX. Pris i bokh. 4 kr.
Samlade Dramer af J. Messenius: 4 h.
Bref rörande Nya Skolans historia: 3 h.

1889.

Samlaren X. Pris i bokh. 3 kr. 25 öre.
Svensk bibliografi 1481—1600 I. (1481—1501). Ej i bokhandeln
1500- och 1600-talens Visböcker: III. Barbro Banérs Visbok. Pris i bokh. 1 kr. 50 öre.
Skrifter från Reformationstiden. I och II. Pris i bokh. 2 kr.

1890.

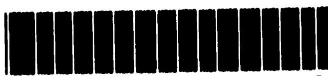
Samlaren XI. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.
Svensk bibliografi 1481—1600 II. (1501—1518). Ej i bokhandeln.
Bref rörande Nya Skolans historia: 3 h.
Bref rörande teatern under Gustaf III. 1 h. Pris i bokh. 3 kr. 25 öre.

För angelägenheter rörande tidskriften samt sällskapets öfriga publikationer hänvände man sig till Grefve E. Lewenhaupt, Upsala:

Upsala i Mars 1891.

Svenska Literatursällskapets Arbetsutskott.

Obs.! **Samlaren** III. V. VII. VIII. IX. X och XI äro fullständigt utkomna hvardera i **ett** häfte.

3 2044 019 949 312

